

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2021 / 01 FİYATI: 9 TL

2021

- Barbaros Eneç:
Eşitsizliğin Aşısı: **Temel Gelir!**
- Berk Yüksel: **Alışırın!**
- Cengiz Özakıncı: **Mareşal Fevzi Çakmak'ın Kayıp Günlükleri** • Cengiz Kuday: **Hekimlik**
- Cihangir Dumanlı: **Bozkurt Lotus Davası** • Çağatay Üstün: **Doğrusu Yapılabilir** • Demir Aytaç:
Zor Günlerin Kurtarıcısı Edebiyat • Erdem Akyüz: **Atatürk, Vecihi Hürkuş ve Nuri Killigil**
- Erhan Kanyılmaz: **Martin Luther'in Afarozu** • Gürbüz Evren: **Şamanizm ve Adetlerimiz**
- İzlen Şen Toker: **Ludwig Koleksiyonu** • Kaya Boztepe: **Emanete Sahip Çıkmak** • Konur Ertop:
Mutluluğun Resmini Yapan Abidin • Mehmet Ünver: **Tiyatroların Anadolu Turneleri**
- Mete Akyol: **Çağdaş Bir Saka** • Metin Gören: **Efsaneler de Doğum Günlerini Kutlamışlardır**
- Necdet Pamir: **Türkiye Enerjide Nereye Gidiyor?** • Necef Uğurlu: **Büyük İnsanların Cenaze Törenleri**
- Nuray Bartoschek: **Hoşgeldin!** • Ögüt Yazman: **2021 Dünyası** • Ömer Dedeoğlu:
Sömürge • Övgün Ahmet Ercan: **2020'deki Yer ile Uzaydaki Değişimlerin Nedeni Ne Olabilir?**
- Sabri Kemal: **Ataol Behramoğlu** • Sabriye Aşır: **Barometrenin Tarihi** • Sezin San Sungunay:
Neler Olmuyor ki Dünyada • Tekin Özertem: **Okuma Kültürü** • Ufuk Akyol: **Umut**
- Zeki Sanhan: **Muallim Şevket Bey Olayı**

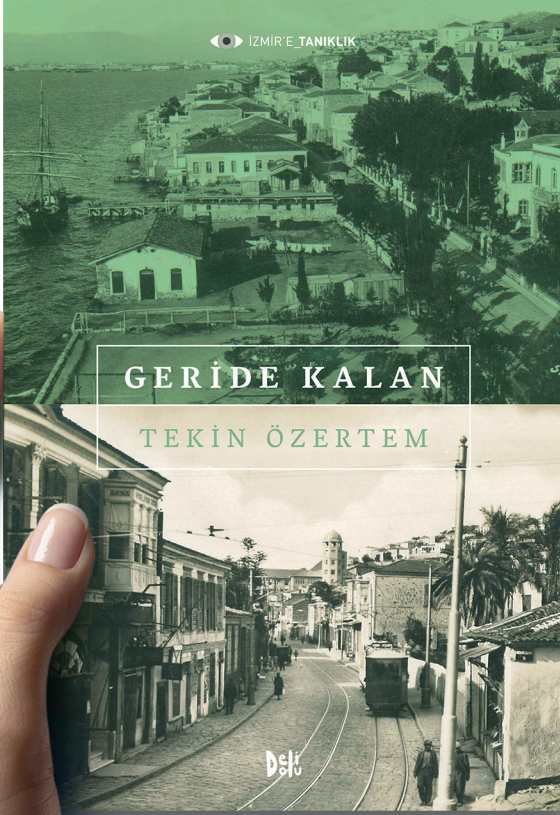
Cengiz Önal: **Ahmet İzzet Paşa'nın Görüş ve Önerileri**

Mutlu

Kentlerin de yaşamları vardır kendilerince...

Limanına binip gidilemeyen gemilerin demirlediği, bozacıları, şıracıları, şambalisi, boyozu, kapı önü oturmaları, göğü tutan Hıdrellez ateşleri, ünsüz ünlüleri ile bir kente, İzmir'e ve geçmişe dair damıtılmış anıların kitabı Geride Kalan...

Tekin Özerterem'in İzmir'in geçmişine dair kaleme aldığı kitabı Geride Kalan, Delidolu Yayınları'nın çağımıza, kentlere, bireysel hikâyelere tanıklık etmek üzere oluşturduğu "Tanıklık" temalı kurmaca dışı eserler koleksiyonundaki yerini alıyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Dr. Cihangir Dumanlı,

Barbaros Eneç, Haluk Erdemol, Konur Ertop, Gürbüz Evren,

Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga,

Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,

Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.,
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 24 / 12 / 2020

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

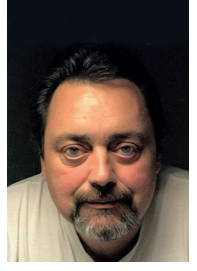
3 Umut *Dr. Ufuk Akyol*

5

Emanete
Sahip
Çıkmak*Kaya Boztepe*

- 11 Vatanın Bağrına Düşman Dayasın Hançerini...
Yaşar Öztürk
- 17 Atatürk, Vecihi Hürkuş ve Nuri Killigil *A. Erdem Akyüz*
- 22 Mareşal Fevzi Çakmak'ın Kayıp Günlükleri
Cengiz Özakıncı
- 29 Ahmet İzzet Paşa'nın Görüş ve Önerileri *Cengiz Önal*
- 35 Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 37 Muallim Şevket Bey Olayı
Zeki Sarıhan
- 42 Bozkurt-Lotus Davası
Dr. Cihangir Dumanlı
- 45 Çağdaş Bir Saka *Mete Akyol*
- 48 Büyük İnsanlar ve Onların Cenaze Törenleri
Necef Uğurlu
- 54 2021 Dünyası
Dr. Öğüt Yazman
- 59 Hekimlik
Prof. Dr. Cengiz Kuday
- 65 Doğrusu Yapılabilir
Prof. Dr. Çağatay Üstün
- 68 Şamanizm ve Adetlerimiz
Gülbüz Evren
- 73 Edebiyat *Demir Aytaç*

- 79 Mutluluğun Resmini Yapan Abidin *Konur Ertop*
- 84 Okuma Kültürü
Dr. Tekin Özertem
- 90 Sömürge *Ömer Dedeoğlu*
- 97 Temel Gelir *Barbaros Eneç*
- 101 Türkiye Enerjide Nereye Gidiyor? *Necdet Pamir*
- 108 Hoş Geldin
Nuray Bartoschek
- 109 Efsaneler de Doğum Günlerini Kutlamışlardı
Metin Gören
- 113 Barometrenin Tarihi
Sabriye Aşır
- 117 Martin Luther'in Aforozu
Erhan Kanyılmaz
- 121 Alışsın *Berk Yüksel*
- 125 Ziya Paşa
- 126 Tiyatroların Anadolu Turneleri
Mehmet Ünver
- 131 2020'deki Yer ile Uzaydaki Olağanüstü Değişimlerin Nedeni Ne Olabilir?
Prof. Dr. Övgün Ahmet Ercan
- 137 Ataol Behramoğlu
Sabri Kemal
- 142 Ludwig Koleksiyonu
İzlen Şen Toker
- 147 Neler Olmuyor ki Dünyada
Sezin San Sungunay
- 4 Beni Hatırlayınız
- 28 İlk Dersimiz Türkçe
- 47 Gözün Sözü
- 96 Bilginizi Denetleyin
- 151 Çözümler
- 152 Yarının Büyükleri
- 154 Bulmaca
- 156 Satranç
- 158 Bize Gönderilen Kitaplardan
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Umut

Tüm insanlık geçen 2020 yılını lanetleyerek anacak tarih boyunca. Olmadık afet, bela, sıkıntı kalmadı sanki. Ancak bu garip yılın son aylarında tüm dünyayı kasıp kavuran pandemi için güzel haberler de gelmeye başladı.

Öncelikle bir düzineye yakın güvenli ve etkili aşı bulundu, üretilmeye ve tüm dünyaya dağıtmaya başlandı. Ardından hastalığı tamamen tedavi ettiği öne sürülen ilaçların da bulunduğu duyuruldu. Bu ilaçların bir sene içerisinde piyasaya çıkabileceği konuşuluyor.

İnsanoğlu bu badireyi de atlattı gibi.

Ancak bu bir son değil; hepimiz biliyoruz. Sisifos'un hikayesi gerçekliğini koruyor. Bu bitince başkası olacak ve insanoğlu hepsiyle, yaşama olan sadakati ile baş edecek.

Mutlu ve sağlıklı bir 2021 dilerim.

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- *Ordumuz, Türk birliğinin, Türk kudret ve kabiliyetinin, Türk vatansızlığının çelikleşmiş bir ifadesidir. (1937)*
Ordumuz; Türk topraklarının ve Türkiye idealini tahakkuk ettirmek için sarf etmekte olduğumuz sistemli çalışmaların, yenilmesi imkânsız teminatıdır. (1937)
- *Büyük milli disiplin okulu olan ordunun; ekonomik, kültürel, sosyal savaşlarımızda bize aynı zamanda en lüzumlu elemanları da yetiştiren büyük bir okul haline getirilmesine, ayrıca itina ve himmet edileceğine şüphem yoktur. (1937)*
- *Islah olunacak şeyler iktisat ve maarıftır. Bu sayede memleket imar edilecek, millet refah sahibi olacaktır. Hiçbir millet ve memleketeye karşı tecavüz fikri beslemeyiz. Fakat varlığımızı ve istiklâlimizi korumak için, emniyet içinde çalışarak müreffeh ve mesut olmasını temin için her vakit memleket ve milletimizi müdafaaya gücü yeten bir orduya sahip olmak da emelimizdir. (1922)*
- *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ordusu, istilâlar yapmak veya saltanatlar kurmak için şunun, bunun elinde ihtiras aleti olmaktan münezzehtir. İnsanca ve müstakil yaşamaktan başka gayesi olmayan milletin aynı ideale bağlı ve yalnız onun emrine tabi ve sadık öz evlâtlarından mürekkep muhterem ve kuvvetli bir heyettir. (1930)*
- *Harp zaruri ve hayati olmalıdır. Milletin hayatı tehlikeye maruz kalmadıkça harp bir cinayettir. (1924)*

K Atatürk

Emanete Sahip Çıkmak

31 Aralık 1933
Sabahın erken saatlerine kadar kitap okumuştum.

Uyanıp yatağında bağdaş kurup sabah kahvesini yudumlarken Başyaveri Mahmut Celalettin Üner'e "Çocuk, çıkacağız biraz, işlerimiz var." dedi.

Öğleden sonra Ankara ayazında Çankaya'dan yola çıktılar. Bu çorak, toz toprak içinde "Başkent" mi olur diyenlere nispet yaparcasına planlarını titizlikle çizdirdiği, büyük bulvarlardan, yeni yapılan ve henüz yapılmakta olan modern yapıların arasından geçip, kendi elleriyle diktiği ağaçlardan oluşan Atatürk Orman Çiftliği'ni ziyarette gidiyordu.

O zamanki ismiyle “Gazi Çiftliği”.

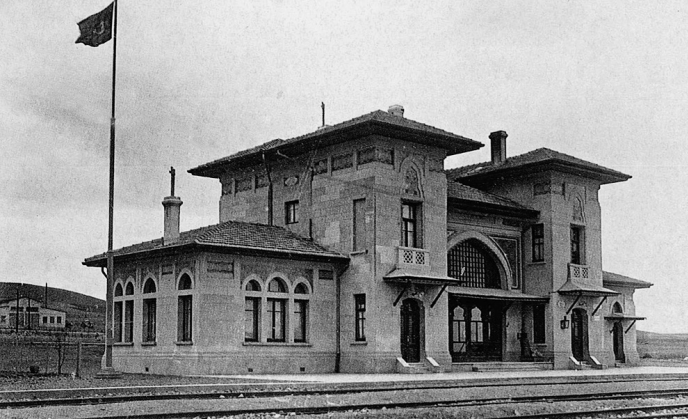
Bozkırın ortasında büyük ölçüde bataklık ve sazlıklarla kaplı olan 52 bin dekarlık alanı aldı, fidanlar ağaçlar dikip, bahçecilik, bağcılık ve hayvancılık alanlarında da çiftçilere örnek olacak çalışmalarla çöl ortasında gül gibi yeşeren bir sosyal alan yarattı. Daha sonra da çiftlikteki tarım ve hayvancılık faaliyetleri doğrultusunda bünyesinde

hem ileride üzerinde kuracağı tesislerin yerlerini tespit edecek hem de ilk etapta henüz tamamladığı, minyatür hayvanat bahçesinin çok ilgi çekmesi üzerine projelendirip Necdet Peñçe’ye çizdirdiği modern hayvanat bahçesini nerede konumlandıracağına bakacaktı.

Ömrü görmeye yetmedi ancak 1940 yılında hizmete giren 32 hektarlık doğal yaşam alanlarından oluşan Türkiye’nin en büyük hayvanat bahçesi özelikle çocukların büyük ilgi odağı olacaktı.

Hayallerinden vazgeçin, yaptıklarına bile yetişmek imkânsızdı.

Gezdi, dolaştı, dolaştıkça neşelendi. Çocuk gibi heyecanlı, nereye hangi tesisi kuracağını hesaplarını yaptı.

Gazi İstasyonu

endüstriyel tesisler kurdu. Çiftliği gezip görmeye gelen halk için “Gazi İstasyonu” adlı tren istasyonu vardı. Günümüzde Tarihi Gar Lokantası olarak hizmet veren Mimar Ahmet Burhanettin Tamcı’nın tasarladığı, 1926 yılında hizmete giren bu yapı aynı zamanda Birinci Ulusal Mimarlık Akımı’nın ilk anıtsal garlarından biridir.

Düşünceliydi. Aklına bir şeyler takılmıştı.

Gidip çiftliği ziyaret edecek,

1933 yılını 1934’e bağlayan gecenin son saatleriydi.

Ankara’da yılbaşı gecesi.

Yine jilet gibi giyinmiş, ayakları yere değmeden yürüyen bir roman kahramanı gibi Ankara Palas’ın kapısından içeri girmişti.

İçeri girmesiyle beraber bir alkış kopmuştu. Kendinden emin, sevinçli ama o hiç yitirmedığı hafif mahcup edasıyla herkesi selamlayıp masasına doğru yürüdü.

Saat 12’den sonra orkestra vals

çalmaya başlamıştı.

Keyifliydi.

Çakmak gözleri ışıltılı parlıyordu.

Efsane Millî Eğitim Bakanı Reşit Galip, yeni yıl armağanı olarak Atatürk'e üç kitap hediye etti. Bunlar "Birinci Türk Tarih Kongresi Zabıtları", "Söz Derleme Kılavuzu" ve Dil Kurultayı kararlarını içeren kitaplarıdır. Yani Atatürk'ün ümmetten millete, kul olmaktan vatandaş olmaya giden yolda en önemli planlarının parçaları.

Ayağa kalkmasıyla beraber bütün salon bir sessizliğe büründü. Gözleri ışıltılı, mutluluğu her halinden belli bir şekilde seslendi.

"Bakan Bey'in değersiz dediği bu armağan gerçekte çok değerlidir. Bu değer herkes tarafından daha iyi anlaşılması için bu kitaptan bir sayfa okumalarını Bakan Bey'den rica ediyorum."

Reşit Galip Bey, Gazi'nin emirlerini yerine getirerek armağandan, ayırmaksızın ve seçmeksizin, bir sayfa açtı ve "Hepimizin kısmetine!" diyerek okumaya başladı.

"Kafasını ve vicdanını, en son yükselme alevleriyle güneşlendirmeye karar vermiş olan, bugünün Türk çocukları, biliyor ve bildirecektir ki, onlar dört yüz çadırlı bir aşiretten değil, onbinlerce yıllık, hür uygar olan, yüksek bir ırktan gelen, yüksek yetenekli bir millettir. Bir de şunu iyi bilmek gerekir ki,

eski Etilerimiz, atalarımız, bugünkü yurdumuzun ilk ve otokton yerleşenleri ve sahibi olmuşlardır. Burasını binlerce yıl önce anayurdun yerine öz yurt yapmışlardır. Türklüğün merkezini Altaylardan Anadolu- Trakya'ya getirmişlerdir. Türk Cumhuriyeti'nin sarsılmaz temelleri bu öz yurdun çökmez kayalarındadır. Bu kutsal yurdun öz mirasçısı, Türkiye Cumhuriyeti'nin yılmaz koruyucusu o büyük, yüksek, soylu Türk kavminin bugünkü genç ve dinç çocuklarıdır, biziz."

Atatürk ve Reşit Galip Bey

Çocukluğundan beri müthiş bir özgüven ve öngörüye sahipti.

Her zaman da bigiye aç.

Bu yüzden de hayatında öğretmenlerin yeri her zaman farklıydı. 1921.

Yunan kapıda.

Sakarya Meydan Muharebesi hazırlıkları sürerken, top, tüfek sesleri

Ankara'dan duyuluyordu. Meclis Konya ya da Kayseri'ye taşınmasını tartışmaları devam ederken o, "Cehaletle savaşmak düşmanla savaşmaktan daha az önemli değil." diyerek kadınlı, erkekli öğretmenler kurultayını topladı. Sanki savaş bitmiş de ülke özgürlüğüne kavuşmuş gibi seçme öğretmenleri yurtdışına eğitime gönderdi. Ülkeye sayısız aydın, sanatkâr ve ilim adamı yetiştiren Köy Enstitülerinin kurucusu İsmail Hakkı Tonguç da bu ilk giden eğitimcilerdendir.

İsmail Hakkı Tonguç

9 Eylül'de İzmir'e girdiğinde İplikçizade Köşkü'ne geldi. Hani o meşhur, yere Yunan bayrağı serili, Atatürk'ün basıp da geçmesini istedikleri köşk. Yunan Kralı Konstantin'in karargâh olarak kullandığı, Türk bayrağını yere serdirip, üzerine basıp çiğneyerek geçtiği köşk.

Misilleme yapması için yere serilen Yunan bayrağına bakıp şöyle

söylemişti.

"Bayrak bir milletin onurudur. Yunan Kralı bir gaflette bulunmuş diye bizim de aynı gafleti yapmamıza imkan yoktur, derhal kaldırım."

İşte bu köşkü Cumhuriyetin kurulmasından hemen sonra ne yaptı dersiniz? Ne yaptı bilir misiniz? Yeni kurmuş olduğu Sağır Dilsiz ve Körler Okulu'na tahsis etti.

Sene 1924.

Kendi parasını hibe ederek imece usulü narenciye üretimi başlattı. Kooperatifler kurdu. İhraç edilen narenciye paraları ile fabrikalar kurdu.

Sümerbank Nazilli Basma Fabrikası'nın açılışını yaparken gururla "kale" dedi.

"Her fabrika bir kaledir."

Nefeslendi ve devam etti. "Yani bir fabrika içi sadece makinelerle, teçhizatla, işçilerle dolu bir bina, bir mekan değildir, o binanın da ötesidir."

Atatürk'ün hayalleri ve bu doğrultuda kurduğu fabrikalar ve

Atatürk, kendi parasını hibe ederek imece usulü narenciye üretimi başlattı. Kooperatifler kurdu. İhraç edilen narenciye paraları ile fabrikalar kurdu.

sosyal projelerin gerçeğe dönüşmesi, insanların hayatlarına muhteşem bir şekilde yansiyordu. Bunlar sadece üretim yapan kurumlar değildi. Ar-Ge çalışmalarının yapıldığı bir laboratuvar, eğitim veren bir okul, her türlü sanat ve spor imkânlarına sahip bir kültür kompleksi, kısacası adeta dört dörtlük

yaşam alanları olan kampüslerden oluşuyordu.

Atatürk, işçilerin yüksek standartlarda, her türlü imkândan yararlandıkları bu “sosyal fabrikaları” Anadolu’nun her yanına yapmayı planlıyordu ama bu projesini yaygınlaştırmaya ömrü yetmeyecekti.

İçinde balolar, danslar ve partiler düzenlenen bu fabrikalarda okul ve kreşler vardı. Kendi elektriklerini üreten fabrikaların su santralleri

Atatürk, Nazilli Basma Fabrikası'nda

vardı. Tiyatroları, halk dansları, koroları, spor kulüpleri, misafirhaneleri, pansiyonları, radyoları hatta işçi ve halka hizmet veren trenleri vardı.

1937 yılında 12 bin kişinin yaşadığı bu kentte fabrikanın 700 kişilik sinema salonu iki defa memurlara, iki defa işçilere ve iki defa da ustalara olmak üzere haftada toplam altı kez film göstermekteydi.

Genç Cumhuriyet’in durmaya

dinlenmeye zamanı yoktu.

Gemlik Suni İpek Fabrikası, Bursa Merinos Fabrikası, İzmit Kağıt Fabrikası (Seka), Ereğli Bez Fabrikası, Alpullu, Turhal, Eskişehir, Uşak Şeker Fabrikaları,

Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası Balo Salonu

Genç Cumhuriyetin GSMH'si 7 senede %500 hızla büyümüştü. 10 sene içinde ekonomisi kendi kendine yeten dünyada 7 devletten biri Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'ydi.

MKE Kırıkkale Fabrikası, Kırıkkale Elektrik Santrali ve Çelik Fabrikası, Ankara Çimento Fabrikası, İzmit, Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası, Kayseri Bez Fabrikası, Keçiörlü Kükürt Fabrikası, Sivas Çimento Fabrikası, Karabük Demir Çelik Fabrikası.

Hangi birini sayacağız ki?

Samanı bile olmayan ülke Cumhuriyetin kurulmasından 11 sene sonra Atatürk'ü ziyarete gelen İran Şahı'na Türkiye'de yapılan uçak hediye ediliyordu.

Gayri safi millî hasıla (GSMH), bir ülke vatandaşlarının verilen bir yıl içinde ürettikleri toplam mal ve hizmetlerin, belli bir para birimi karşılığındaki değerinin toplamıdır. Genç Cumhuriyetin GSMH'si 7 senede %500 hızla büyüümüştü. 10 sene içinde ekonomisi kendi kendine yeten dünyada 7 devletten biri Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'ydi.

Rüya gibi...

Oysa Çanakkale kutlamaları yapılıyor, içinde Mustafa Kemal olmayan. Meğer savaşı gökyüzünden inen evliyalarla kazanmışız.

Cumhuriyet Bayramı kutlanıyor.

İçinde Atatürk olmayan.

Hatta hain padişah göndermiş Atatürk'ü Anadolu'ya.

Vatanı kurtarsın diye.

Hani o sadece kendisini düşünen saraylarda yaşayan, o saray için ülkesini satan padişah. Hani İngilizlerden yardım isteyip yine bir İngiliz denizaltı gemisiyle kaçan padişah.

İşte tam da bu yüzden Atatürk'ü ve yaptıklarını genç kuşaklara anlatmalıyız.

Hainlerin hainliklerini, kahramanların kahramanlıklarını, yoktan var edilen bu ülkeyi, bize emanet edilen hazineyi.

Bıkmadan usanmadan.

Tarih tekerrürden ibaretse eğer, iyiden de kötüden de ders almak gerekir.

Atatürk'ü yanlış tanıtmaya çalışanlara, onu unutturmak isteyenlere, ona hakaret edenlere, onun ilke ve ülkelerini ayaklar altına almaya çalışanlara karşı bitmez, tükenmez bir dayanışma ile mücadele etmek, onu örnek almak boynumuzun borcu olsun. •

kayaboztepebd@gmail.com

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk

*“Vatanın bağına
düşman dayasın hançerini
Bulunur kurtaracak
bahtı kara maderini”*

Bundan 100 yıl önce yeni yılı umutla karşılayan Ankara dondurucu soğukla, Mustafa Kemal sıcak çatışmalarla boğuşuyordu.

Yeni yılın ilk günü Mustafa Kemal, Ankara Hükümetine destek için birkaç ay önce Moskova'dan altın getiren (gelirken uğradığı altınları hastanede tarttıran Kazım Karabekir iki kilosunu Erzurum'da tutmuştu) Upmall ile görüşti. Mehmet Perinçek'in gün ışığına çıkardığı Rus arşiv belgelerine göre Upmall, Çerkez Ethem konusunda yanlış bir politika izlediklerini anımsatan Mustafa Kemal'i, “Orduda siyaseti yasaklamakla” eleştirdi.

Mustafa

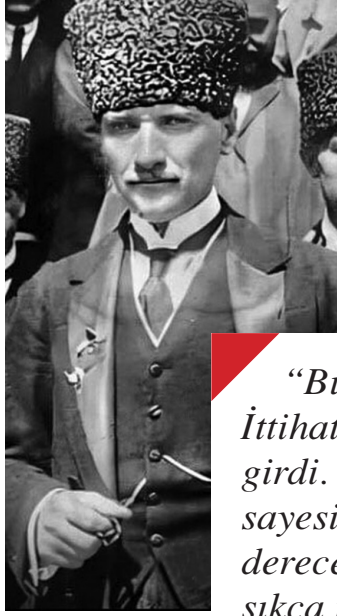
Kemal, ordunun siyasete karışma-sının yol açtığı sıkıntıları anlattı:

“Bütün subaylar İttihatçıların partisine girdi. Partili olmaları sayesinde alt derecedeki subaylar sıkça rütbe aldılar, hak etmedikleri üst göreve layık görüldüler ve ordunun genelinde disiplin tamamen ortadan kalktı. Bu yüzden

o sırada, Meşrutiyet’ ten sonra askerlere partilere girmeyi yasaklayan kanun kabul edildi. Bu kanun hala geçerli. Ben kendim uzun süre orduda politikayla uğraştım ve kişisel tecrübemden bunun ne kadar zararlı olabileceğini biliyorum ve bu yüzden ordunun tamamen politikanın dışında olması gerektiğini düşünüyorum. Eğer ordunun politikayla uğraşmasına izin verilirse, bu, birçok parti gruplarının rahatça kurulmasına yol açar.”

Diğer ülkelerle ilişkilerini sordu, Upmall. Mustafa Kemal Arabistan heyetine verdiği yanıtı aktardı:

“Ben sultan değilim, ben halk tarafından seçilmiş sıradan bir insanım ve genel olarak sultanlarla herhangi bir münasebete girmek istemiyorum. Halk meclisini toplay-

yın. Onun elçileriyle görüşebiliriz.”

Mustafa Kemal’in kırmızı çizgisi Türkiye’nin iç işlerine karışılmasıydı: *“Tarafımızdan sınır dışı edilen Monatov, şu an Kars’ ta bulunan M-divani ile buraya*

“Bütün subaylar İttihatçıların partisine girdi. Partili olmaları sayesinde alt derecedeki subaylar sıkça rütbe aldılar, hak etmedikleri üst göreve layık görüldüler ve ordunun genelinde disiplin tamamen ortadan kalktı...”

geliyormuş. Bizim tarafımızdan sınır dışı edilen bir kişinin Rus elçisiyle buraya gelişi bizim itibarımızı düşürür.”

İşgal güçlerinin elinde kukla İstanbul Hükümeti sorunu vardı. Mustafa Kemal, *“Aşağıdaki muhtırayı bizzat Tefik Paşa Hazretleri’ ne vereceksiniz. Hükümetin görüşünü açıklayan muhtıradır”* notunu düşerek telgrafı Neşet Bey’e yolladı:

“TBMM ve onun hükümeti Türkiye’nin ve Türkiye halkının

mukadderatına el koymuş meşru ve kanuni kendinden başka hiçbir heyet tanımaz. Hilafet ve saltanat makamı ve bu yüce makamda oturan zatı hümayun (padişah) TBMM'nin kanunları dairesinde saklı ve korunmuştur."

Mustafa Kemal'in aile, okul arkadaşları Selanikli Sıtkı gibi esaretten İstanbul'a dönüp ya da Ankara'da da İzmit Milletvekili Hamdi Namık Bey gibi cepheye nefer olarak gitmek isteyenler vardı. I. İnönü Zaferi ufuktaydı. İşgalle çemberi daraltmaya çalışan düşmana güç vermek istencesine Mustafa Kemal'i, TBMM'yi asıl hedefinden uzaklaştırmak için yeri ve zamanı uygun olmayan konular yaratılıyordu.

Fahrettin Altay anılarında şöyle yazıyor: "*Çerkez Ethem'in kendilerine sığınmasından cesaret alan Yunanlar büyük bir kuvvetle 1921 yılı Ocak ayının ilk günlerinde Bursa'dan Eskişehir'e doğru harekete geçtiler ve İnönü civarındaki I. Kolordumuzun mukabelesine uğrayarak 10 Ocak'ta geri çekilmeye mecbur kaldılar. (Yüzyıl önce) Bu ilk muzafferiyet genç Mustafa Kemal ordusuna olan güveni artırdı."*

İsmet Paşa'ya ileride soyadı olacak olan İnönü Meydan Muharebesi'ndeki başarısından dolayı gönderdiği telgrafi ve aldığı yanıtı açıklayan Mustafa Kemal TBMM'ye teşekkür etti:

"Aleyhimize cereyan eden harekatın hakikaten birçok kalpleri

endişeye düşürecek mahiyette olduğunu itiraf etmek lazımdır. Böyle bir manzara karşısında yüce Meclis'iniz fevkalade bir sükûnet, soğukkanlılık ve azim göstermiştir. Hükûmete, kumandanlara, orduya karşı emniyet ve itimadını iyi muhafaza etmiş ve neticeyi tam bir sükunetle beklemiştir. Yüce Meclis'inizde tezahür eden bu ulvi hal, emin olunuz hepimize ve bütün millete aynı suretle iyi tesirini yapmıştır. Eskişehir'den gelen birçok zevata bizzat sorabilirsiniz. Daima buradaki sükûnet oraya sükûnet vermiştir. Halbuki düşman Eskişehir'e iki, üç saat mesafeye kadar gelmişti. Eğer Meclis'te ufak bir telaş olsaydı, bu, bütün memlekete sirayet edebilirdi. Hatta orduya sirayet edebilirdi ve maazallah arzu edilmeyen neticeler karşısında kalınabilirdi. İşte yüksek heyetinizin sükûnet ve metanetinin tesir ve neticesi olmak üzere İnönü Meydan Muharebesi kazanılmıştır."

Yüz yıl önce 13 Ocak günü tarihe mal olan konuşmalarından birini yaptı Mustafa Kemal: "*Milletimiz bugün bütün mazisinde olduğundan daha çok ve ecdadından daha çok ümit vardır. Bunu ifade için şunu arz ediyorum. Kendilerinin tabiri üzere cennetten vatanımızın bekçisi olan merhum (Namık) Kemal demiştir ki:*

Vatanın bağına düşman dayadı hançerini

Yok mudur kurtaracak bahtı kara maderini

İşte ben bu kürsüden bu yüce Meclis'in Reisi sıfatıyla, yüksek heyetinizi teşkil eden bütün üyelerin

her biri namuna ve bütün millet namına diyorum ki:

Vatanın bağına düşman dayasın hançerini

Bulunur kurtaracak bahtı kara maderini”

United Telegraph ajansının yazılı sorularına yanıt verdi, Mustafa Kemal: *“İzmir her bakımdan Türk memleketidir. Anadolu’nun ayrılmaz bir parçasıdır(...) İngilizlerin emperyalist emellerini tatmin vazifesi ile ve Adalardan ticaret maksadıyla muhtelif zamanlarda gelmiş ve şehirlerde bile azınlık derecesini geçememiş olan bir kısım Rumların mevcudiyetini bahane ederek bin küsur senelik Türk memleketi olan bu verimli topraklarımızı yerleşmek hülyası ile buraları haydutçasına istila etmişler(...) Milletimiz bu haydutları er geç vatanımızdan kovacaktır; ancak kan dökmek taraftarı olmayan milletimiz hakkı teslim ve vatani derhal tahliye edildiği takdirde barış müzakerelerine hazırdır(...) Siyasi, adli, iktisadi ve mali bağımsızlığımızı imhaya ve neticede hayat hakkımızı inkâr ve iptale yönelik olan Sevres Anlaşması bizce mevcut değildir. Bağımsızlığımızı ve hâkimiyetimizi temin edecek bir barışın yapılması nihai emelimizdir (...) Bağımsızlık ve hürriyeti için mücadele eden milletimiz haklı davasını bütün insanlık vicdanının takdirine havale eder.”*

Sıra yeni bir adımdaydı. Kısa zamanda çok yol alındı. Önce, Anadolu’da başlayan yerel kongrelerde; Mustafa Kemal ve arkadaşlarının

öncülüğünde toplanan Amasya (Tamimi), Erzurum ve Sivas kongrelerinde millet olma yolunu tuttu. Ortaya “milli irade” çıktı:

“Milletin istiklalini gene milletin azmü kararı kurtaracaktır.”

Bunu milli iradenin özgüven-den yoksun, yaşlı, tutucu, teslimiyetçi, varlıklı zümre temsilcilerinin elinden millete verilmesi “Müdafaa-i Hukuk” zamanı izledi. “Kurucu Meclis” ile 9 ay içinde önce hükümet kuruldu. Sıra Mecliste yoğunlaşan milli iradenin vatanın kaderine fiilen el koyması düşüncesini anayasa ile taçlandır-maya geldi.

“İcra Vekilleri Heyeti”nin hazırladığı, özünü “Halkçılık” programının oluşturduğu “Teşkilat-ı Esasiye Kanunu” tasarısı 18 Eylül 1920’de Meclis Genel Kurulu’na sunuldu. “Anayasa tasarısı mı yoksa hükümet programı mı?” tartışması üzerine özel geçici “Encümen-i Mahsus komisyonu” tasarıyı inceleyip raporladığı Anayasa 20 Ocak 1921 tarihinde kabul edildi. Osmanlı Devleti’nin varlığı resmen sona erdirilmediği süreçte, aynı topraklar üzerinde bir başka devlet kurulduğunu ilan eden devrimci bir anayasaydı. Tasarılar da “Türkiye Halk Hükümeti” adı geçiyordu. Dr. Rıza Nur’un önerisiyle “Türkiye Devleti” yazıldı.

Olağanüstü bir dönemin gereksinimleri gidermek; geçici, kısmi iktidar boşluğunu doldurmak için tasarlanan 23 maddelik kısa bir a-

nayasaydı. Hazırlanışı, kabul edilişi açısından Osmanlı-Türk anayasacılığının en demokratik örneği sayılan 1921 Anayasası cumhuriyetçi ruh taşıyordu ve gelecekteki düzenin habercisiydi. Görüşülme yöntemi ve kabul yeter sayısı açısından farklı ve nitelikli çoğunluk gerektiren;

usul kurallarının aranmadığı; normal kanunlarla değiştirilebilen tek yumuşak Türk anayasasıydı.

1921 Anayasa'nın temel taşı birinci maddeydi: "Hakimiyet bilâkaydû şart milletindir. İdare usulü, halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir." Benimsenen sistem temsili demokrasiydi. Savaş ilanı, barış antlaşması yetkisi iki dudak arasından kurtarılıyordu.

22 Ocak 1921 günü gizli oturumda konu yine komünizmdi. Mustafa Kemal:

"TBMM ve onun hükümetinin bugüne kadar takip ettiği siyaset tamamen milli emellere uygundur. Bu siyasetin ne olduğunu tekrara lüzum görmem. Yalnız iki kelimesini belirtteğim ki, o da milli sınır dahilinde milletin bağımsızlığıdır ve bu gayet kuvvetli ve büyük mana ifade eder esastır. Bugüne kadar bu esastan ayırdığımızı işaret edecek en ufak

bir emareyi bile göstermek mümkün değildir. Bu iki esas üzerinde yürüyen insanlar, düşünen beyinler bittabi komünizmin geniş ve bu kayıtlarını parçalayan esasları ile mutabakatta bulunamaz. Dolayısıyla yüksek heyetinizin takip ettiği siyaset hiçbir vakitte komünistlik

esasına dayalı değildir. Bu böyledir, bunu tekrar ediyorum bir defa daha. Fakat yine malumunuzdur ve cihanın malumudur ki, bu milli esaslarına derin bağlarla sadık kalan Meclis'iniz ve hükümetiniz bağımsız

"Biz şu anda bütün emperyalist Batı devletlerine ve onların dahili işlerimize karışmalarına karşı savaşıyoruz..."

bir devlet olarak Rusya Bolşevik Cumhuriyeti denilen bir devletle siyasi münasebetlerinde hiçbir vakit komünistlik ile Bolşeviklik esaslarını dahi telaffuz etmemiştir."

24 Ocak 1921 günü Mustafa Kemal, Ankara'dan ayrılacak olan Sovyet heyeti sekreteri Upmall ile görüştü. Görüşme sıkıntılıydı. Sovyet elçiliğinde bir kişinin saklanması Ankara'yı üzmişti. Mustafa Kemal açık bir dille konuş-

tu: “Biz şu anda bütün emperyalist Batı devletlerine ve onların dahili işlerimize karışmalarına karşı savaşıyoruz. Onların elçilikleri, önceden sadece hükümetimiz tarafından aranan insanları saklamakla uğraştı. Eğer Rus elçiliği de bütün komünistleri gizlemekle uğraşacaksa, o zaman diyebiliriz ki, Türkiye’de bağımsızlık gerçekleşmeyecektir. Eğer bize dost olan elçilik, iktidarımızın altını oyarsa, biz buna sabredemeyiz ve dostluk, nefrete dönüşebilir (...) Daha okul sırasında hapishaneye düşmüş ve yıllarca sürgünlerde dolaşmış bir inkılapçı olarak eminim ki, Rusya ve Türkiye arasındaki ittifak insanlığı kurtaracaktır.”

Londra Konferansı da gündemdedi:

“Milletimiz asırlardan beri iki kuvvetin, iki müstebit kuvvetin, iki imhakâr kuvvetin baskısı altında üzülmekte ve acı duymakta idi. O kuvvetlerden birisi, doğrudan doğruya memleket ve milleti idare etmek iddiasında bulunan müstebitler; ikincisi, bütün bir emperyalist ve kapitalist alemidir (...) Türkiye Devleti ve Türkiye’de yaşayan halk kayıtsız şartsız bağımsızdır ve kayıtsız şartsız bağımsızlığını

“Türkiye Devleti ve Türkiye’de yaşayan halk kayıtsız şartsız bağımsızdır ve kayıtsız şartsız bağımsızlığını muhafaza etmek için mücadele eder.”

muhafaza etmek için mücadele eder.”

Sovyetlerden Eşba ile görüşen Mustafa Kemal Türkiye’yi Komünist bloka katmak isteyenlere seslendi:

“Komünizmde dine karşı bir itinasızlık olduğu hususu inkâr edilemez. Komünizmin milletler meselesine yaklaşımı da Türklerin gerçek hisleriyle çelişmektedir. Anlıyorum ki, komünizmde milli devlet sınırları meselesi diye bir şey olamaz.”

TBMM’ de Mustafa Kemal’i bir kaşık suda boğmak için fırsat kollayanlar vardı. Dayanamadı Mustafa Kemal:

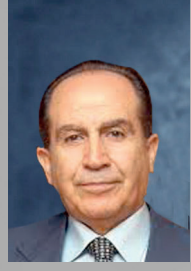
“Yüce Meclis’inize gayet acı bir hakikati söylemek mecburiyetindeyim. İcinizde sizin hafife vardır. En gizli celsenizde cereyan eden,

millet ve memleketin hayatıyla alakalı en gizli noktalar yabancılara raporla verilmiştir(...) Beyhude yere vaziyeti muğlaklaştırmayınız. Yalnız buna emniyet ediniz ki, takip olunan meslek, burada namus ve vicdan erbabından olan üyelerin tamamen görüşüne uygundur.”

Sabırın sonu kurtuluştu...•

yaşarozturkibd@gmail.com

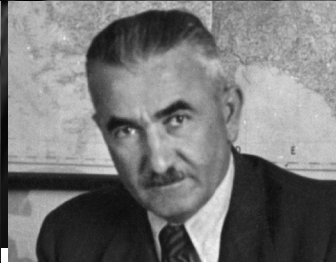
Bilmek Gerek
A. Erdem Akyüz

ATATÜRK VECİHİ HÜRKUŞ VE NURİ KİLLİGİL

VECİHİ HÜRKUŞ

NURİ KİLLİGİL

Türk havacılık tarihi, her biri birer efsane olan havacılarla doludur. En zor ve olumsuz koşullar içinde, görevlerini en mükemmel şekilde yapmışlardır. İleride daha geniş bir şekilde anlatmak isteği ile,

her biri başlı başına birer araştırmanın konusu olacak derecede eşine az rastlanır bu kahraman kartallarımızdan bir kısmına bu sayımızda ve gelecek sayılarımızda değinmek istiyoruz. »

Vecihi Hürkuş ve kendi imalatı olan Vecihi K-6 uçağı

Vecihi Hürkuş (6 Ocak 1896-16 Temmuz 1969), Türk pilot, mühendis, öğretmen ve uçak üreticisidir. Yalnızca Türk havacılık tarihinin değil belki de dünya havacılık tarihinin en önemli isimlerinden biridir, Türkiye'nin ilk uçak tasarımcısı ve yapımcısıdır, İlk yerli uçağı üretmiştir. Hava savaşları sırasında düşman uçağı düşüren ilk Türk pilottur. Daha sonra Ruslara esir düşen Vecihi Bey, Hazar Denizi'nin Azerbaycan kısmında bulunan Nargin Adası'ndan yüzerek İran üzerinden kaçmayı başarmış ve yurda dönerek 1918 yılı yaz başında

Yeşilköy'de konuşlanmış bulunan 9. Harp Tayyare Bölüğü'nde görev almıştır. Birinci Dünya Savaşında ve Kurtuluş Savaşında büyük yararlılıklar gösteren Astsubay Pilot Vecihi (Hürkuş), küçük bir atölyede imal etmeyi başardığı 'Vecihi K-6' uçağı ile 28 Ocak 1925'te başarılı bir

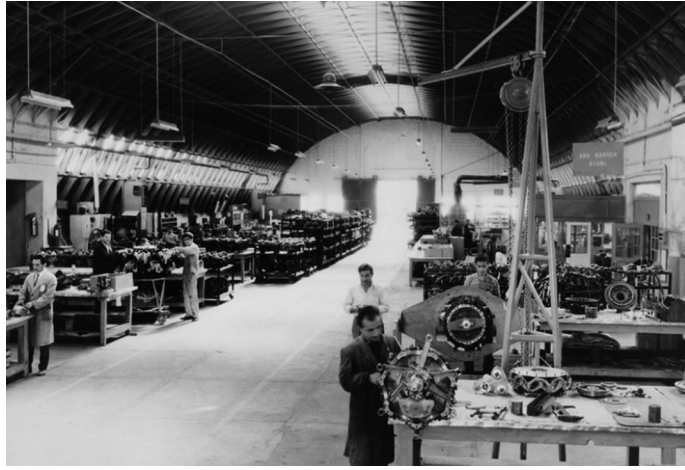
deneme uçuşu yapmıştır. Takdir edilmek yerine, teknik denemesi yapılmamış aletle başkalarının hayatını tehlikeye atmak suçundan cezalandırılmış-

tır. 'Vecihi-14' adını verdiği ikinci uçağını 18 Eylül 1930'da yapmıştır. Basın mensuplarının önünde on beş dakika gösteri uçuşu yaptıktan sonra 30 Eylül'de uçarak Ankara'ya gitmiştir. Vecihi'nin, -kamuya ait resmi bir test ekibi bulunmamasına rağmen- uçağını imal ederken gerekli mercilere bilgi vermemesi ve muayene ettirmeden uçarak Ankara'ya getirmesi bahane edilerek uçağı, "uçuş izni" verilmemiştir. Vecihi uçağını sökerek trenle İstanbul'a oradan da Prag'a götürmüştü ve Çek Hükümetinin havacılık dairesinde görevlendirilen teknik komisyona

uçacağı incelemiştir. Komisyon, Vecihi'nin uçacağının uluslararası havacılık kurallarına uygun iyi bir spor ve eğitim uçağı olduğuna karar vermiştir. Hürkuş 23 Nisan 1931'de Çekoslovakyalı yetkililer tarafından düzenlenen bir törenle, başköşesinde "Yaşasın Türk Tayyareciliği" yazılı bir pankartla onurlandırılarak uçuş müsaadesini almış, buradan aldığı diploma ile uçarak İstanbul'a gelmiştir. Daha sonraları Havacılık Okulu açarak, uçak ve helikopterler yapmış, öğrenciler yetiştirmiştir. Eğer engellenmek yerine biraz olsun desteklense idi, kuşkusuz ki bugün gök yüzünde "Vecihi-TC" amblemlı uçaklar uçacaktı.

Vecihi Hürkuş'un havacılık yaşamı daha bir çok övünülecek olaylarla doludur. Kendisine kırmızı şeritli İstiklal Madalyası verilmiştir. Ayrıca TBMM tarafından üç kez takdirname verilmiştir. Üç takdirname verilen tek kişidir. Ama bakın yaşamındaki en onur verici olayı nasıl anlatmaktadır:

"Gazi hiç ummadığımız zamanlarda küçük topluluklarımız

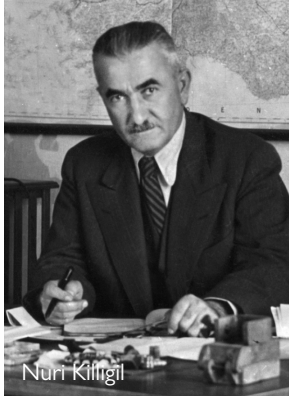

Milli Savunma Bakanlığı'nın uçak yapımı için Vecihi Hürkuş ile anlaştığı Kayseri'de kurulan TOMTAŞ uçak fabrikasının üretim atölyesi. (üstte) / Vecihi Hürkuş, "uçabilir lisansı"nı Türkiye'den alamadığı için Çekoslovakya'dan sağladığı K-14 model uçağı ile (altta)

arasına katılarak bizleri güçlendirir, çalışmalarımızı desteklerdi. Savaş sırasında en yakın desteği, onun verdiği moral gücünden almıştık. ... Kurtuluş Savaşından sonraki çalışmalarımızda da onun hemen her gezisine katılmak, onun tren ve otomobilini havadan inerek yerlere sürünürcesine selamlamak tek sevgi, saygı ve isteğimdi. Nitekim bu davranışlarım nedeniyle bir gün şöyle dediğini söylediler.

'Bu çocuğa bir şey olacak diye korkuyorum. Bu uçuşlarda çok tehlikeli hareketler yapmasa daha memnun olacağım. Söyleyin, o kadar alçaktan uçmasın!' ”

Nuri Killigil. Manastır'da 1889 da doğan Killigil, (Nuri Paşa), Harp Okulundan mezuniyeti sonrasında Trablusgarp ve Balkan Savaşlarında görev yaptı. Azerbaycan'ın işgalden kurtarılması için Bakü ve Dağıstan'da savaştı ve kazandı. Sarıkamış'ın kurtarılmasında görev yaptı. Erzurum'da tamirhane ve fabrikalarda çalışarak, savaş sırasında ele geçirilen silah ve malzemeleri kullanılır hale getiriyordu. Doğrudan Atatürk tarafından, 1925 yılında askeri rütbesi onandı. Gene Atatürk'ün imzası ile

1929 yılında “İstiklal Madalyası” verildi. Teknik alanda bir eğitimi olmamasına rağmen, askeri silah ve cephane üretilmesine büyük bir ilgi duymaktaydı. İlk büyük işini, Atatürk'ün imzaladığı Kararname ile, Yavuz Gemisi'nin bakım ve teçhizatı olarak aldı. Zeytinburnu'nda açtığı silah üretim fabrikasını, daha sonra Sütlüce'ye taşıdı. Yerli savaşa sanayisini geliştirmek için fabrikasında; havan topu, havan mermisi, uçak bombası, tahrip kalıpları,

tabanca, mermi, gaz maskesi gibi çeşitli askeri malzemeler üretiyor ve yurt dışından siparişler de alıyordu. Örneğin; Mısır, Pakistan, Suriye gibi ülkelere silah ve teçhizatlar satıyordu. Türkiye'de öncü sayılabilecek 9 mm tabancaları, isminin baş harfleri olan “NK”

Nuri Killigil, silah fabrikasında çalışanlarıyla birlikte

markesi ile üretti. Polonya Patent Enstitüsü'nden 20 civarında berat aldı. Bir Avrupa seyahati sırasında Atina'da zehirlendi ve ölümden zor kurtuldu. 2 Mart 1949 günü fabrikasında nedeni bilinmeyen bir şekilde patlamalar meydana geldi. Patlamada Nuri Killigil ve çok sayıda işçi hayatını kaybetti. Nuri Killigil'in cesedi bulunamadı, vücuduna ait bulunan kol ve bacak parçaları, ufak bir kutu şeklindeki tabuta konularak defnedildi. Patlamadan 5 gün sonra vücudu bulundu ama bu kez hoca, vücut tam değil diye cenaze namazını kıldırmadı. Cenazesi Edirnekapı Şehitlik ve Mezarlığında bulunmaktadır. Vefat ettiğinde Tereke Hakimliğinde yapılan araştırmalarda 3 takım elbisesi olduğu ve çalışan işçilerin maaşlarını zamanında ödemek için kredi

çektığı saptandı.

Bu "Kahraman Kartallarımız"ın uğradığı, iç ve dış kaynaklı olumsuzluklardan, üzüntü duymamak mümkün olmamakla beraber, bizler için yapılması gereken şey; yaşanan olumsuzluklardan ders alarak, bunları gidermek ve yenmek için uğraş vermek, yılmadan çalışmaya devam etmektir.

Örneklerini sunduğumuz Türk Kartalları'na ve Atatürk'e sahip olmanın gururu hiçbir şeyle ölçülemez ve her konuda başarıya ulaşacağımızın en büyük güvencesidir. •

erdemak@gmail.com

Kaynakça: Genelkurmay Başkanlığı ATASE Arşivi, Türk Hava Kuvvetleri Arşivi , Adıgüzel, M.Bahattin, Türk Havacılığında İz Bırakanlar, Ankara,THK Yayınları, 2001, Afetinan, Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, Vecihi Hürkuş, Havalarda, 1915-1925, İstanbul, Kanaat Kitabevi, 1942. -Wikipedi

Atatürk'ün Kurtulduğu Uçak Kazası

Tarih 29 Ekim 1934... Cumhuriyetin II. dönüm yılı Ankara'da Ordu Evi'nde kutlanmaktadır. Baloya Atatürk de gelmiştir. Irak Hava Kuvvetleri'ne bağlı subaylar da balonun konuklarıdır.

Ata, hava subaylarıyla o gece yaptığı konuşmada bir hatırasını anlatıyor: *"1910 yılındaydı. Ali Rıza Paşa ile birlikte Fransa'daki Picardie manevralarına davet edilmiştik. Manevra sonunda, daha çocukluk çağındaki uçaklarla gösteriler yapıldı. Bundan sonra, manevraya katılan yabancı subaylardan isteyenlerin bu uçaklara bindirileceği bildirildi. Ben de hemen uçaklardan birine doğru yöneliyordum ki Ali Rıza Paşa bileğimden tuttu ve : "Bilmediğin aş ya kanın ağıntır ya baş" diye beni uyardı. Uçağa benim yerime bir başka ülkeden bir subay bindi. Bu uçak havada bir dönüş yaptıktan sonra düşüp yere çakıldı. Ölümden kurtulmuştum."*

Atatürk'ün bizzat anlattığı bu anıdan anlaşılıyor ki, Picardie manevralarında binmek istediği uçağın yere düşüp parçalanması onun psikolojisinde derin bir etki yapmıştır. Atatürk'ün uçağa binmemesinin sebebini bu olayın etkisine bağlayabiliriz.

Kaynakça: Türk Hava Kurumu Web sitesi, Hayat Tarih Mecmuası, Mayıs 1965; Yeni Tarih Dünyası Ocak 1954

A black and white portrait of Marshal Fevzi Çakmak, a prominent Turkish military leader. He is shown from the chest up, wearing a dark military uniform with a high collar and a peaked cap. He has a mustache and is looking slightly to the right. The background is dark and out of focus.

**Mareşal
Fevzi
Çakmak'ın
Kayıp
Günlükleri**

Otopsi

Cengiz Özakıncı

Mareşal Fevzi Çakmak 27 Nisan 1920 günü Ankara'da Milli Savunma Bakanı olarak göreve başladı, Kasım 1920'de Generkurmay Başkan Vekili, Ocak 1921'de Başbakan, Ağustos 1921'de Genelkurmay Başkanı, 30 Ağustos 1922'de Mareşal oldu ve 1944 yılı Ocak ayında yaş sınırından emekli edilene dek yaklaşık 24 yıl boyunca Genelkurmay Başkanı olarak görev yaptı.

Münir Hayri Egeli, Fevzi Çakmak'la 1947'de Erenköy'deki evinde buluşmuş ve kendisiyle 30 Ağustos Büyük Zaferimizin 25. yıldönümü dolayısıyla yaptığı söyleşiyi Millet Mecmuası'nın 28 Ağustos 1947 günlü sayısında yayımlamıştı. Bu söyleşide Mareşal'ın tuttuğu günlüklerden de söz ediliyordu:

- "Masanın gözünden küçük bir defter aldılar. Bir gün milli inkılap

tarihimizin en büyük mesnedlerinden (dayanaklarından) biri olacak koyu lacivert ciltli kara çizgili orta boyda bir defterdi. İçinde ince ince yazılar günlük hadiseleri bütün teferruatı ile tespit etmişti.(...) Defterde birliklerin durumları ana hatlarıyla kayıtlıydı. (...) Fevzi Paşa Sakarya'dan Dumlupınar'a kadar her hadiseyi bir an ihmal etmeden bu deftere günü gününe kaydetmişlerdi. Nihayet defterin bir kenarında da 26 Ağustos tarihi geldi. Sayın Mareşalimiz kısa cümlelerle defteri naklediyor, ben de not ediyorum: *"26 Ağustos'ta karargâh Çakırözü deresinde. Taarruz-u umumi saat 05:30'da başladı. Her tarafla irtibat kat olundu. Bütün Türkiye'de duhul - huruş ve muhabere men edildi."* (...) Büyük Türk Komutanı yeniden defteri açtı. 26 Ağustos ile 30 Ağustos arasındaki günlerin büyük harp hareketleri sahifelerin üzerinde birbirini intizamla takib eden mavi yazılarla ebediyete nakledilmişti. (...) *"Kat' i darbe gününü kaydeden satırları defterden çıkarmak müsaadesini aldım: "30 Ağustos'ta Başkumandan cephenin cenubunda birinci ordu muntkasına ilerlediği sırada ben de cephenin şimaline*

eşi Burhan Toprak 1967'de ölmüş; Mareşal'ın diğer kızı Nigar Hanım'ın günlükleri yayımlama çağırısı yapılan eşi General Şefik Çakmak 1966'da intihar etmiş; Mareşal'ın eşi Fitnat Hanım da 1969'da ölmüştü. Fitnat Hanım'da ve Şefik Çakmak'ta bulunan günlükler, bu ölümlerden sonra Mareşal'ın sağ kalan tek kızı Nigar Hanım'a kalmış olabilirdi. Nigar Hanım 21.01.1982'de öldüğünde, Mareşal'ın günlükleri yayımlanmış değildi; bu defterlerin kimde ve nerede olduğu da bilinmiyordu, ta ki defterlerin 1911-1921 arası küçük bir bölümü Amerika'da Princeton Üniversitesi'nde bir doktora tezinde

Dr. Nilüfer Hatemi ve "Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri", YKY, 2002.

ortaya çıkana dek...

Mareşal'ın 1966'da intihar eden damadı Şefik Çakmak'ın oğlu 1934 doğumlu Ahmet Çakmak, ABD'de Princeton'da Profesördü; aynı üniversitede Prof. Norman Itzkowitz, öğrencisi Nilüfer Hatemi'ye doktora tezini Mareşal Fevzi Çakmak'ın kızı Nigar Hanım ve damadı Şefik Çakmak Paşa'dan olma torunu Prof. Ahmet Çakmak'ta bulunan günlükleri üzerine yapmasını önermişti. Nilüfer Hatemi'nin söz konusu doktora tezi Şubat 2002'de Türkiye'de Yapı Kredi Yayınları'na "Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri" adıyla 2 cilt olarak yayımlandı. Gelgelelim, Mareşal'ın eşi Fitnat Hanım onun 12 yaşından ölene dek aksatmadan günü gününe yazdığı günlük defterlerinin büyük bölümünün kendisinde olduğunu açıkladığı halde; Dr. Nilüfer Hatemi'nin yayınladığı günlükler yalnızca 1911-1921 arası ile Mareşal'ın ölümünden önceki son üç ayını kapsıyordu; 1922'den

28.05.1966, Milliyet, Sayfa 3

MAREŞAL ÇAKMAK'IN DAMADI İNTİHAR ETTİ

ANKARA, OZEL

Mareşal Çakmak'ın damadı ve mânevî oğlu emekli general Şefik Çakmak önceki gece intihar etmiştir.

Kızılay Menekşe sokak 24/12 numaralı daîrede oturan Şefik Çakmak önceki gün yatariken tabancasıyla kafasına ateş etmiştir.

Savcılık tarafından yapılan soruşturmada emekli generalin evde tek başına yaşadığı ve hastada olduğu anlaşılmıştır.

Mareşal'ın damadı General Şefik Çakmak'ın intihar haberi / 28.05.1966, Milliyet.

1949'a Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli dönemini içeren 27 yılın günlükleri ise, Dr. Nilüfer Hatemi'nin açıklamasına göre kayıptı. "Fevzi Çakmak'ın 1922 ile 1949 arasındaki günlük notlarının şimdilik bulunamamış olduğunu" açıklayan Dr.N. Hatemi, "ama ileride bir gün meydana çıkacağını ümit ediyorum." diyordu. (a.g.e-c.1, s.21)

Mareşal Fevzi Çakmak'ın günlüklerinden yazımızın başında aktardığımız 26-30 Ağustos 1922 günlü sayfaları yayınlayan 28 Ağustos 1947 günlü Millet Mecmuası, Dr. N. Hatemi'nin kaynakları arasında yok; ve Fevzi Çakmak'ın 1922-1949 arasını kapsayan günlüklerinin başına ne geldiğini bilmiyoruz.

Mareşal'ın 1911-1921 arasını kapsayan defterlerini Princeton Üniversitesi'nde Dr. Nilüfer Hatemi'ye verdiğini söyleyen Ord. Prof. Dr. Ahmet Çakmak, 1922-1949 arasını kapsayan kayıp defterler konusunda 17.04.2010 günlü Vatan gazetesinde "Mareşal Fevzi Çakmak'ın Amerika'daki öz torunu Ahmet Çakmak VATAN'a konuştu" başlığıyla yayımlanan açıklamalarında özetle şöyle diyor:

"Dedem (Mareşal Fevzi Çakmak) askeri ve özel yaşamını ayrı tutardı. Askeri konularla ilgili tuttuğu günlükleri Genelkurmay'da odasında duruyordu. Diğer yazdığı günlükler ise evde kalıyordu. Kayıp günlükler tahminimce Genelkurmay'dadır. Genelkurmay bu günlükleri bulamamış veya başka bir

sebepten dolayı çıkarmıyor olabilir. (...) kayıp günlükler çıkarsa enteresan şeyler olabilir. Çünkü dedemin tuttuğu notlar Cumhuriyetin başlangıcını, yapılan harpleri ve yaşanan tüm olayları anlatıyor. (...) 1922-1949 yıllarında yazdığı günlükler bende değil. Ben bu günlükleri hiç görmedim."

Oysa, Mareşal'ın Princeton Üniversitesi profesörlerinden torunu Ord. Prof. Dr. Ahmet Çakmak'ın 2010'da yaptığı bu açıklamanın tersine, Fevzi Çakmak'ın sağlığında 28.08.1947 günlü Millet Mecmuası'nda yayınlanan söyleşisinde, 26-30 Ağustos 1922 Büyük Taarruz ve Büyük Zafer gibi en önemli askeri konulara ilişkin günlüklerinin Genelkurmay'da değil Erenköy'deki evinde masasının çekmecesinde olduğu saptanmıştır.

Cumhuriyet tarihimizin Kurtuluş Savaşı ve Türk Devrimi gibi en önemli olaylarının yaşandığı 1920-1944 yılları arasında Genelkurmay Başkanlığı yapmış olan Mareşal Fevzi Çakmak'ın 1922-1949 arasını kapsayan günlüklerinin ("hatırat" değil, günü gününe, sıcağı sıcağına yaşarken yazılmış günlüklerin) "kayıp"(!) olması, son kertede üzücüdür.

2021'e girerken bu günlüklerin bir an önce bulunması, bilimsel bir titizlikle (özgün sayfa görüntüleriyle birlikte) yayımlanması umuduyla, hepimiz için saygı, sevgi, sağlık ve esenlik dolu mutlu yıllar diliyorum. •

cengizozakincibd@gmail.com

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Antipatik (Fr.)
a-Bilgilendirme
b-Yayımcı
c-Sevimsiz, itici
d-Dizin, gösterge	6 Rölöve (Fr.)
a-Renk körlüğü
b-Yoğunluk ölçer
c-Kıvrık şapka
d-Artı elektrot	11 Tümülüs (Lat.)
a-Kabala
b-Höyük
c-Hafif şarkı
d-Kabare oyunu
2 Reaksiyon (Fr.)
a-Kışkırtıcı
b-Destekleyici
c-Büküm
d-Tepki	7 Talesemi (Fr.)
a-Mitral bozukluk
b-Bir kan hastalığı
c-Yürek kası
d-Uzak	12 Urodel (Yun.)
a-Kuyruklular
b-Abartmak
c-Kadın şarkıcı
d-Çok karışık
3 Obez (Fr.)
a-Ön kesinti
b-Çok şişman
c-Niceleyici
d-Eş zamanlı	8 Aberasyon (Fr.)
a-Sapıncı
b-Çevreci
c-Nakliyat
d-Palavra	13 Salta (İta.)
a-Deniz tuzu
b-Eczane terimi
c-Kısa ceket
d-Dramlaştırma
4 Kaban (Fr.)
a-Üst giysisi
b-Kötümser
c-Oyma baskı
d-Basamak	9 Çıngar (Yun.)
a-Metal nişan
b-Kargaşa
c-Mayın
d-Utanmak	14 Septik (Fr.)
a-Korkunç
b-Elek, kalbur
c-Kuşkucu, şüpheci
d-Nefes, soluk
5 Defile (Fr.)
a-Girişken
b-Kıyı, çevre
c-Giyim gösterisi
d-Göz yanığı	10 Salta (İta.)
a-Deniz tuzu
b-Eczane terimi
c-Kısa ceket
d-Dramlaştırma	15 Steril (Fr.)
a-Savaş gemisi
b-Moda yaratan
c-Resim türü
d-Arınık

Atatürk'ün Dünyası
Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 30

Ahmet İzzet Paşa'nın Görüş ve Önerileri

Efendiler!

Gerçekten Ahmet İzzet Paşa'nın telgraf içinde kalan imzasıyla, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'dan 7-8 Ekim 1919 günlü şöyle bir telgraf almıştık:

*"Harbiye, 7-8 Ekim 1919,
Mustafa Kemal Paşa*

Hazretleri'ne,

Yeni hükümette çoğunlukla yer alan eski ve yakın arkadaşlarımı ziyaret ederek olup-bitenleri soruşturdum ve kendileriyle görüştüm. Öğrendiğim bazı durumlar üzerine, ülkenin ve ulusun varlığı ile ilgili yararlarını düşünerek ve aramızda

Cemal Paşa

kurulmuş olan dostluk bağlarına ve asker kardeşliğine güvenerek, aşağıdaki düşüncelerimi hemen bildiriyorum:

Birkaç aydan beri, Anadolu'nun bir kısım yerlerinin işgali ve yurdun dağılma tehlikesinin önüne

geçilmesinde, şimdide değin ulusal eylem ve kuvvetlerin yararlı etkileri, herkesçe kabul edilmiştir.

Yalnız, bu hizmetin sonuçlarından yararlanmanın, bundan sonra akıllıca ve yasaya uygun bir yönetimin kurulmasına bağlı olduğu da gerçeği görenlerce biliniyor. Artık hükümet ve ulusun, ikilikten ayrılarak tam bir bütünlük göstermesine, değersiz düşünmemeye göre, acil olarak gerek ve zorunluk vardır.

Hükümette yer alan kişilerin iyi niyetlerine ve ılımlı düşüncelerine herkesin güveni olduğuna inanıyorum. Hiçbir hükümetin iş başında kalmasına elverişli olmayan bir iç durumun, dış siyaset üzerine yapabileceği uğursuz etkileri açıklamak gerekli değildir. Bir an önce milletvekillerinin seçilmesi ve Meclis'in toplanması için yüce hükümetçe ivedi önlemler alınmaktadır.

Yurdun korunması yolundaki yiğitçe direnme ve isteklerinizin hükümet üyelerince nasıl karşılandığı, bugünkü bildiriden anlaşılacağı için, iyi niyetle düşünce birliğinin gerçekleşeceğine güvenim tamdır. Ancak, bu sabah yanıma gelen durumu bilir ve güvenilir bir kişi Kütahya ve Bilecik dolaylarında hoş gitmeyen bazı durumlar olduğundan söz etmiştir. Bizi, güçsüzlüğe ve anlaşmazlığa sürüklemek için dışardan ve içerden birçok kışkırtmaların olacağı kaçınılmaz bir gerçektir. Öte yandan, dün nazırlardan birinin gösterdiği, Kastamonu Vali Vekilinden gelmiş bir telgrafla da, kimi görevlilerin atanması ve ceza-

landırılması gibi işlerde İstanbul Hükümeti'ne emredilmek isteniyor gibiydi.

Böyle durumlar, devleti bu aşamaya getirmiş olan ve sizce de ne zararlı ve gereksiz olduğu bilinen hususlar, malum yönetim ve zihniyete destek gibi olacağından; bu zihniyeti besleyen ve destekleyen adamların iş yapmalarına meydan verilmemesini, bilinen dikkatliliğinden ve anlayışınızdan umarım.

Kısacası artık yurttan birliğin sağlanmasını ve temel yasalara göre hükümetle bağlantı kurulmasını temiz ve açık yürekle salık vermek ve rica etmek isterim. (Ahmet İzzet) **Harbiye Nazırı Cemal.**"

Bu Görüş ve Önerilere Yanıtım!

Efendiler!

Bu telgrafla, elden geldiğince hiçbir özel düşünce ve duygu belirtmemeye çalışarak, yumuşak ve güven verici bir yanıt vermek uygun görüldü. Yanıt şudur:

"Sivas, 7-8 Ekim 1919,

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne,

Ahmet İzzet Paşa Hazretleri'ne,
Yüksek düşünceleriniz, değerine yaraşır önemle gözden geçirildi. Ulusal eylemin etkileri üzerindeki iyi görüşünüze teşekkür olunur.

Bugüne değin olduğu gibi bundan sonra da, yapılan ulusal hizmetlerin bilgece sürdürüleceğine ve yasaya uygun bir yönetimin bütünüyle kurulmasına bütün varlığımız-

la çalışılacağına inanmanızı rica ederim. Çünkü çalışma amacınızın bir yasa çağı açmaya yönelik olduğunu bilginize sunarım.

Çok şükür, hükümet ile ulus, görüşlerinde tam uzlaşmış olduklarından, bundan böyle sürüp gideceğine inandığımız bu karşılıklı yakınlık ve tam birlik ulus ve yurt yararını sağlayacak biçimde sürüp gidecektir.

“Ulusun güvenini kazanan bugünkü hükümet ile birlik olmanın, iç durumumuzu dış siyaset üzerinde çok yararlı ve etkili kılacağına kuşku yoktur.

Kötü gidiş ve siyaseti herkesçe bilinen Damat Ferit Hükümeti'ne ulusun baş eğmemesi, isteklerine ve yaptığı işlere katılmaması, dış siyasetimiz üzerinde hiçbir kötü etki yapmamış tersine, Damat Ferit Hükümeti' nin yarattığı bütün kötü etkileri ortadan kaldırmış, teşekkür

ve takdir edilmeye değer olan bugünkü elverişli siyasal durumumuzu sağlamıştır.

Ulusun güvenini kazanan bugünkü hükümet ile birlik olmanın, iç durumumuzu dış siyaset üzerinde çok yararlı ve etkili kılacağına kuşku yoktur. Olağanüstü durumlarda bazı yerlerde kaçınılmaz bazı olaylar çıkması, olağan hususlar olarak kabul edilmektedir.

Özellikle Kütahya, Bilecik ve Eskişehir gibi yerlerin ve bu yerlerdeki suçsuz, haksızlığa uğramış halkın gördüğü baskılar ve karşılaştığı kötülükler, bir an insaflıca düşünülürse, yakınma konusu olarak görülen olayların ne kadar haklı olduğu en küçük bir düşünme ile ortaya çıkar. Buralardaki acıklı ve iç sızlatıcı durumun doğmasına, eski hükümetin uyusuk ve basiretsiz durumunun sebep olduğu düşünülünce, bu olaylardan ulusal örgütleri sorumlu tutmaya kalkışmak, haksızlık olur inancındayım.

Kastamonu Vali Vekili' nin görmüş olduğunuz telgraftan dolayı, onu da özürülü saymanızı rica edeceğim. Çünkü böyle başvurular, yalnız Kastamonu' dan değil, daha başka yerlerden de olmuştur. Eğer yeni hükümetin kararsız gibi görünen ilk tutumu bir iki gün daha sürseydi, bu türlü başvurular ülkenin her köşesinden yağacaktı.

Bundan böyle, bu gibi olaylara

kesin olarak meydan verilmemesi için gereken her türlü önlem alınacak, ilgililere etki yapılacak ve yüksek öğütlemelerinize uyularak, tam birliğin sağlanması ve temel yasalara göre hükümetle iktiden bağlantı kurulması için, temiz yürekle çalışılacaktır.

*Saygılarımı sunarım efendim.
Mustafa Kemal.”*

Ali Rıza Paşa Cumhuriyet Rejimi Kurulacağını Seziyor!

Efendiler!

Ahmet İzzet Paşa'nın yazdığı görüşleri ve önerileri ile buna verdiğimiz karşılığın okunması bir anımı canlandırdı. Ulusça bilinmesi ve tarihe geçmesi için onu da söylemiş olayım:

Ali Rıza Paşa

Ali Rıza Paşa, bir gün Ahmet İzzet Paşa'yı ziyaret eder. Konuşma sırasında Benim için birtakım yersiz sözler söyler ve bu sözler önemli bir buluşunu da ekler:

Cumhuriyet Kuracaklar, Cumhuriyet! diye bağırır.

İşin doğrusu, Makedonya'da Osmanlı İmparatorluğu'nun Batı Orduları Başkomutanı Ali Rıza Paşa'nın, aslanlardan meydana gelmiş koskoca Türk ordularını bozguna uğratarak yok ettikten ve değerli Makedonya topraklarını düşmanlara bırakıp bağışladıktan sonra, devletin en sıkışık bir zamanında Vahdetin'in isteklerine hizmet etmek için gereken nitelikleri kazanmış olduğuna ve bu ünlü ordular başkomutanının, bu kez kendine en usta yardımcı olarak, eski kurmay başkanını Harbiye Nazırlığı'na getirmeyi düşüneceğine olağan gözüyle bakılabildi.

Ama ulusal girişimlerin cumhuriyeti kurma amacı güttüğünü bu kadar çabuk ve kolaylıkla sezip anlayabilmesini beğenip, takdir etmemek mümkün değildir.

Bana bu bilgiyi veren, olayı İzzet Paşa'nın ağzından işiten ve şimdi aramızda bulunan çok saygıdeğer bir arkadaştır.

Salih Paşa, Heyeti Temsiliye ile Görüşmeye Geliyor!

Efendiler!

Cemal Paşa, 9 Ekim 1919 günlü bir telgrafla, Heyeti Temsiliye ile yakından görüşmek üzere Bahriye

Nazırı Salih Paşa'nın yola çıkmasının uygun görülmemekte olduğunu bildirdi. Ama Salih Paşa biraz rahatsız olduğu için, görüşme yerinin olmayacağı ve İstanbul'dan deniz yoluyla gitmesinin düşünüldüğü belirtildikten sonra, Heyeti Temsiliye'den kimlerle ve nerede

buluşmalarının tasarlandığı soruldu.

10 Ekim 1919'da verdiğimiz yanıtta, buluşma yeri olarak Amasya'yı bildirdik. Görüşmek üzere, Heyeti Temsiliye'den Benimle birlikte Rauf ve Bekir Sami Beyler'in gideceğimizi bildirdik. Salih Paşa'nın İstanbul'dan hangi gün ayrılacağını ve Amasya'ya hangi gün ulaşabileceğinin zamanında bildirilmesini rica ettik.

Milletvekili Seçimleri İçin Büyük Gayret Gösteriyorduk!

Efendiler!

Ülkenin her yerinde ulusal örgütleri genişletme ve sağlamlaştırma işlerini sürdürüyorduk. Bir yandan da milletvekili seçimini sağlamaya ve çabuklaştırmaya çalışıyor ve bu konudaki görüşlerimizi de gerekenlere bildiriyor ve bazı kişilerin seçilmesini de öğütleyorduk. Ancak, Cemiyet adına aday göstermemeyi ilke olarak kabul etmekle birlikte, milletvekili olmak

için çalışanların "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" ilkelerini ve kararlarını iyi algılamış ve özümsemiş kişilerden olmasını istiyor ve bu gibi kimselerin, kendiliklerinden Cemiyet adına adaylıklarını koymaları gerektiğini de duyuruyorduk.

11 Ekim 1919

günü, bu bildirdiğim işlerle ilgili olarak, yeniden bazı talimatlar verdik. Ulusal isteklere hizmet eden memurların, birer yolla, yerlerinin değiştirilmesi, ulusal isteklere karşı olduklarından dolayı ulusça görevlerinden alınan görevlilerin de görev sanlarını bırakmamış olması yüzünden, kimi yerlerden yeni hükümetle uzlaşmamızın ne demek olduğunun anlaşılmadığı yolunda dokundurucu yazılar gelmeye başladı. Bu durumu, 11 Ekim 1919'da Cemal Paşa'ya yazarak, hükümetin dikkatini çekmek istedik.

Askeri Nigehban Cemiyeti!

Efendiler!

Bir an için dikkatinizi çekmek istediğim bir husus daha var:

Bilirsiniz ki, İstanbul'da Askeri Nigehban Cemiyeti diye bir bozguncu topluluğu türemiştir. O zamanki bilgiye göre bu topluluğun başında bulunanlar, Kiraz Hamdi Paşa, hırsızlıktan dolayı ordudan

atılmış Kurmay Albay Refik Bey, eski Halâskâr grubundan Binbaşı Kemal Bey, Bandırma eski Sevkîyat Reisi Topçu Binbaşılardan Hakkı Efendi ve daha bu dernekle ilgisini kesip kesmediği bilinmeyen ve yine ordudan atılmış Kurmay Binbaşılardan Nevres Bey gibi, kötü işleri ve olumsuz davranışları yüzünden ordu ile ilişiği kesilmiş ya da emekliye ayrılmış kimselerle, ahlâksızlıkları ile tanınmış az sayıda başka adamlardı.

Adı geçen bu dernek, 23 Eylül 1919 gün ve 8123 sayılı İkdâm gazetesinde bir bildiri yayınlamıştı. Dernek, bu bildiriyle, kendisine yurdun ve ulusun bekçisi payesini vermek istiyordu. Cevat Paşa'nın Harbiye Nazırlığı sırasında, bu dernek hakkında kovuşturmaya başlanılmıştı ancak hükümet değişikliğinden dolayı arkası kesildi.

Bu derneğin varlığı ve ça-

lışmaları, ordudaki subayları sinirlendiriyordu. Bu yüzden Heyeti Temsiliye'ye başvurular başlanmıştı.

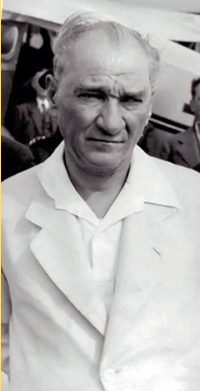
12Ekim 1919'da Harbiye Nazırlığı Cemal Paşa'dan, kendi başarısı bakımından bu bozguncu yuvasının kökünden sökülüp atılmasını ve üyelerinin şiddetle cezalandırılmalarını ve işlem sonucunun orduya genelge ile duyurulmasını rica ettim.

Cemal Paşa'dan 14 Ekim 1919'da aldığım: *"Bu, kesin olarak kararlaştırılmıştır!"* yolundaki kısa ve kesin telgrafı 15 Ekim 1919 tarihinde bütün orduya özel olarak ulaştırdım. Fakat Cemal Paşa'nın bu kesin kararının hiçbir zaman uygulandığını hatırlayamıyorum. •

cengizonalbd@gmail.com

Gelecek Ay: İstanbul Yönetimi'nin İşgali Hoşgören Siyaset Anlayışı!

Övülmeyi sevmezdi...

Atatürk ne kadar bir asker, komutan, yönetici olsa da; duyguları, sevinçleri, sinir ve neşesi bizden biriydi. Ulusuyla bütünleşme yöneliminin en tipik göstergelerinden biri de şu kısa öyküde belirlenir:

Cumhuriyetin on ikinci yıl dönümü için bir sıra dövizler hazırlanmıştır.

Bunlar içinde şöyleleri vardır:

"Atatürk bizim en büyüğümüzdür.", "Atatürk bu milletin en yücesidir." "Türk Milleti asırlardır bağrından bir Mustafa Kemal çıkardı."

Atatürk listeyi dikkatle gözden geçirir. Bunlar ve bunlara benzeyenleri çizerek, hepsinin yerine kendini en iyi ifade eden şu satırları yazar:

"Atatürk bizden biridir."

Hakimiyeti Milliye

Türkiye'nin Barış Siyaseti

Uluslararası yaşamın bugünkü koşullarında hemen her devletin barışı tercih ettiğine kuşku yoktur. Savaşın gerek galip, gerekse mağlup devletler için ne büyük zararlara neden olduğunu artık bütün dünya anlamıştır. Bunun için sürekli bir dünya barışı sağlayarak savaşı ortadan kaldırmak, saygınlık kazanmış devletlerin önderliği ile yoğun uğraşlar gösterilen ve dikkatle izlenen en büyük ideal ve ülküdür.

Ancak kimi milletlerin yaşamında bugüne kadar süregelmiş ve artık vazgeçilemez gibi görünen bir kısım durumlar ve oldu-bit-tiye getirmeler vardır ki, bunlar barış idealinin gerçekleşmesi için önemli engeller oluşturmaktadır.

İnsanlar arasındaki savaş, takdir edilebileceği gibi sadece çeşitli silahlarla yapılan savaşlardan ibaret değildir. Dolayısıyla sadece top ve tüfikle yapılan çarpışmaları ortadan kaldırmak, barışın kurulması ve barış ortamının oluşturulması için

yeterli değildir. Gerçek barışın niteliği ve gereklerinin, bütün milletler tarafından aynı anlayışla ve samimiyetle anlaşılması ve o anlayışa göre davranılması gerekir. Uluslararası dayanışma ve sevgi-saygı temeline dayanmayan bir barış, sürekli ve gerçek bir barış sayılamaz.

Uluslararası dayanışma ve sevgi-saygı temeline dayanmayan bir barış, sürekli ve gerçek bir barış sayılamaz.

Uluslararası yaşamda geçerli olan “Kutsal Bencilik” ilkesi eski güç ve şiddetini koruduğu sürece, devletlerin izlediği barış siyaseti her koşulda bir diğerinden farklı bir nitelik arz eder. Zamanında Roma İmparatorluğu'nun gerçekleştirmek istediği bir “Roma Barışı” vardı. Bu barış, hiç kuşkusuz,

her şeyden önce Roma'nın evrensel egemenliği üzerine dayandırılmak isteniyordu.

Bugün de uluslararası yaşamda Anglo-Amerikan ve Bolşevizm vs gibi çeşitli etiketli barış düşüncelerine rastlanılmaktadır. Bunlar arasında veya bunların dışında insanlığın

gerçek çıkarlarına uygun olan barış formülünü bulmak oldukça önemli bir iş ve uğraştır.

Devletlerarasında en açık ve dürüst bir barış siyaseti izleyenlerden biri de Türkiye’dir. Türkiye’nin Barış Siyaseti, Cumhurbaşkanını Büyük Gazi tarafından şu veciz cümlelerle açık bir şekilde ifade edilmiştir:

“Dışışleri’nde dürüst ve açık olan siyasetimiz özellikle barış düşüncesine dayanır. Uluslararası herhangi bir sorunu-muzu barış aracılığıyla çözmeyi aramak bizim çıkar ve anlayışımıza uyan bir yoldur...”

Gerçekten yeni Türkiye’nin en belirgin özelliklerinden biri de Gazi’nin işaret ettiği bu anlayıştır.

Devrimler Türkiye için, başkaları tarafından zorlanmadıkça, düşünülen tek bir savaş vardır:

O da tuttuğu uygarlık yolunda karşılaşacağı engelleri yenmektir. En büyük insanlık ideallerinin zaferi için uğraşan Türkiye, doğaldır ki, kendisi için olduğu gibi, diğer milletler arasında da barışın sürekliliğini samimi olarak istemektedir...

Bununla beraber Türkiye, dünyanın bugünkü durum ve anlayışının barış bahsinde belirttiği zayıf ve sakat hususları da göz önünde

bulundurarak, ona göre hazır bulunmaktan çekinmemektedir. Çünkü bir devletin barış isteği ne kadar güçlü olursa olsun, yalnız başına bu barışı sürdürmesi olası değildir.

Dünya üzerinden insani hırs-ları tamamen kaldırmak belki de mümkün olamayacaktır. Onun için barış fikri, doğal olarak güven düşüncesini hatırlatır. Büyük Gazi, Millet Meclisi’ndeki konuşmasında bu hususa da değinmişler ve *“... Bu yol dışında bir öneri karşısında kalmamak içindir ki, güvenlik ilkesine ve onun araçlarına çok önem veriyoruz...”* ifadesini kullanmışlardır.

Türkiye, güvenlik konusunu sadece ulusal değil uluslararası cep-heden de düşünmektedir. Herhangi bir devletin, *“Ben barış istiyorum ve bunun güvencesini de kendi araçlarımla hazırlıyorum...”* demesi başarılı bir barış yolu ve yöntemi değildir. Barış siyaseti, her koşulda devletlerarasındaki ortak çalışmalar ile olumlu bir sonuca varabilir.

Türkiye gene en samimi bir şekilde bu çalışmalara katılmaktadır. Bunun anlamını, Büyük Gazi’nin konuşmasında şu ifade ile belirlenmiş görüyoruz: *“Uluslararası barış havasının korunabilmesi için Türkiye Cumhuriyeti, gücü dâhiline herhangi bir hizmetten geri kalmayacaktır...”*

Türk diplomasisinin yıllardan buyana izlediği amaç, işte bu samimi Barış Siyaseti’nin zaferini amaçlamaktadır.

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

7 Kasım 1929

Kurtuluş Savaşından

Zeki Sarıhan

Bir
Öğretmen
Nasıl Katil
Oldu?

MUALLİM ŞEVKET BEY OLAYI 1

Mütareke Dönemi'nde öğretmenlerle ilgili zabıta olayına pek rastlanmaz. Muallim Şevket Bey'in katil olması bunun dışındadır ve kamuoyunda büyük bir yankı yapmıştır.

Muallim Şevket Bey, Şah İsmail adında bir katili mahkeme salonunda tabancasıyla vurarak öldürmüştür! Çünkü Şah İsmail, onun kardeşi İsmail Hakkı Bey'in katilidir. Böyle durumlarda öldürülen kişinin de pek sağlam ayakkabı olmadığı anlatmak için "Ölen mi, öldüren mi?"

derler. Gerçekten Şah İsmail, Manyas, Karacabey, Gönen çevresinde yıllar boyu hırsızlık yapmış, cinayetler işlemiş, tecavüzlerde bulunmuş biridir. Yani o günlerde bir gazetenin yazdığı gibi bir “cinayet makinesi”dir. O tarihlerde başına buyruk hareket eden, cinayetler işleyen insanlar ve çeteler vardır. Hükümet bunlarla başa çıkmaktan acizdir. Fakat Şah İsmail ayrıca sırtını padişaha dayamış, Kuvayı Milliye düşmanı bir katildir. Gönen yöresinde 1920’de Kuvayı Milliyecileri öldüren Anzavur’un sağ koludur.

Sonunda tutuklanıp yargılama altına alınmıştır.

CİNAYET MAHKEMESİNDE CİNAYET!

9 Ekim 1921 günü 25. duruşmada Şah İsmail’in savunması alınmaktadır. Yeni Şark gazetesi, “Cinayet Mahkemesi’ndeki Cinayet” başlığı altında Muallim Şevket Bey hakkında şu bilgileri vermektedir:

Bandırmalı Hacı İbrahim oğlu Muallim Şevket Bey, İstanbul Erkek Öğretmen Okulu ilk kısmında okurken memleketinde başlayan faciarı duymuş ve iki yıldan beri Anzavur

ve Şah İsmail çetesinin zarar verdiği kişiler arasında ailesinin ve yakınlarının durumunu gece gündüz düşünüyormuş. Okulu bitirir bitirmez geçen yıl bir

Şevket Bey, Şah İsmail’i yok etmekle yüzlerce Müslüman şehidinin ruhlarını şad ettiği kanısındadır.

Olaydan beş buçuk ay önce, Sirkeci’de Bandırma eşrafından Yusuf ve İsmail adlarında iki kişiyi de katletmiştir. Vakit gazetesi, “Görülüyor ki bin öldürme olayında parmağı olanlar, bugün İstanbul’da serbest geziyorlar. Bu son cinayet dileriz ki adliyenin sürat ve faaliyetıyla sonuncu cinayet olur” diye yazmıştır. Çünkü onu arkalayan Damat Ferit Hükümeti artık iktidarda değildir.

aralık memleketine gitmiş ve orada Çerkezler arasında açılan intikam duyguları arasında yaşayamayıp İstanbul’a dönmüş. Şah İsmail’in burada bulunmasından büsbütün kuşkulanmış, kardeşi İsmail Hakkı Bey’in Şah İsmail tarafından izlendiğini, başına bir felaket geleceğini biliyormuş.

Şevket Bey, Şah İsmail’in katilliği hakkında basına bilgi vermek

için ara sıra matbaaları dolaşır ve bu konuda yazılan haberleri toplarmış. Şah İsmail korkusu, Şevket Bey'i şaşkın bir hale koymuş. Ve nihayet kardeşi İsmail Hakkı Bey'in, beklediği gibi, katledilmesinden sonra sınırlarını büsbütün kaybetmiş. Kadıköy Numune Mektebi'ndeki öğretmenlik görevine devam edemediği gibi büyük kardeşi Kaymakam Eyüp Bey'le birlikte müdahil sıfatıyla cinayet mahkemesine gider, gelir ve şaşkın şaşkın dolaşmış. Şevket Bey'e göre Şah İsmail kurtulursa, başlarına gelecek felaketi tasavvur etmek bile mümkün değildir.

Şevket Bey, Şah İsmail'i yok etmekle yüzlerce Müslüman şehidinin ruhlarını şad ettiği kanısındadır. Masumların ahının kendisine böyle bir görev emrettiğini, kardeşinin katilinin sonundan kimsenin sorumlu olamayacağını düşünmektedir.

Zabıta bu olay hakkında raporunu yazdığı gibi, savcılıkça olaya derhal el konulmuştur. Cinayet Mahkemesinde düzeni sağlamakla görevli polis birliğinin başında olan İkinci Şube Müdürü Arif Bey, raporunu Genel Müdürlüğe ve Dâhiliye Nezaretine teslim etmiştir.

Yeni Şark gazetesinin muhabiri, Cinayet Mahkemesi'nin sorgu odasında Şevket Bey'le konuşmayı başarmıştır. Katil Şah İsmail'in şah damarına kurşun atmış olan Şevket Bey:

"Yaptığınız işin farkında mısınız?" sorusuna:

"Bana sormayın, ben ne söyleyeyim? Benim durumumda bulunan

bir adam başka ne yapabilirdi? Ne yaptığımı bilmiyorum," demiş, *"Herif öldü mü?"* diye de sormuştur.

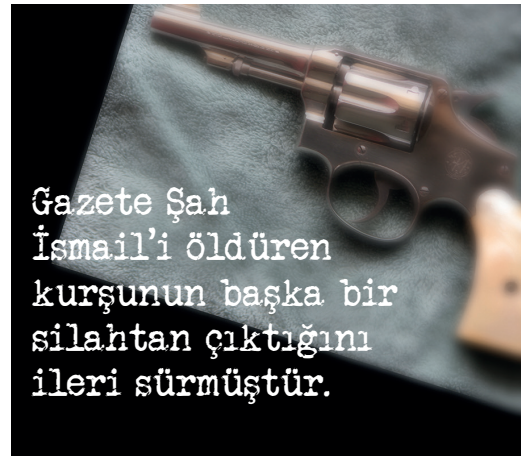
KURŞUN HANGİ SİLAHTAN ÇIKTI?

Şevket Bey, geceyi yeni tutukevinde özel bir odada geçirmiştir. Sabaha kadar ağlamıştır. Gazete Şah İsmail'i öldüren kurşunun başka bir silahtan çıktığını ileri sürmüştür. Silah kullanılan başka bir kişinin varlığı araştırılmaktadır. Şevket Bey'in silahı da olayın karışıklığı içinde kaybolmuştur ve silahın salonda sahipsiz olarak bulunan dokuz silahtan birisi olduğu sanılmaktadır...

İstanbul gazeteleri Şevket Bey'i koruyan yayıncılar yapmaya başlamışlardır.

Bir gazete, Şevket Bey'in Avrupa'da olduğu gibi jüri önünde yargılanırsa beraat edebileceğini yazmıştır.

Kurşunların çıktığı tabanca keskin olarak belli değildir. Şevket Bey

Gazete Şah İsmail'i öldüren kurşunun başka bir silahtan çıktığını ileri sürmüştür.

Şevket Bey, sürekli ağlamaktadır. Kardeşi Eyüp Bey ile vekili Cemil Bey'in de sorgusu yapılacaktır.

bulunamamıştır. Cinayet üzerine birçok soru ortaya çıkmıştır ve bunlara cevap bulmak için araştırmanın genişletilmesine karar verilmiştir. Kardeşi Kaymakam Eyüp Bey'in isteği üzerine Şevket Bey'in sağlığı ile ilgilenilmeye başlanmıştır.

hafızasını toparlayamamakta, yalnız iki el ateş ettiğini hatırlamaktadır. Geçici bir cinnet getirdiği üzerinde durulmaktadır. Şevket Bey, sürekli ağlamaktadır. Kardeşi Eyüp Bey ile vekili Cemil Bey'in de sorgusu yapılacaktır.

Morg raporuna göre Şah İsmail, ikisi kolundan, biri boynundan olmak üzere üç yara almıştır. Boynundaki yara ayrı bir tabancanın kurşunuyla açılmıştır. Yargılama sırasında salonda bulunan polis ve jandarmaların silahları da incelenecektir.

ADLİYE TARİHİNDE EŞİ GÖRÜLMEMİŞ OLAY

12 Ekim 1921 tarihli Yeni Şark, Şevket Bey'in işlediği cinayet biçiminin Türk adliye tarihinde daha önce görülmediğini yazmıştır. Tıp ve Hukuk Fakültelerinden uzman bir kurul, cinayetin işlendiği salonda inceleme yapmıştır. Şah İsmail'in ensesinden girip boynundan çıkan ve ölümüne sebep olan kurşun

12 Ekim 1921 tarihli Tercümanı Hakikat'in, "Şah İsmail'in Katli Me-selesi Gittikçe Esrareniz Bir Şekil Alıyor" başlığı altında yazdığı iki yazı, sansüre uğramıştır. Sansürden kurtulan satırlardan anlaşıldığına göre cinayet mahkemesinde yapılan keşif de bir sonuç vermemiş ve Şah İsmail'i öldüren kurşunun nereden çıktığı anlaşılamamıştır.

Öte yandan adliye ileri gelenlerinden birinin Tercümanı Hakikat muhabirine anlattığına göre, ölenin suç sabıkası dikkate alınmamış olsa bile, son defa iki kişiyi öldürmesinin cezası yüz bir yıl hapis olacaktı. Bu haberin başlığı şöyledir: "*Şah idam olunacak mıydı?*" Yani, Şevket Bey, zaten asılacak bir katili öldürmüştür...

Polis Müdürü Esat Bey, Şah İsmail'in katli olayında polisin silah kullandığını açıklamıştır.

Bir hafta kadar süren araştırma sonunda, 73 kişinin ifadesi alınmış ve 137 sayfalık rapor tamamlanmıştır. Ölümüne sebep olan kurşunun

Şevket Bey'in silahından çıktığı anlaşılmissa da kaybolan tabanca bulunamamıştır. Şevket Bey'in ruh sağlığının da yerinde bulunduğu gözlem raporundan anlaşılabilir. Ölüme neden olan kurşun da bulunamamıştır. Ancak kurşunu Şevket Bey'in sıktığı anlaşılmiştir. Şevket Bey'in tasarlamaksızın öldürme suçuyla yargılanmasına karar verilmiştir.

Cinayetten yaklaşık bir ay sonra Şevket Bey'in Ceza Kanunu'nun

174. maddesine göre yargılanmasına başlanmıştır. Sorguya getirilen genç öğretmen, bitkin bir halde-dir. Büyük bir ilgiyle izlenen duruşmada, olay anlatılarak iddianame okunmuştur.

Yargıç, Şevket Bey'den olayı anlatmasını istemiştir. Şevket Bey, kesik kesik ve hıçkırıklarını gizleyen bir sesle "Evet." demiştir, "Dün irfan kürsüsünde insan faziletini ve hamiyet ahlâkını yaymaya çalışırken ve daha doğrusu insan yetiştirmek için büyük bir emel arkasında koşarken böyle beni azap içinde bırakan bir durumda bulunduğumu gördükçe çok üzülüyorum. Ben buraya beraat kazanarak af dilemek amacıyla gelmedim. Herkes anlasın ki ben ne düşman idim ne de intikamcı. Zaten Reis Bey ben kendimi ölmüş sayıyorum. Ölmek demek bence maneviyatını kaybetmek demektir.

Şevket Bey'in tasarlamaksızın öldürme suçuyla yargılanmasına karar verilmiştir.

Ben kardeşini, çocuklarını, rahatını, istirahatını feda eden birinin kardeşiyim. Yüce mahkemeniz haksız yere öldürülen birinin kardeşini intikamcı diye suçluyor. Bu kadar garip bir işi tarih yazmamıştır. Yine tekrar ediyorum: İnsanın ölmesi, maneviyatının ölmesi demektir. Ah, kendimi burada görmekten daha üzücü, daha feci bir şey tasavvur eder miydim? Fakat millet anlasın ki, benim buraya gelmekteki maksadım hak ve hakikatin gerçekleşmesi içindir."

Bunun üzerine hâkim, "Mahkeme işlenen bir suçta ortaya çıkarmakla görevlidir. Öğretmenlik yapmış bir kişi olarak niçin kendinize sahip olamadınız? Mahkemeye güvenmiyor musunuz?" diye

sormuştur.

Şevket Bey bu soruya şöyle karşılık vermiştir:

"Bunun benden çıktığını zan etmiyorum reis beyefendim. Eğer intikam sayılıyorsa ağabeyimin öldürüldüğü zaman bir tabanca bulup intikamımı yatıştırırdım. İlim ile insan arasında bir münasebet var. İnsan kendine bir makine gibi sahip olamaz."

"Yani istemeyerek yaptığınızı mı söylüyorsunuz?"

"Hayır, bilmiyorum. Yaptığımı bilmiyorum." •

zekisarihan@gmail.com

(Gelecek ay: **Heyecanlı Duruşmalar**)

Yılmadan Yorulmadan

Dr. Cihangir Dumanlı

Genç Cumhuriyetin
Uluslararası Hukuk Başarısı

Bozkurt-Lotus Davası

Fransız bandıralı
Lotus gemisi

Osmanlı İmparatorluğu'nun külleri üzerinde Kurtuluş Savaşımızın zaferi sonucunda kurulan ve devrimlerle çağdaş uygarlık yoluna giren Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşundan üç yıl sonra Milletler Cemiyeti'nin (MC) Uluslararası Sürekli Adalet Divanı'nda önemli bir hukuk başarısını gerçekleştirmiştir.

2 Ağustos 1926'da Fransız bandıralı Lotus gemisi ile Bozkurt adlı Türk gemisi Ege'de açık denizde çarpışmış, Bozkurt batmış sekiz denizcimiz ölmüştü.

Tarihe Bozkurt-Lotus Davası olarak geçen dava konusu olay şöyle gerçekleşmiştir: 2 Ağustos 1926'da Fransız bandıralı Lotus gemisi ile Bozkurt adlı Türk gemisi Ege'de açık denizde çarpışmış, Bozkurt batmış sekiz denizcimiz ölmüştür. Olaydan sonra Lotus İstanbul'a getirilmiş, Lotus'un Fransız kaptanı ve Bozkurt'un Türk kaptanı hakkında Türk hukukuna göre ceza davası açılmış, Fransız kaptan tutuklanmıştır.

Fransa olayın açık denizde olması dolayısıyla Türk mahkemelerinin yetkili olamayacağını, geminin bayrak devletinin (Fransa'nın) yetkili olacağını ileri sürmüştür. İki tarafın anlaşması ile konu Milletler Cemiyeti'nin (MC) Uluslararası Sürrekli Adalet Divanı'na taşınmıştır.

Adalet Bakanı Mahmut Esat Bey Divanda Türkiye'yi kendisinin savunmak istediğini bildirmiş, Atatürk'ün başarı dilekleri ile bu görevi üstlenmiştir.

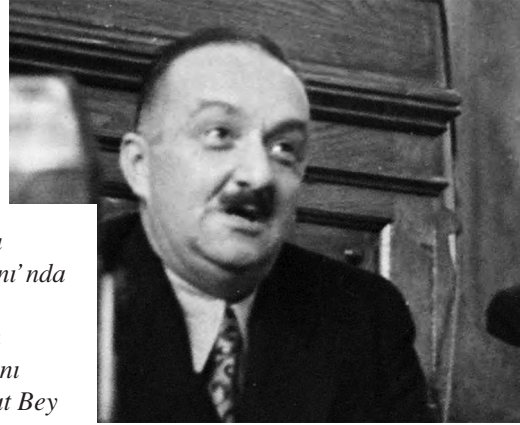
Davada Türkiye'yi Adalet Bakanı Mahmut Esat Bey savunmuştur.

Fransa'nın yetkisizlik itirazına karşı Mahmut Esat Bey suçun etkisinin Türk gemisinde görülmesi ve Türk vatandaşlarının ölmesi nedeniyle Türkiye'nin olayla ilgili olduğunu, Türk yargısının yetkili olduğunu Fransız kaptanın tutuklanması ve Türk mahkemelerinde yargılanmasının uluslararası hukuka aykırı

*Uluslararası
Adalet Divanı'nda
Türkiye'nin
savunmasını
Adalet Bakanı
Mahmut Esat Bey
üstlenmiştir.*

Fransa olayın açık denizde olması dolayısıyla Türk mahkemelerinin yetkili olamayacağını, geminin bayrak devletinin (Fransa'nın) yetkili olacağını ileri sürmüştür.

olmadığını, savunmuştur. Divan 7 Eylül 1926 tarihli kararında çarpma sonucu mağdur olanların vatandaşlık bağı ile bağlı oldukları devletin yargı yetkisini kabul ederek Türkiye'yi haklı bulmuştur.

Divan ayrıca tunçtan yapılmış bir bozkurt heykelini Atatürk'e hediye olarak göndermiştir.

Soyadı kanunu çıktığında Mahmut Esat Bey'e Atatürk tarafından Bozkurt soyadı verilmiştir.

Uluslararası Adalet Divanı'nın Atatürk'e hediye olarak gönderdiği tunçtan yapılmış bozkurt heykeli. Soyadı kanunu çıktığında Mahmut Esat Bey'e Atatürk tarafından Bozkurt soyadı verilmiştir.

Bu dava yeni kurulmuş ve Lozan'da tam bağımsızlığı kabul ettirmiş Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurtuluş Savaşı'nda yendiğimiz emperyalist bir devlet karşısında uluslararası hukuk alanında kazandığı yeni bir zaferdir.

Yetkin hukukçuları yetiştiren Cumhuriyetin ve onu kuranların yüksek özgüvenini göstermesi bakımından da hatırlanmaya değerdir. •
cihangirdumanlibd@gmail.com

İZMİR YOLUNDA

Türk ulusunun en acılı günlerinde önderliğini yapan, gerçekleştirdiği devrimlerle cehalete ve yoksulluğa savaşı açan, bunun sonucu Türkiye'nin bugünkü seviyeye ulaşmasını sağlayan Atatürk'e karşı, Türk insanının ödemekle bitmeyecek bir vefa borcu vardır. O borç, Atatürkçü düşünce sistemini Türk ulusunun ve tüm insanlığın yararı için geleceğe taşımaktır. (...) Aşağıdaki anekdot, Türk insanının, kendisine hizmet edenlere olan sevgisini ve vefasını yansıtan anlamlı bir örnektir:

İzmir yolunda ilerliyorduk. Köylüler askerlerimizin girişini seyrediyorlar, onlara kırk testilerle su taşıyorlar; yürekte minnetlerini anlatmak ihtiyacıyla çırpınıyorlardı. Evleri yanmış ve dünyada sırtlarındaki donlarından ve gömleklerinden başka bir şeyleri kalmamış insanların ikram etmek arzusunu görseydi, yüreksiz Neron bile kör oluncaya kadar gözyaşı dökebilirdi. Tam yanlarına vardığımız sırada, bir nakliye konvoyu geçmemize engel oldu. Otomobil durdu. Atatürk istediği bir sigarayı yakmak üzere gözlüklerini kaldırdı. O sırada otomobilin yanına sokulan sakallı bir ihtiyar, koynundan muşamba rengini almış buruşuk bir kâğıt çıkardı. Önce kâğıdı, sonra dikkatle Atatürk'ü süzdü. Yine kâğıda yine Atatürk'e baktı. Bu hareketi üçüncü defa tekrarladıktan sonra, şimdi hatırladıkça tüylerimi ürperten bir sesle:

"Bu sensin!" dedi. Ve arkasını dönerek, köylülere Allah'ı yerde görmüş gibi bir mümin heyecanıyla bağırıyordu. "Mustafa Kemal!" dedi... "Mustafa Kemal!"

Bu feryadı duyanların nasıl birbirine kanıştığını tasavvur edemezsiniz.

Biz bütün gayretimize rağmen onların birbirini çiğneyerek otomobile dolmalarna engel olamadık. Çünkü onlar, şuurun dışına taşmış bir sevgiden kuvvet alıyorlardı. Atatürk'ün yüzünü, ellerini öpüyorlar; çizmesinin tozlarını sürme gibi gözlerine çekiyorlardı...

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol
(Düzenzedeler adlı kitabından)

Çağdaş Bir Saka

Haydarpaşa'dan kalkıp, Eskişehir'den gelecek ve Kayseri, Sivas üzerinden Erzurum'a gidecek Doğu Ekspresi'nin Ankara Garı'na kaç dakika, ya da kaç saat gecikmeyle gireceğini, ilgili memurlar dışında en iyi Cemal Şahinkaya bilir Ankara Garı'nda.

Salt Erzurum'a giden Doğu Ekspresi'nin değil, Erzurum'dan gelen Doğu Ekspresi'nin de, Kurtalan'a giden ve Kurtalan'dan gelen Güney Ekspresi'nin de, Van Gölü Ekspresi'nin de Ankara Garı'na giriş saatlerini ve Ankara Garı'ndan kalkış saatlerini de en iyi Cemal Şahinkaya bilir, Ankara'da.

"Bunları bilmek, Danışma'daki memurların nasıl işi ise, benim de aynen öyle

işimdir." dedi Cemal *"Çünkü İstanbul'dan gelip, Anadolu'nun en uzak köşelerine giden yolculara, bir de o köşelerden gelip İstanbul'a giden yolculara şişede su satarım ben. Müşterimin garda ne zaman olacağını dakikasına dakikasına bilmeliyim*

ki, işimi yapabileyim."

Cemal Şahinkaya bu işine, kendi ölçüsüne göre *"Öğrenimini tamamladıktan sonra"* başlamıştır.

"Ben beşi bitirdiğim için biliyorum ki su, ağzı kapalı şişede satılmalıdır. Onun için hergün Amerikan Pazarları'nı dolaşırım, ağzı kapaklı boş viski şişeleri satın alırım. Adamlar beni artık çok iyi tanıdılar. Onların daimi müşterisi oldum. Onun için beni kayırıyorlar. Ağzı

kapaklı boş viski şişelerini bana, tanesini iki liradan veriyorlar.”

Şişeleri bir fileye doldurup gara getirdikten sonra Cemal hemen çeşmeye gidiyor ve bunları bol su altında bir güzel yıkıyormuş.

“Böylece şişelerde hiç mikrop bırakmıyor, sonra da hepsini tek tek doldurup, ağızlarını kapıyorum ve bekleme salonunda oturup, gariban trenlerin gelmesini bekliyorum. Tren gelince de, şişe-siyle beraber suyu iki buçuk liradan gariban yolculara satıyorum.”

“Uyandığında baktım ki, ekspres de çekmiş gitmiş, bizim şişeler de çekmiş gitmiş.”

Ekspresi var, ne de yanbaşımdaydı su şişeleri.

Uyandığında baktım ki, ekspres de çekmiş gitmiş, bizim şişeler de çekmiş gitmiş.”

Ders olmuş bu olay Cemal’e.
“O günden beri ne zaman bekleme salonunda geceleme

mecburiyetinde kalsam, kanepeye oturur oturmaz ilk işim, filenin sapını bileğime düğümlemek oluyor. Bu işin çaresini de böylece bulmuş oldum amma..”

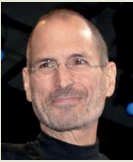
Her meslek sahibinin olduğu gibi, Cemal Şahinkaya’nın da unutamayacağı bir anısı varmış bu işinde.

“Bir gece bekleme salonunda Kurtalan Ekspresini beklerken tren gecikti de gecikti. Ben de orada öyle uyumuşum, kalmışım.”

Sabaha karşı uyandığında bir de bakmış ki, ortada ne Kurtalan

Bir başka derdinin çaresini bir türlü bulamıyormuş.

“Kışın su buz gibi akıyor çeşmeden. Şişeleri yıkarken, bıçakla kesiliyormuş gibi acıyor insanın elleri o soğuk su altında. Yıkasan bir türlü, yıkamasan bin türlü. Mikropları temizlemek lazım şişelerden. Okulda öğrendik bunu. Öğrendiğimizi yapmasak, ne faydası olur ki bize, okumuş olmamızın...”

“İşiniz, her zaman hayatınızın büyük bir kısmını dolduracaktır. Hayatınızda, neyi ve kimi sevdiğinize iyi karar verin. Çünkü hayatınızın merkezinde sevdiğiniz kişi ve işiniz vardır. O nedenle, hayattan tat almanın tek yolu, yaptığınız işi sevmektir. İşinizi sevebilmeniz tek yolu ise, onun güzel ve yararlı bir iş olduğuna inanmanızdır. Eğer onu hala bulamadıysanız, bakmaya devam edin. Onu bulana kadar asla bir işte sabitlenip kalmayın. Kalbiniz, onu bulduğunuzda size söyleyecek. Mükemmel bir ilişki gibi, işiniz de yıllar geçtikçe daha da iyi olacak.” - **Steve Jobs**

Gözün Sözü
Cemal Tahsin

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

Büyük
İnsanlar
ve
Onların
Cenaze
Törenleri

Takvimler 6 Eylül 1997’yi gösterdiğinde Londra sokaklarında ilerleyen bir top arabasına yerleştirilmiş tabut, Wales Prensesi Diana’nın cenazesini taşıyordu. Prenses, yedi gün önce bir araba kazasında hayatını kaybetmişti.

Cenaze töreninin son derece katı olan kraliyet protokolüne uygun olarak yapılması kararlaştırılmış ve her aşaması özenle planlanmıştı.

Ancak planlanmayan bir şey vardı: Sokakların adeta bir insan seliyle dolup taşmasıydı. Böylesine büyük bir kalabalık tahmin edilmemişti. Öyle ki, ertesi günün gazeteleri cenaze törenini betimlerken şöyle diyordu: “Londra, İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana sokaklarda böyle bir kalabalık görmedi.”

Prenses Lady
Diana Spencer

Prenses Diana’nın cenazesi için Londra sokaklarını dolduran kalabalığın bir milyon

insanı bulduğu tahmin ediliyor. Böyle olağanüstü kalabalık bir cenaze töreni, Waterloo Savaşı'nı kazanan asker ve devlet adamı, Wellington Dükü Arthur Wellesley'nin cenaze töreninden bu yana yaşanmamıştı. Wellesley'nin 1852'de St. Paul Katedrali'nde düzenlenen cenaze törenindeki de tarihe not düşülen büyük bir kalabalıktı.

“Napolyon'u yenen adam” olma

Arthur Wellesley ve cenazesi için toplanan kalabalığın temsili resmi

özelliğine sahip Wellesley'nin, savaşta alt ettiği Napolyon için “Savaş alanında bir Napoleon 40 bin askere bedeldir.” sözleriyle düşmanına da hakkını teslim ettiği biliniyor. Gerçi Waterloo Savaşı'nı Napolyon'un kazanıp kazanamayacağı konusuna askeri stratejistler kuşkululu yaklaşıyor ama... Napolyon Waterloo'yu kazanmış olsaydı belki tarihin akışında pek çok şey farklı olacaktı ama sonunda kaybetmesi kaçınılmazdı. Çünkü Büyük Britanya, Prusya, Rusya ve Avusturya üstüne gelmeye devam edecekti deniliyor.

Siyasi ve askeri alandaki başarıları dillere destan olan Arthur Wellesley'nin Napolyon'a savaş kaybettiren savaş taktikleri ve planlarının ise halen harp akademilerinde ders olarak okutulduğunu öğreniyoruz. İngiliz-İrlanda kökenli asil bir ailenin dokuz çocuğundan biri olan Arthur Wellesley, babasının ölümünden sonra yaşadıkları maddi sorunlar nedeniyle annesiyle

birlikte Belçika'da yaşamaya başlıyor.

Ata binmeyi ve Fransızca'yı Fransız okulunda öğrenen Wellesley'nin, Fransız hayranlığı ise sır değil. Yıllar sonra

Paris'i koruması, Fransız sanatına hayranlığı bilinen yanları. Waterloo Savaşı'nı Fransızları kurtarmak için kazandığı da söyleniyor. Fransızların kendi yetiştirdikleri ve kendilerine hayran bir adama yenilirlerken kazanmaları oldukça ilginç. Waterloo Savaşı'nda yaralı Fransız askerlerin acılarını dindirmek için müdahale edilmesi, Fransız generallere saygıda kusur edilmemesi bilinen prensipleri.

Siyasi hayatında ise anayasal reformlar için çaba gösteren bir devlet adamı profili çizen Arthur

Wellesley'nin askeri zaferleri, siyasi katkıları ve İngiliz Kraliyet Ailesi'ne adanmışlığı karşısında, Wellesley için hazırlıkları tam iki ay süren bir cenaze töreni düzenleniyor.

Wellesley'nin elde ettiği başarılar karşısında, önceleri oğlunun içine kapanıklığından üzüntü duyan annesi şaşırıp kalmış. 60 meydan muharebesinde başarı gösteren Wellesley'nin askeri zaferleri, siyasi katkıları ve İngiliz Kraliyet Ailesi'ne adanmışlığı karşısında, Wellesley için hazırlıkları tam iki ay süren bir cenaze töreni düzenleniyor. 12 atın çektiği bronz cenaze arabası yolda çamura saplandıkça, arkasındaki halk kalabalığı arabayı iterek yoluna devam etmesini sağlıyor.

Wellesley'nin cenazesindeki kalabalığın, bir buçuk milyon insanı bulduğu tahmin ediliyor. Bu büyük tören, gelecek yıllarda dev bütçelerle devlet tarafından organize edilen kalabalık cenaze törenlerine de ilham veriyor. Hem ölen kişiye gösterilen minnetin bir ifadesi hem de bir dayanışma simgesi niteliği kazanan "cenaze

töreni alayları", bu cenaze töreniyle uygulamaya alınıyor ve devlet organizasyonu olarak benimseniyor.

Çok ilginç bir diğer cenaze töreni de kesinlikle Abraham Lincoln'un ki olmalı. Çünkü adeta turne yapan bir cenazeden söz ediyoruz. 1865 yılında eski ABD Başkanı Abraham Lincoln'ün cenaze töreninde, kalabalıklar törenin yapıldığı yere toplanmıyor, cenaze kalabalıkları dolaşıyor! Lincoln'ün naaşı Washington'dan Illinois'ye, Pensilvanya'dan New York'a, Ohio'dan Indiana'ya dek dolaşıyor ve iki hafta süren bir yolculukla yedi milyon Amerikalı merhum başkanlarına dua ederek son görevlerini yerine getiriyorlar. Yani insanlar cenaze törenine gitmiyor; cenaze onlara geliyor!

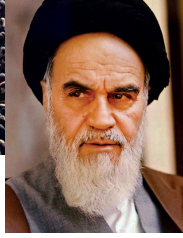
Bir örnek de Doğu'dan vermek gerekirse, 1989'da Ayetullah Humeyni'nin cenazesinde

Abraham Lincoln ve cenazesi için toplanan kalabalık

Ayetullah Humeyni 2,5-3,5 milyon kişilik bir kalabalıkla defnedildi

10 milyon kişinin yani ülke nüfusunun altıda birinin mezarlığa giden yol boyunca dizildiği biliniyor. 2,5-3,5 milyon kişilik bir kalabalık ise defin alanında... Burada Humeyni'nin naaşının bulunduğu tabut insanların elleri üzerinde ilerletilirken, itiş kakış sırasında devrilen tabuttan naaş yere düşüyor. Kalabalık ancak silah sesleriyle dağıtılabiliyor ve Humeyni'nin naaşı bir başka gün gömülmek üzere helikopterle alandan götürülüyor. Bu sırada helikoptere tutunmaya çalışanlar bile var!

Papa II. John Paul'un cenazesi için 4 milyon kişi toplanıyor. Dini liderin cenazesinde dramatik bir olay yaşanmıyor ama bütün dünya protokolü orada.

Victor Hugo ve Zafer Takı çevresinde yapılan cenaze töreni

Birleşmiş Milletler üyeleri dışında 4 kral, 5 kraliçe, 70'e yakın devlet başkanı ve başbakanlar saygılarını sunmak için Papa II. John Paul'un cenaze törenine katılıyorlar.

Bütün kalabalık cenazelerde devletin organizasyonu vardır demek haksızlık olur. Ünlü edebiyatçı Victor Hugo'nun

1885'teki Zafer Takı ile Pantheon arasındaki alanda yapılan cenaze törenine iki milyon kişi katılıyor. Bu rakam, o günlerdeki Paris nüfusundan bile daha fazla! Her ne kadar fakirlerin konulduğu bir tabut ve basit bir cenaze töreni vasiyet etmiş olsa da cenaze töreni görkemli olmuş.

Kalabalık cenaze törenleri tarih boyunca

ilgi çekici olmuş. Brezilyalı Formula 1 yarışçısı Ayrton Senna'nın 1994'te bir kaza sonucu ölümünün ardından devlet üç günlük bir yas ilan ediyor ve onun cenaze törenine de üç milyon insan katılıyor. Dünyada kimsenin tanımadığı ama ülkesinde çok sevilen bir siyaset adamı, aktör ve yazar olan C.N Annadurai'nin cenaze törenine on beş milyon Hintli katılıyor.

Ulusumuzun Büyük Önderi, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün naaşı, Anıtkabir inşa edilene dek Etnografya Müzesi'nde korundu. 10 Kasım 1938 günü sonsuzluğa uzanan Atatürk'ün naaşı, Etnografya Müzesi'ne götürülmeden önce 16 Kasım günü derin üzüntü içindeki ulusunun ziyaretine açıldı. Üç gün boyunca Dolmabahçe Sarayı'na yüzbinlerce insan akın etti. 19 Kasım'da Atatürk'ümüzün cenaze namazı kılındı ve Dolmabahçe Sarayı'ndan alınan naaşı,

Mahşeri bir kalabalığın katıldığı Atatürk'ün cenaze törenine dünya çapında katılım oldu.

Yavuz Zırhlısı'na taşındı. Bu sırada sokaklar ve caddeler, mahşeri bir kalabalıkla doluydu. Gözyaşları sel oldu aktı... 21 Kasım'da Ankara'da yapılan devlet töreninde çok sayıda yabancı ülkeden temsilciler hazır bulundu.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e duyulan sevgi, zaman kavramını aştı; nesillerin kalplerine yerleşti. Devrimleri, önderliği, kısa yaşamına sığdırdığı olağanüstü başarıları tarihe altın harflerle yazılırken, ona duyulan özlem ise o günlerden itibaren yüreklere oturdu... Özlüyoruz; özlem ve minnetle anıyoruz ülkemizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü... •

Saygıyla efendim.

necefugurlubd@gmail.com

Çağdaş Düşünce

Dr. Ögüt Yazman

Dünyamız, 2021 yılına geçtiğimiz yıllardan çok farklı bir ortamda giriyor.

Her yeni yılı bir önceki yılın dert yüklerini geride bırakmış ve arınmış gibi yeni umutlarla karşılamak yaygın bir uygulamaydı. Gelişmiş ve az gelişmiş fark etmiyordu. Dünyanın başlıca şehirlerinin ünlü meydanlarında yeni yıl, sevinçli kalabalıklar ve ışık gösterileri ile kutlanıyor ve heyecanla karşılanıyordu.

2020'nin bitimine doğru bu satırları yazarken yeni yılın karşılanışında

aynı neşeyi göremeyeceğimizi sanıyorum. İlk girenler, yine Atlas Okyanusu'ndaki Kiribati adası halkı olacak. 2001 yılına girilirken deniz kıyısında yöresel yaz giysileri ile yoksulluklarını unutmuş yeni umutlarla dans ederek yeni yüzyılı, milenyumunu karşılamışlardı. Yirmi yıl sonra yüz on bin nüfusu ile Kiribatiler yine yoksul; kişi başına geliri yıllık 1625 dolar, günde 4,5 dolarla geçinmek zorundalar. Ama Covid-19 vaka

2021
DÜNYASI

ve ölüm sayısı sıfır. Yeni yıl, yine orada başlayacak. Bu kez New York'ta Times, Berlin'de Brandenburg, Londra'da Trafalgar, İstanbul'da Taksim meydanlarında maskeli, fiziki mesafe kurallı, Covid-19 korku ve umutsuzluğu ile kalabalıklar olacak mı? Kiribati'de yılbaşını nasıl karşılayacaklar? Merak ediyorum. İzleyip göreceğiz.

SALGIN

2020 yılı bilinen, hatırlanan büyük olaylar gibi tarihte yerini alacaktır. Büyük bir fay hattının kırılarak bütün dünyayı sarsması gibi bir pandemi (salgın) felaketi ile karşılaşıldı. Koronavirüs, Aralık 2019'da ortaya çıktığı için -Covid 19- adıyla II. Dünya Savaşı'ndaki kadar büyük can kayıplarına neden olarak devam ediyor. (*)

Devletlerin aldığı çeşitli önlemlerle kontrol altına alındığı düşünülürken tekrar büyüyen ve ne zaman biteceği bilinmeyen bir yangın gibi devam ediyor. Alınan önlemler yetersiz kalıyor. Salgının görünen kötü sonuçları ise birçok bilim dalını ilgilendiren zincirleme başka kötülükleri tetikliyor.

SALGIN ve TIP

Bulaşıcı özelliğiyle başlangıçta tanı için biyokimya uzmanları ile enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyoloji uzmanlarını ilgilendiren bir konu gibiydi. Sonra halk sağlığı ve aile hekimliği uzmanlarını, ilaç ve aşı için farmakoloji, göğüs hastalıkları (akciğer) uzmanlarını, hamilelikteki ilaç etkileriyle jinekoloji ve çocuk hastalıkları uzmanlarını, yoğun bakım-da anestezi ve kardiyoloji uzmanlarını ve kronik hastalıkları olanlar için diğer bir çok uzmanlık alanını, psikolojik etkileri ile psikiyatri uzmanlarını ve psikologları

Salgının
görünen kötü
sonuçları
birçok
bilim dalını
ilgilendiren
zincirleme
başka
kötülükleri
tetikliyor.

Sağlık çalışanları, insanları korumak ve yaşatmak için ölümcül zalim bir salgınla savaşıyor.

ilgilendirdiği görülüyor. Sağlık çalışanları, insanları korumak ve yaşatmak için ölümcül zalim bir salgınla savaşıyor. Gece gündüz demeden her türlü fedakârlığa katlanarak bu mücadeleyi sürdüren Türkiye Cumhuriyeti hekimleri bu uğurda çok şehit verdiler. Covid-19 nedeniyle nüfusuna göre dünyada en çok hekim kaybı Türkiye’de yaşandı.

Hayatlarımızı emanet ettiğimiz tek mesleğin mensubu Türk doktorlarına ve yardımcılara büyük bir gönül borcumuz var. Kuşkusuz bir kez daha tarihte gururumuz olarak yer alacaklardır.

Daha sonra salgının hayvanlardan bulaştığı görüşü ile zooloji uzmanları, Covid-19’dan daha çok zarar verecek pandemilerle karşılaşılabileceğini açıkladı.

İklim deği-

şimi ile ilgili uzmanlar ise gerekli önlemler alınmadığı için pandemiyi çevreye verilen zararlardan dolayı doğanın intikamı olarak nitelendiriyor.

2020 MİRASI

2019 yılı birikmiş önemli sorunlarla bitecek gibi görünürken salgın başladı.

Uluslararası ilişkilerde gerginliklerin ve bölgesel çatışmaların arttığı, ticaret savaşı denilen güç çekişmeleri sürerken, vekâlet

Gelişmiş ülkelerde durumu gittikçe bozulan büyük kitleler hükümetleri protesto ediyor.

savaşlarının hız kazandığı olaylar yaşanıyordu.

Geçen kırk yılın sonunda, dünya gelir dağılımının gelişmiş ve yeteri kadar gelişmemiş ülkeler arasında olduğu gibi ülkelerin ulusal sınırları içinde de (zengin-fakir) eşitsizlikler artmıştı. Bunun sonucu olarak 60 milyon insan ülkeleri dışına göç etmiş bulunuyor. Bu yolda batan tekneler ve can kayıpları devam ediyor.

Gelişmiş ülkelerde ise durumu gittikçe bozulan büyük kitlelerin halk hareketleri şeklinde protestolarına tanık oluyoruz.

Dünya 2008 ekonomik krizinin etkilerinden kurtulamamışken başlayan pandemi belası ile savaşıyor.

2021 DÜNYASI

Yeni yıl, önceki yılların reddedilemeyecek kötü mirasıyla başlayacak. Covid-19, alınan bütün önlemlere karşın, sınır tanımayarak pasaportsuz her ülkeye girebiliyor. İyi önlemler aldığı için hasta sayısı azalan ülkelere de daha büyük ikinci dalga olarak girip vurmaya devam ediyor.

SONUÇ

2021 hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığı bir yıl olacaktır. Çok yönlü değişimlerin oluşturduğu sorunlar için çeşitli tahminler yapılıyor ve önlem önerileri sıralanıyor.

Geleceğin belirsizliği kesin öngörülerde bulunmayı güçleştiriyor. Fakat ilgi alanımız içinde yanılğı payının en az olduğu şu iki konuyla

durum özetlenebilir:

Birincisi ekonomik diğeri siyasal etkilerdir.

Dünyanın birikmiş ekonomik sorunları, pandeminin verdiği zararlar eklenerek artmıştır. Her devlet çeşitli önlemler alıyor. Bunlar ekonomik güçleriyle orantılı olduğu kadar o ülkeleri yöneten kadroların veya liderlerinin tercihleri ile şekilleniyor.

Beyaz yakalı çalışanlar pandemi günlerinde dijital ortamda evden çalışmaya yöneldi.

Gelir dağılımındaki bozulmalar ve var olan işsizlere pandemi ile çok sayıda yeni işsizler eklendi. Bunu önlemek için yeni bir güçlük ve açmazla karşılaşıldı. Birçok kuruluş Covid-19'la savaşımında dijital ortamda evden çalışmaya yöneldi. Beyaz yakalı, bilgiye dayalı bilişsel birikim ve yetenekleri olanlar işlerini ve yüksek gelirlerini koruyup

evden çalışabiliyorlar. Fakat el becerileriyle az bir ücretle çalışanlar ise işyerleri kapandığı için işsiz kaldılar. Devlet yardımları da yetersizdi. Özellikle az gelişmiş ülkelerde çok sayıda kayıtsız işçilerin bulunduğu ve hiçbir yardım da alamadıkları düşünülünce daha dramatik acı bir tablo ile karşılaşıyoruz.

2021’de siyasal etkiler açısından da durum kuşku vericidir. Çünkü salgınla savaşmada kamunun önlemler alması gerekmiştir. Bu durumdan yararlanan bazı yöneticiler ise demokrasi dışı eğilimler göstererek daha çok totaliterliğe yöneldiler. Dünya demokrasisi yara aldı.

Uluslararası ilişkilerde ise 2021 yılı ABD’de yeni Başkan Joe Biden ile başlayacak. Trump’tan sonra yeni dört yıllık dönemin uygulamaları izlenecek.

Avrupa Birliği pandemi sırasında güç durumdaki üye ülkelere ortak yardım yapılması konusunda

birlik amacından sapması gibi sinyaller verdi. Ayrıca Brexit (İngiltere’nin üyelikten ayrılması) konusunda henüz bir sonuca varılamadı. Bunun taraflara ne getirip ne götüreceği de ayrı bir tartışma konusu.

Asya için ABD ile Çin arasındaki ilişkiler de yeni yılın ayrı bir gündem konusudur.

Pandemi şartlarından yararlanan bazı yöneticiler demokrasi dışı eğilimler göstererek daha çok totaliterliğe yöneldiler. Dünya demokrasisi yara aldı.

Dünyamızın ve yurdumuzun salgından kurtulmuş olması ümidiyle 2021 yılının barış ve huzur getirmesini dilerim. •

dr.yazman@hotmail.com

DOĞRULANMIŞ KÜRESEL COVID-19 VERİLERİ

Hasta (Vaka) Sayısı : 74,299,042
Toplam Ölüm Sayısı: 1,669,982

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) son veri güncelleme; 19 Aralık 2020.

Ölümler hasta sayısına dahildir. Veriler üye devletlerin resmi bildirimlerine göre düzenlenmiştir.

Hekimlik

Yazan: Prof. Dr. CENGİZ KUDAY

Amerika ve Avrupa ve hatta bütün dünya küçük bir virüs karşısında aciz kaldı fakat bugün bütün dünyada olanaksızlıklara rağmen sağlık elemanları bu alanda savaşıyor, hastalanıyor ve ölüyorlar.

Hekimlik neredeyse insanlık tarihiyle yaşıt bir meslek grubudur. Tıp tarihçisi Victor Robinson bedeninde bir ağrı veya olumsuzluk hissedip bunu bağırarak gösteren ilk insanın çığlığını duyarak ona yardıma koşan kişinin hekimliği başlatmış olduğunu söylemektedir.

"Hekimler" avcı-toplayıcı küçük gruplar halinde yaşarken

büyücüdür; göçebelikten yerleşik topluma geçildiğinde din adamıdır, tarih çağlarıyla birlikte filozof olur ve yaşama ait felsefeler üretir. Ortaçağ'dan itibaren aristokrat olmadan soylu kabul edilir. Hekimlik, öyle bir meslektir ki ideallerini hep en üst seviyede tutan ve kutsallık atfedilen bir meslektir. Hekimlik radyasyon

tehlikesiyle bulaşıcı hastalıklarla, çağın vebası denen Korona başta olmak üzere, Hepatit gibi öldürücü hastalıklarla iç içe yaşanan dünyamızda tüm risklere rağmen bilinçli olarak seçilen bir meslektir. Hammurabi'den bu yana eli kesilere, gözü çıkarılarak cezalandırılan Engizisyon döneminde bilimi savunduğu için yakılan, kralı iyileştiremediği için başı giyotine verilen, ülkemizde 5237 sayılı ceza kanunu ile 25 yıl ağırlaştırılmış hapis cezası reva görülen bir meslektir. Bir başka meslek söyleyin ki hem bu kadar yüceltilsin hem de bu kadar ağır bedeller ödesin. Yaman bir çelişki! Belki de hekimliği gizemli kılan çekici kılan bu diyalektik unsurlardır; kim bilir?

Hekimlik bir yaşam şeklidir. Gerçek bir mucize olan insan denen canlıya dokunma ve onun geleceği için işlem yapma şansına ve ayrıcalığına sahiptir. Hekimlik kalp kasının çalışmasına

benzer: yavaşlaması söz konusu değildir. Ya hep çalışır ya da hepten durur. Dün olduğu gibi bugün ve yarın da hastasının bedenine, ruhuna ve mahrem sırrına erişen hekimler tarih boyunca kutsal varlıklar olarak

kabul edilmiştir. Fakat hekimler için bu ayrıcalıklı durum, günümüzde ve özellikle ülkemizde yanlış değerlendirmeler ve popülist davranışlarla yara almıştır. Bütün bunlara rağmen ülkemizde hekimler birçok sosyal olayda hep öncü olmuş, savaşta ve barışta hep öncülük yapmışlardır. (23 Mayıs 1919'da İzmir işgalini protesto etmek için Sultanahmet'te 200 bin kişinin katıldığı mitinglik organizasyonu ve benzer etkinliklerinin öncüleri hekimlerdir.) Daha önce de talebe oldukları halde ülke uğruna hem asker hem sağlıklı olmak üzere cephelere koşmuş, hizmet etmişlerdir. Cumhuriyetin ilk yıllarında bütün olanaksızlıklara karşı, canla başla ülkenin gerçekleri ile savaşıyorlardı.

Cumhuriyetin erken dönemi. Doktor ve hemşirelerimizi bir arada

O zamanki nüfus 13 milyon. 11 milyon kişi köyde yaşıyor, toplam köy 40 bin; 38 bininde okul yok. 2 milyon kişi sıtma; 1 milyon kişi frengi verem veya tifüs veya tifonun pençesinde; 3 milyon kişi trahomlu.

Bebek ölüm oranı binde 480, yani yarı yarıya. Bütün ülkedeki doktor sayısı 337, eczacı sayısı 60, diş hekimisi yok, diplomalı hemşire 4 kişi, 40 bin köyde toplam ebe sayısı 136, ortalama yaş 40.

Cumhuriyetin genç öncü doktorları, köyleri, kasabaları, şehirleri dolaşarak, sıtmayı, veremi, trahomayı çocuk ölümlerini asgari düzeyde tutmaya çalışmışlardır.

Bütün bu olanaksızlıklarda ve salgın hastalıklar zamanında genç Cumhuriyet'in yetiştirdiği çok az sayıda saygı ve rahmetle andığımız hocalarımız; Cumhuriyetin genç öncü doktorları, köy köy, kasaba kasaba, şehir şehir dolaşarak, bataklıkları canları pahasına kurutarak sıtmayı, genç Cumhuriyet verem dispanserleri açarak veremi, göz taramaları yaparak trahomayı ve çocuk aşı oranlarını arttırarak çocuk ölümlerini asgari düzeyde tutmaya çalışmışlardır.

Bugün Covid-19 denen bir bela ile tüm dünya karşı karşıya ve hazırlıksız. Bir söz vardır: Savaşta tahkimatla yapılan bir yanlış, savaşın sonucunu belirler. Dünyanın en gelişmiş ülkeleri bile hazırlıksız. Her ay çıkan Scientific America

dergisinde değişik tıp gelişmeleri ve gelecekteki tıbbın ne olacağı hakkında yazılar vardı. Nisan 2020 sayısında Koronavirüs ile ilgili tek satır yok. Bu hastalık Ocak ayında Çin'de başladı; fakat bu gelişmiş ülkeler ve maalesef biz de bu tehlikeyi önemsemedik. Bu günün kudretli ülkeleri II. Dünya Savaşı'nda kısa zamanda binlerce tank; yüzlerce savaş ve hastane gemisi; binlerce uçak üretebildi. Bugün ventilatör (solunum cihazı), eldiven, maske için zorlanıyor ve birbirleriyle kavga ediyorlar. Sonuç ortada: yukarıda belirttiğim gibi bu konuyu yani sağlığa önem vermeyi diğerlerden arka sıraya koymuşlar. Şimdi de henüz mezun olmamış stajyerleri erken mezun edip göreve gönderiyorlar. Aynı bizim I. Dünya Savaşı'nda tıp talebelerini görevlendirdikleri gibi. Tarih yine acı bir şekilde tekrar ediyor.

Tarihte buna benzer birçok olay yaşanmıştır. Örneğin; çağdaş tıbbın ortaya çıkışından önce salgın hastalıklar çok korkutucu idi. I. Dünya Savaşı sonrası çıkan İspanyol gribi denen büyük salgın sonucu 25 ile 50 milyon insan hayatını kaybetti. İspanyol gribi de virütik bir hastalıktı.

Neden ispanyol gribi dendi? Çünkü bu hastalık harp esnasında tüm dövüşen cephelerde vardı. Fakat ilgili ülkeler bunu harbin gidişatını değiştireceği düşüncesiyle açıklama yapmadılar. Harbe girmeyen tek ülke İspanya olduğu için

Kara ölüm veba, 1346-1352 yılları arasında Avrupa nüfusunun %14'ünü yok etti.

açıklama yaptı; kendince önlemler aldı. O yüzden bu yaygın Avrupa gribi, İspanyol gribi olarak tarihe geçti. Kara ölüm veba, 1346-1352 yılları arasında Avrupa nüfusunun %14'ünü yok etti.

1880 yılında Panama kanalı yapımında yerlilerin %90'ı sıtma oldu. Danimarka'dan gelen bir gemici ile 3 ay içinde

Faroe adalarındaki bütün halk kızamıktan öldü. Beyazların, Avrupalıların taşıdığı çiçek hastalığı sonucu

1531'de 168 adamı ile İspanya'dan gelen Pizarro İnka imparatorluğunun milyonlarca kişisini yok etti.

1600'lerde Avrupalı göçmenler, Missisipi nehri yakınlarındaki yerli- lere çiçek mikrobu taşıyan battaniye ve gereçler vererek tüm bu bölgenin yerli halkını bilinçli bir şekilde yok ettiler. Beyazlar gelmeden önce 20 milyon olduğu tahmin edilen yerli

halk 1 milyona düştü. Eski dünyadan gelen bu fazla bulaşıcı hastalık yeni dünyayı yurt edinirken, Amerikadan Avrupa'ya gidenlerden tek bir ölümcül olmadı, olduysa ana yurda taşınmış olan frengi olabilir.

Bütün bu olanları unutan günümüz; Amerika ve

Avrupa ve hatta bütün dünya küçük bir virüs karşısında aciz kaldı. Fakat bugün bütün dünyada olanaksızlıklara rağmen sağlık elemanları bu savaşta dövüşüyor, hastalanıyor ve ölüyorlar.

Bu sahada çalışan elemanlar maalesef yeterli değil. Gelecekte yetişmiş elemanlara ihtiyacımızın çok olmasında korkuyorum ve bu durumun gerçekleşmemesini umut ediyorum.

Tıp etiği kendi başına kuşkusuz çok geniş bir alan ama en basit anlatımla iki ilkesi vardır:

- 1) Zarar vermemek,
- 2) Yarar sağlamak

Bir hekim için bu iki ilkeyi aynı anda yerine getirmenin ne kadar zor olduğu bilinir. Yoğun bakımda çalışan değerli arkadaşlarım bu ikilemi yaşıyor ve gelecek günlerde de yaşayacaklar. Bütün dünyada olduğu gibi yoğun bakım sayımız

yeterli değil. Ventilatör ve benzer aletlerimiz sınırlı. Kime ve ne zaman kullanıldığı kararları verilirken çok zorlanacaklar.

Tanrı onların, hastaların ve hepimizin yardımcı-sı olsun.

Ülkemizde hekimler ve tüm sağlık çalışanları bir çok sosyal olayda hep öncü olmuş, savaşta ve barışta hep öncülük yapmışlardır.

Balkan savaşında; I. Dünya savaşında, kurtuluş savaşında hep cephede olmuşlar kimi tifüsten; kimileri kolera ve tifodan kimileri de daha talebe iken cephelere koşmuş ve hayatlarını feda etmişlerdir. Bugün Erzurum Fevzi Çakmak Hastanesi girişinde bu hekimlerimizden bazılarının adları yazılıdır. Çanakkale Şehitliği'nde de adlarını ve yaşamlarını nasıl kaybettiklerini görürsünüz.

Ülkemizin sağlık çalışanları her yaş ve branşta bu tehlikeyi hocalarından aldıkları derslerle önlemeye çalışıyor. Bu uğurda bazıları hastaları tekrar geriye dönmeye çalışıyorlar. II. Dünya Savaşı'nda İngiliz Başbakanı Churchill'in Britanya havacıları için söylediği gibi; "Hiçbir millet, hiçbir zaman bu kadar az sayıda insana borçlu kalmamıştır."

Bugün bu koşulları yaşıyoruz. Bu savaşta cephede görev yapan tüm sağlıkçılarımıza şükranlarımızı sunarken, vefat etmiş hocalarımıza,

meslektaşlarımıza rahmet ve hasta olanlara şifalar diliyorum.

Sözlerimi büyük şair Nazım Hikmet'in bir şiiri ile bitiriyorum.

Ülkemizin sağlık çalışanları her yaş ve branşta bu tehlikeyi hocalarından aldıkları derslerle önlemeye çalışıyor.

*Yaşamayı ciddiye alacaksın,
Yani, o derecede, öylesine ki,
Mesela, kolların bağlı arkadan,
sırtın duvarda,
Yahut, kocaman gözlüklerin,
Beyaz gömleğinle bir
laboratuvarda
İnsanlar için ölebileceksin,
Hem de yüzünü bile görmediğin
insanlar için,
Hem de hiç kimse seni buna
zorlamamışken,
Hem de en güzel,
En gerçek şeyin
Yaşamak olduğunu bildiğin
halde. •*

**11. ULUSLARARASI TURHAN SELÇUK
KARİKATÜR YARIŞMASI**
**INTERNATIONAL TURHAN SELÇUK
th CARTOON COMPETITION**

SON KATILIM TARİHİ: 1 MAYIS 2021, CUMARTESİ THE LAST PARTICIPATION DATE: 1st MAY 2021, SATURDAY

Milas Belediyesi 1868

www.milas.bel.tr - kulturyarisma@milas.bel.tr
facebook/milas.belediyesi twitter/MilasBelediyesi
milas_belediyesi

Milas
TARİH VE DOĞANIN BİLİŞTÜĞÜ
UYGARLIKLAR BAŞKENTİ

Türkiye

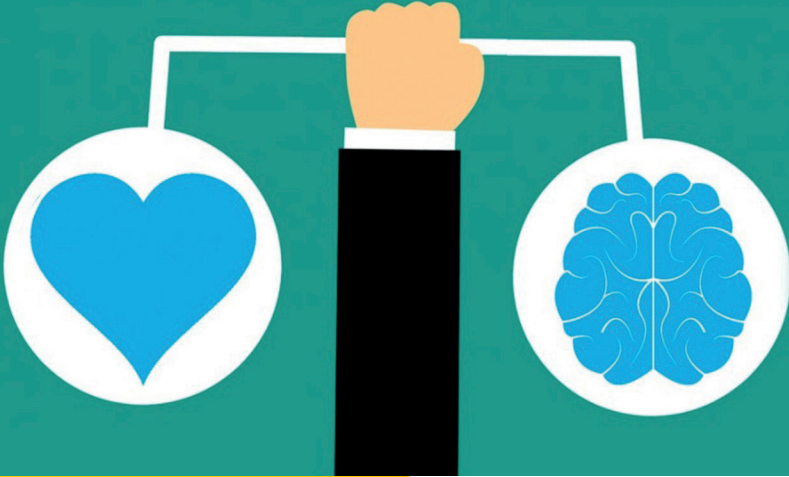
Milas Belediyesi tarafından, Milas doğumlu ünlü karikatürist
Turhan Selçuk anısına bu yıl 11.'si düzenlenen

Uluslararası Turhan Selçuk Karikatür Yarışması için başvurular başladı.

Konu kısıtlamasının olmadığı ve tüm çizerlere açık olarak düzenlenen Uluslararası Turhan Selçuk Karikatür Yarışması'na katılacak çizerler en fazla 5 eserle yarışmaya başvurabilecekler. Yarışmaya gönderilecek karikatürlerin "daha önce yayınlanmamış olması" şartı aranmazken, başka bir yarışmada ödül almamış olmaları gerekiyor. Çizerler 30x40 cm ebat ile sınırlı karikatürlerini 1 Mayıs 2021 tarihine kadar **11. Uluslararası Turhan Selçuk Karikatür Yarışması Milas Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü 48200 -Milas -Muğla /Türkiye** www.milas.bel.tr • e-posta: kulturyarisma@milas.bel.tr adresine özgeçmiş ve iletişim bilgileriyle göndermeleri gerekiyor. Tekniğin serbest olduğu yarışmaya çizerler baskıya uygun 300 dpi ve jpg formatındaki çalışmalarını e-posta ile de gönderebilecek.

08 Mayıs 2021 tarihinde toplanacak jürinin seçeceği eserlerin ödül töreni 17 Eylül 2021 tarihinde yapılacaktır. Ödül alan ve sergilenmeye değer bulunan eserlerin yer alacağı sergi **Turhan Selçuk Karikatürlü Ev**'de 1 Ekim 2021 tarihine kadar açık kalacak. Seçici Kurul'da **Milas Belediye Başkanı Muhammet Tokat, Ruhan Selçuk, Kamil Masaracı, İzel Rozental, Ohannes Şaşkal, Tayfun Akgül, Zeynep Özatalay, Muhammet Bakır, Agnes Lanchon, Mehmet Nergiz** yer alacak. Yarışmanın birincisine 7.500 TL İkincisine 5.000 TL ve Üçüncüsüne 3.000 TL ödül verilecektir.

Doğrusu Yapılabilir

Doğrunun farklı tanımları olduğu söyleniyor. Bu doğru bir tanımlama değildir. Değer doğru akıl ve vicdan yoluyla ortaya çıkmışsa ve tasdiklenmişse aslında bir tanedir.

Yazan: Prof Dr. ÇAĞATAY ÜSTÜN

Diğer bilinen yaklaşım tarzı, geçen son 20. yüzyıl postmodern kültürünün dayatmasından başka bir şey değildir. Zaten aklın yolu birdir deyişi de bunu destekler nitelikte değil midir? Etik alanındaki 20 yıllık yetkinlikle fikirlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Soruların ve açmazların içindeki bir yaşamın farklı olumsuz unsurlarla beslenmesi ve daha büyük karmaşalara sebep olması kaçınılmazdır. Etik pencereden baktığım dünya böyle görünse de, bunun çaresi vardır ve doğrusu üzerinde bir uzlaşma ve anlaşma sağlanması mümkündür. Burada akademik görüşlerin olaylar üzerindeki sağaltıcı gücünden bahsetmek gerekiyor. Bu sayede doğru düşünerek, gerçekleşecek doğruyla oluşturulan yanlışları gidermek kolaylaşabilir. Aslında fazla denenmemiş ya da çok kısa bir süre denenerek başarısızlık yüzünden vazgeçilmiş bir tarzdan bahsetmek istiyorum. Doğrusunu yapabileceğiniz tarzından...

Sosyal alanın genelinde ve meslekler özelinde yalan konuşulması doğru değildir

Ekonomik verilerin her şeyin göstergesi olması imkânsızdır. Ekonomik verilere göre yaşam standardının ayarlanmaması ise büyük bir yanıltır. Ekonomik veriler neyi gösterirse gösterebilir, normal şartlar altında bir bireyin var olma ve sağlıklı bir şekilde fiziksel dinamiğini ve ruhsal dinginliğini sürdürme hakkı varsa, ona bu açıdan yardımcı olacak yeteri kadar olan maddi bir miktar tahsis etmek doğru bir yaklaşımdır. Tabii ki, bu miktar onun çalışma saati ve gücüyle de orantılı olması gerekir. Kendisini insan olarak geliştirebilmesi ve iyiye yönelebilmesi

için kültür faaliyetlerine katılabilmesi, kitap okuyabilmesi veya kendi ilgi alanına ilişkin bilgi trafiğini zenginleştirecek unsurlara sahip olabilmesi için bunun gerekliliği bir gerçektir. Ancak gelir dağılımlarındaki eşitsizlikler ne yazık ki kolayca giderilememektedir. Bunun temel nedeni, sadece gelir miktarının azlığı değildir. Yüksek nüfus oranlarına erişilmesi yeteri kadar paylaşımdaki dağılımın önündeki en büyük engeldir. O halde doğrusu nedir? Doğrusu

sadece geliri artırmaktan öte, daha dengeli bir nüfus yapısını öngörmek, ihtiyaca kadar olanı saptamak, fazlasından uzak durmak, herkesin kendi iş gücü ve iş tanımına göre yeteri kadar olan

miktarı ona verebilmektir. Ancak anlayamadığımız bir şekilde bu basit doğrunun yaşama geçirilmesinde halen sıkıntılar vardır. Yani, doğru biliniyor, yanlış dönmüş durum da biliniyor, çareler de tespit edilmiş, fakat her nedense uygulamada bir aşama kaydedilemiyor!

Sosyal alanın genelinde ve meslekler özelinde yalan konuşulması doğru değildir. Herkes daha düzgün, daha güzel bir dünya isterken, özlemin doğrudan yana olmasına rağmen yalanın konuşulması ya da yalanın kısmen de olsa kimi zaman tercih edilir hale gelmesi bir çelişki

ve yanlıştır. Hemen her ortamda doğru söylenebilir. Bunun gri alanı veya beyaz/pembe yalanı yoktur. Immanuel Kant'ın da savunduğu, yalandan uzak durma sorumluluğu ne yazık ki düşünüldüğü çağ ve bunu söyleyen kişiyle sınırlı kalmıştır. Bugünün toplum dinamiğinde yalan ara sıra başvurulabilecek bir unsurdur.

Ancak bu yanışı düzeltmek zorundayız. Sadece belli kişilerin doğruyu konuşması veya belli kişilerin yalanla gününü geçirmesi diye bir durum yoktur. Herkesin yalan söylediği bir ortamda kim ya da kimler doğruyu konuşacaktır? En son kişi kendisine söylenen yalanı kime nakledecektir? Herkes

birbirini yalanla kandırırsa en son kişi bunu kimde deneyecektir? Bu üç soru bile bize yalanın söylenmesi gerektiğini ve doğrunun önemini anlatmaya yetiyor. Her zaman yalanın olduğu veya konuşulduğu bir yerde gerçek ortadan kalkmaya başlar ve hakikati bulma arayışı sona erer. Kısacası akıl ve düşünme gücünün sonu gelir. O halde yalan yanlıştır ve hiçbir şartta ve durumda konuşulmamalıdır. Burada önemli olan bireylerin yalan alışkanlığı edinmesini sağlayan ortamı ortadan kaldırmaktır. Yaşamın gerçeği yalan olamaz. Yalan üzerine kurgulanan da gerçek yaşam değildir. Olsa olsa bugünün bilinen şekliyle ancak sanaldır.

Her zaman yalanın olduğu veya konuşulduğu bir yerde gerçek ortadan kalkmaya başlar ve hakikati bulma arayışı sona erer.

Fark ettiğimiz gibi ortak bir akıl ve sağduyu ile iç görüyü yansıtabilmek ve doğrunun tekliğini göstermek mümkündür. Yaşam dersinde karşımıza çıkan ve bize her bir kişinin veya

olayın öğrettikleriyle hareket etmek yerine öncelikle akıl ve vicdanın rehberliğine yönelmek doğru bir yaklaşımdır. Doğru doğrudur. Bunun daha doğrusu ya da en doğrusu diye bir şey yoktur. Eğer böyle düşündürseniz, başkalarının yapacağı yanlışları mazur görmeye başlar, doğrunun tek başına verdiği anlamın yitip gitmesine sebep olursunuz.

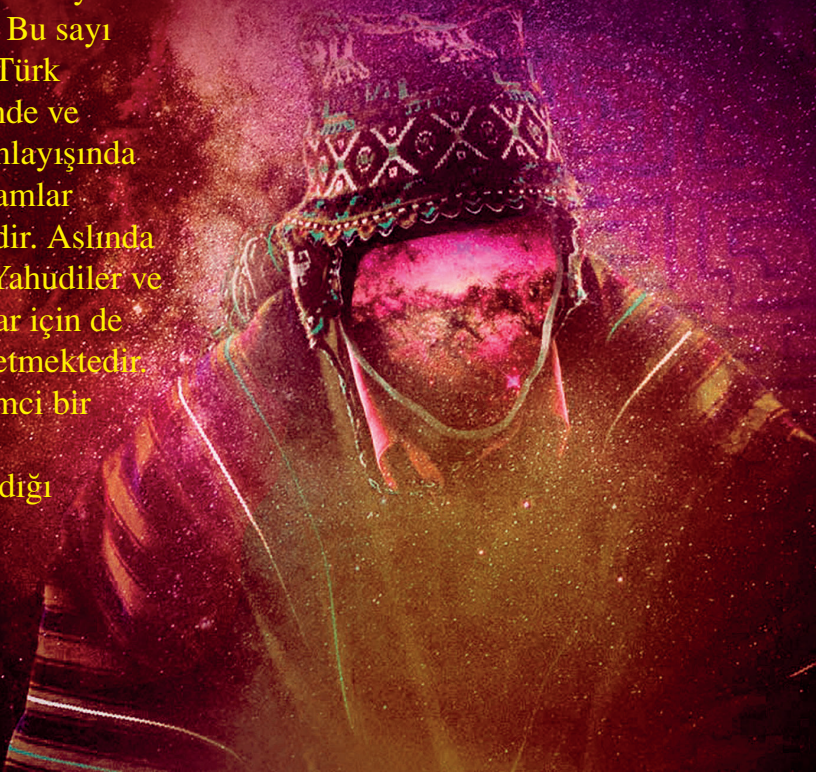
Bir etik uzmanın gözünden görünen, penceresine yansıyan budur. İyilik ve merhameti çoğaltabilmek, dürüstlüğü devam ettirebilmek için etik ve ahlâki değerlerle bezenmiş doğru düşünme ve doğru eyleme pratiğini kazanmak zorundayız. Aksi takdirde yanlışın ve kötünün etkisinde kalmak kaçınılmaz bir hale gelir. •

Evrensel Bakış Açısı
Gurbuz Evren

Şamanizm ve Adetlerimiz 4

Türklerde 40 sayısı önemlidir. Bu sayı kutsaldır, Türk mitolojisinde ve astroloji anlayışında büyük anlamlar içermektedir. Aslında 40 sayısı Yahudiler ve Hristiyanlar için de önem arz etmektedir. Hatta totemci bir anlayıştan kaynaklandığı belirtilir.

Eski Türk inancına göre ruh bedenden 40 gün sonra ayrılır. İşte ölen bir kişinin ardından 40 mevlidi okunması bununla bağlantılıdır. Şamanizm’de, yeni doğmuş bebek eğer kırk gün yaşarsa bir daha ölmeyeceğine inanılır. Bu da, günümüzde bebeğin kırkı çıktığında yapılan işlemlerde kendini göstermiştir. Aynı şekilde 40 gün 40 gece düğün ifadesi de eski Türklerden kalan bir âdetin ifadesidir.

Türk destanlarına baktığımızda kırk yiğitler, kırk kızlar, kırk pınarlar vb. tanımlara fazlasıyla yer alması 40 sayısının önemini gösterir.

Eski Türklerde mezarlar gizlenmez, tam tersine görünür kılınır. Sıradan kişilerin mezarları tümsek şeklinde yapılı, ayrıca birkaç da taş konulurdu. Önemli kişilerin mezarlarının üstüne bir yapı yerleştirilir, iç duvarlarına yaşarken katıldığı savaşlar resmedilirdi. Günümüzde de, mezarların başında taş vardır, üstü de dualarla süslenmiştir. Hemen hatırlatalım Arap dünyasında mezar taşı yoktur. Mezarlara taş dikilmesi İslam coğrafyasında sadece Türklerde görülen bir uygulamadır. Bazı ülkelere de, Osmanlı

Eski Türklerde mezarlar gizlenmez, tam tersine görünür kılınır.

Göktürk ve Uygur döneminde mezar taşı olarak kullanılan “Balbal”lardan bir örnek

egemenliği döneminden itibaren geçmiştir. Yine ülkemizdeki mezarların ayak kısmında kap şeklinde oyulmuş bir bölüm vardır. İçine su koyulur. Buradan kuşların su içmesi sağlanır. Ayrıca mezarın üstüne su dökülür, çiçekler dikilir. Bunlar da Şamanizm’den getirilen adetlerdir. Şamanist inançta, ruhlar susadıklarında oradan su içeceklerine inanılır. Ayrıca kuşların ve diğer canlıların kişinin mezarından su içtiği takdirde ölünün ruhuna yardımcı olacağı düşünülür.

Günümüzde mezarlıklarda servi/selvi ağacı olması da Şamanist dönemden yansıyan bir adettir. Kayın ve selvi/servi Şamanizm döneminden beri Türk-

Günümüz mezarlıklarında da sıkça görülen bir suluk örneği

Mezarlıklardaki selvi/servi ağaçları sonsuzluğun sembolüdür. Yüksekliği nedeniyle semaya, Gök Tanrıya ulaşmanın yoludur.

lerin kutsal kabul ettiği ağaçlardır. Buldukları bölgeleri kutsallaştırdığına inanılan bu ağaçlar Gök Tanrı'nın sıfatlarını sembolize ederler. Kutsal oldukları için ayakaltında, kirli yerlerde değil evlerin yakınlarında, su kenarlarında, mezarlıklarda bulunmaları gerekir. Mezarlıklardaki selvi/servi ağacı sonsuzluğun sembolüdür. Yüksekliği nedeniyle semaya, Gök Tanrıya ulaşmanın yoludur. Ölülerin servi ağaçları sayesinde gökyüzüne eriştiğine inanılmıştır. Şamanların ağaçların tepesine çıkıp 7/9

çentik atmaları da, göğün 7 ya da 9 katını tarif eder.

Türklerin İslam dinini kabul etmesi servi/selvi ağacına bir anlam daha kazandırmıştır. Servi ağacı Kur'an'da elif harfine benzetilmesinden dolayı önemlidir. Rüzgâr estiğinde servi ağacının çıkardığı sesin, ölülerden yayılan kokuları giderdiğine inanılmıştır.

Anadolu'daki yaygın olarak kullanılan Satı, Satılmış, Durmuş, Dursun gibi isimler verilmesinin kökeninde de Şamanizm bulunmaktadır. Çocukların ölümüne kötü ruhların neden olduğu düşünülüyor için aile mesaj verecek isimleri tercih etmiştir. Böylelikle çocukları kötü ruhlardan kurtarabileceklerine inanmışlardır. Satılmış ve Satı isimlerini Satlık yani önemsiz mesajını vermek için seçmişlerdir. Aynı şekilde size yaramaz mesajını vermek için de

Durmuş ve Dursun isimlerini seçmişlerdir. Böylelikle kötü ruhların uzak duracağı düşünülmüştür.

Şamanizm'de, köpeğin özellikle kötü ruhların yakınlığına hissettiği, görebildiği düşünce-si hâkimdir. Köpek bunu uzaklardan uluyarak haber verir. Günümüzde, Anadolu'da da köpek uluması uğursuz sa-

Günümüzde,
Anadolu'da da
köpek uluması
uğursuz sayılır.

Şamanların
ayinlerinde
davul kullanarak,
şarkılar söyleme
gelenęi de çok
deęişmeden
günümüze kadar
gelmiştir.

dirilirmiş. Bu, ölünün kafasının karıştırıp, yaşadığı evi, sokağı, mahalleyi unutmaması için yapılmış. Böylelikle ölünün geri gelmemesi ve öteki dünyaya rahatça geçmesi sağlanmıştır.

Eski

Türklerde de, ölü gezdirilir,

yılır. Köpeklerin başta ölüm olmak üzere bazı kötü olayları önceden algıladıklarına ve bunu uluyarak anlattıklarına inanılır.

Eski Türklerde içki içilmesi yaygın bir gelenektir. Şamanların, Tanrı ve iyi ruhlar için içki saçarlar. Bunu da davul çalıp, şarkılar söyleyerek yaparlar. Bu davranış kansız kurban olarak tanımlanır. Şamanlar, ayinlerinde davul kullanarak, şarkılar söyleme gelenęi de çok değişmeden günümüze kadar gelmiştir. Sadece Anadolu'da var olan mevlit ve ilahiler, bu gelenęin başka bir şeklidir.

Karadeniz bölgesinin bazı bölgelerinde, özellikle Giresun ve Ordu'nun köylerinde bir dönem, ölünün evden çıkarılması, camiden mezarlığa götürülmesi sürecinde yapılan uygulama da ilginçtir. Buna göre tabut, ölünün yaşadığı mahallenin tüm sokaklarında gez-

bir süre ormanda bekletilip, sonra da uzak bir yere gömülürdü. Tüm bunlar yüzünden kafası karışan ölünün ruhunun öteki dünyaya gitmek zorunda kaldığına inanılırdı.

Şamanist inanca sahip eski Türklerde ölünün ruhunu rahatlatmak amacıyla cenazeye katılanlara yemek verilirdi. Bu adet, Türkiye'nin hemen her köşesinde olduğu gibi Türk kökenli toplulukların yaşadığı ülkelerde de devam etmektedir. Ülkemizde, ölen kişinin ardından helva dağıtma, ölü evine yemek götürme, taziyeye gelenlere yemek verme Şamanizm döneminden kalmadır.

Şamanlar, ölünün ardından yapılan ayinlerde yüksek sesle ve belli düzende, şarkı söyler gibi dualar okur, güzel sözler söylerlerdi. Tüm bunlar ölünün ruhunu huzura kavuşturmayı hedefliyordu. Bu adet de çok az farklılıklar günümüze gelmiştir. Ülkemizde, ölünün başın-

da ve mezarda Kur'an okunması, dualar edilmesi söz konusu âdetin yansımalarıdır.

Türklerin, Müslüman olduklarında eski alışkanlıklarını ve inançlarını yeni yaşamlarına da taşıdıklarını daha önce söylemiştik. Eski inançları İslam ile harmanlayarak ortaya çıkarılan sentezi daha iyi anlayabilmek için bakabileceğimiz önemli isimler vardır. Bu isimlere değinmeden önce Şamanların halk üzerinde ne denli etkili olduklarını, mitolojiden ve doğadan örneklerle anlattıkları masallarla, yaşama dair verdikleri örneklerden tavsiyelerle insanları nasıl iyi örnek olduklarını, yol gösterdiklerini anımsatalım. Bu değerlendirme Türklerin İslam ile tanışmalarından sonraki süreçte, özellikle 8. yüzyılın sonlarından itibaren 9 ve 10 yüzyıllarda Türkistan'da ortaya çıkan dedeleri, babaları anlamamıza kolaylaştıracaktır. Çünkü bu kişiler de tıpkı Şamanlar gibi masallar, kahramanlık öyküleri anlatan, nasihat içeren örnekler veren böylelikle de halktan saygı, sevgi gören, etkileri olan şahsiyetlerdir. İşte bu saygın kişilerin yani dedelerin ve babaların

Nuray Bilgili'nin Türk Mitolojisi ve Şaman adlı kitapları

Türkistan'dan Anadolu'ya olan yolculuklarında, karşılaştıkları Türk topluluklarına eski inançlarıyla harmanladıkları İslam'ı anlattılar.

Anadolu'ya ulaştıklarında ise dede, baba, gazi, abdal, eren gibi sıfatlarla dergâhlar açtılar, ocaklar kurdular. Yunus Emre, Ahi Evran Veli, Hacı Bektaş Veli, Sarı Saltuk, Abdal Musa, Taptuk Emre,

Mevlana ve daha birçok isim işte sözünü ettiğimiz sentezi yayanlardır, saygı görenlerdir, Anadolu'ya özgü insanı kucaklayan aydınlık ve bilge İslam'ı yansıtanlardır. Ayrıca Süfilik yani Tasavvuf düşüncesini denince akla gelenlerdir. İslam'ın

siyasete, kişisel çıkarlara, hırsa vb. kötülüklerle alet edilmesini engellemeye çalışınlardır.

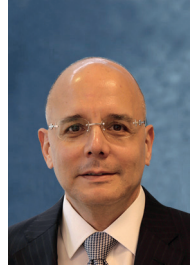
Söz konusu İslam anlayışının başlangıcındaki isimlerden Ahmet Yesevi'yi de anımsatma-

dan geçmemek gerekir.

Bu yazı dizisinde, çok ağır bir konuyu mümkün olduğunca sadeleştirerek, özetlemeye çalıştım. Daha fazla ayrıntı ve geniş bilgiler için ise özellikle araştırmacı yazar Nuray Bilgili'nin "Türk Mitolojisi" ve "Şaman" adlı kitaplarını okumanızı öneriyorum. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Bende Kalanlar
Demir Ayaç

Zor Günlerin Kurtarıcısı:

Edebiyat

Insanı, vicdanlı insan yapan edebiyat, hiç şüphesiz ki zor günlerin de en iyi dostu. Ancak bu dostluğu kazanabilmek için ona hak ettiği değeri vermek gerek. İyi edebiyata, çok satan değil, kuşaklar boyu - uzun yıllar okunan edebiyata sahip çıkmalıyız.

Test yöntemlerine indirgenmiş, duygudan uzak, basmakalıp, ezberle dayalı, ruhu olmayan günümüz edebiyat eğitimi ve bilgisi, bugün genç bir üniversite öğrencisini, “Anna Karenina geri dönüşüm (recycle) yapacak birine benzemiyor,” diyecek noktaya getirmiştir.

Gazi Paşa’yı, ilkokul kitaplarında tarlada karga kovalardı diye ezberletmek başka; “en küçük yaşında bile ona emanet edilen tarlayı koruma içgüdüsü, bu karakter

Nabokov:
*“Edebiyet
 sırtında
 duyacağın
 ürpertidir.”*

özelliği, ileride ülke işgal edildiği zaman düşmana karşı vatani korumaya evrilecektir” diye sunmak çok başka.

Toplumları sadece içerik değil, biçim de ayakta tutar.

Nabokov bir röportajında iyi edebiyat için, “sırtında duyacağın ürpertidir” diyor. Gerçekten düzyazı olsun, şiir olsun; okurken için titriyorsa, gönlünde fırtınalar kopuyorsa, kendini iyi hissediyor, satırların arasında kayboluyorsan iyi edebiyatla karşı karşıyasın demektir. Hele o metin seni, kafan ve kalbin arasında baskılıyor, söylemi eyleme dökme isteğini ateşliyorsa, Yahya Kemal’in “insan âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar” dizesini şiar edinmeni sağlıyorsa zorluklara karşı sapaşğlam ayakta olduğunu demektir.

Eski dilinden dolayı kimi satırlarını anlamasanız bile Rıza Tevfik’in Şami Gariban adlı şiirindeki melodiyi kulaklarınızın duyabilmesidir edebiyat. Bakın işte, yüksek

sesle okuyun:

*“Ezelden beridir,
 o hücrâ yerde
 Ninniler söylermiş
 bir serin dere
 Sırrını bana da
 açtı meşcere
 Gençliğim orada
 medfûndur sandım.*

*Mağribi yakmıştı
 firkat ateşi.*

*Yuvaya dönmüş-
 tü her kuşun eşi,
 Dağlara yaslanıp
 yatan güneşi,
 Yaralı, hastadır, yor-
 gundur sandım.*

*Nûş ettim güneşin akan rengini,
 Rûhumu haz ile yakan rengini.
 Ufukta görünce o kan rengini,
 Felekler ben gibi dil-hûndur
 sandım.*

*Sıra dağlar mordu, sular
 kırmızı,
 Suları beklerdi bir peri kızı.
 Alnından öperken akşam yıldızı
 Yeşil gözlerine meftundur
 sandım.”*

Sadece ahengi kulaklarında kalsın diye çocuklarınıza bu şiiri okumanız bile yeterlidir. Ahmet Hikmet Müftüoğlu’nun ünlü Üzümcü hikâyesinde belirttiği gibi: *“Bu hâkimiyet esaslarını başka milletler okullarda öğrenirler; sana bu meziyetleri ninenin iri siyah bakıştı, babanın kükreyen dik sesi, Kuran’ın esraren-*

giz ahengi öğretmiş.”

Kuşaklar boyu okunan yazarlarımızın listesinde Reşat Nuri Güntekin ilk sıralardadır. Büyük usta, Anadolu Notları'nda yurdumuzun her köşesini bütün gerçekleriyle incelemiş, âdeta bilimsel bir çalışmanın verebileceği ipuçlarını okuyucuya sunmuştur. Kitabın çok sevdiğim bir bölümü, bakın sanatı nasıl anlatır. Güntekin, Niğde - Kayseri arası yolculuktur. Yanında oturan Niğdeli bir vatandaş otobüsün camından, kent in eteklerinde iyi seçilemeyen bir noktayı gösterip yazara *“bak, Faruk Nafiz'in hanı”* der. Kılık kıyafetinden esnaf veya köylü olduğu anlaşılabilir bu yolcunun, Han Duvarları şiiirini bilmesi, üstelik yolculuk sırasında ilk kez karşılaştığı bir yabancı bu şiiiri ve şaiiri bilmesi gerektiğini düşünmesi, günlük ve olağan bir şeyden bahsedilmesine amacını anlatmakta olduğuna inanması, Reşat Nuri'yi çok etkilemiş ve yazar şu gözlemi yapmıştır:

“Sanatın gücüne bakın. İyi yazılmış bir şiiir, koskoca bir hanı koynundaki tapu senedine rağmen asıl sahibinin elinden alıyor ve Faruk Nafiz'e mal ediyor.”

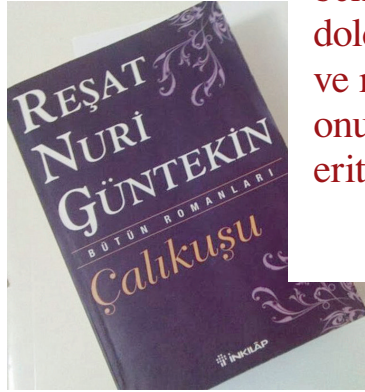
Yazar, Acımak'ta Mülkiye mezununu, kaymakam ve vali vekilliği gibi yüksek idari işler yapmış bir

insanın, hayatının sonunu dilenci olarak geçirmesini anlatıyor:

“Nasıl bir kuyunun derinliği ona atılan taşların çıkardığı seslerle ölçülebiliyorsa insan ruhunun da derinliği ancak acımak hissi ile ölçülebilir.” Böyle diyerek bize nesilden nesle geçecek bir vecize emanet ediyor.

Tanzimat ve Servet-i Fünun romanlarından sonra Çalığışu zirve olmuştur. Âdeta yapma çiçeklerden sonra bahçeyi bulan insanlar gibi toplum Çalığışu'na sahip çıkmıştır. Feride'nin arkasından

**Yazar
Çalığışu'nun
benliğini, kendi
benliğinde
doldurmuş
ve ruhunu
onun ruhunda
eritmiştir.**

şehirler, köyler aşarak onunla ızdırabın ateşinde kavrulur inlersiniz. Yazar Çalığışu'nun benliğini, kendi benliğinde doldurmuş ve ruhunu onun ruhunda eritmiştir. Bu türlü büyük başarılar ancak büyük ve içten bir samimiyetten doğar. Çalığışu'nda bu samimiyet en içten ve güzel Türkçe ile ifade edilir. Bu

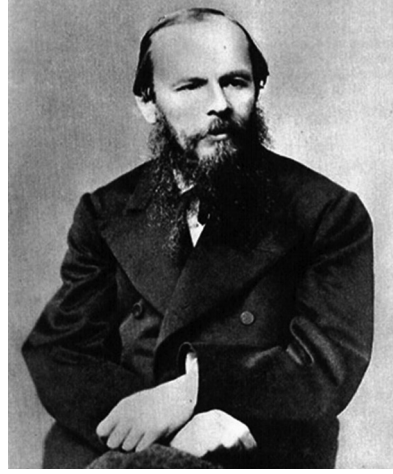
gün bile bu roman sadeleştirilmeden okunabilmektedir. Kanımca kitabın en güzel cümlesi de “sevgi ve şefkat denen şeyde ne mucizeler var yarabbi”dir.

Çalığışu'nun en güzel bölümlerinden biriye Feride'nin Zeyni Baba'nın türbesinde okumuş olduğu dua sahnesidir. Reşat Nuri burada bireyin duaya olan ihtiyacını en yalın bir şekilde yakalar: “Zeyni Babacığım, ben küçük cahil bir Çalığışu'ndan başka bir şey değilim. Sana nasıl yalvarmak lazım geldiğini bilmiyorum. Kusura bakma. Senin hoşuna gidecek dualardan hiç birini bana öğretmediler. İşittim ki, sen yedi sene güneş görmeden, burada çile doldurmuşsun. Sakın sen de insanların zalimliğinden, vefasızlığından kaçmış olmayasın? Babacığım, senden büyük bir şey isteyeceğim. Bu yedi sene içinde elbette güneşlerin, rüzgarların hasretini çektiğin zamanlar olmuştur. Seni o dakikaların acısına katlandırıran, o melek sabrından bana da ver. İnlemeden, ağlamadan yıllarımı doldurayım.”

Ernest Hemingway, İspanya İç Savaşı'nı konu edinen Çanlar Kimin İçin Çalıyor adlı yapıtında, son sahnede birbirine düşman iki askerin yaralandıktan sonra ölüm döşeğinde, aynı Tanrı'ya, aynı duayla hitap ediyor olmalarında da böyleleri bir güzellik bulur.

*

Rus toplumundaysa edebiyat bambaşka şeydir. Onların edebiyata verdiği değer gerçekten rakipsiz.

Dostoyevski:
“Sonunda Rus halkının varlığı bir romanla onaylandı.”

“Batı’da roman hayatı anlatır; Rusya’da hayat, edebiyata malzeme hazırlar” derler.

Tolstoy’un Anna Karenina’sı tefrika edilirken Dostoyevski “sonunda Rus halkının varlığının bir romanla onaylandığını” sevinerek ifade etmiştir. Sizce Fransız halkının varlığının onaylanması diye bir şey sözkonusu olabilir mi? Onaylama gereğini bir Fransız düşünebilir mi? Varsayın düşündü, bir roman tarafından onaylanması mümkün müdür?

Yarı Ukraynalı yazar Vladimir Korolenko, vatandaşlığı sorulduğunda şöyle cevap verir: “Anavatanım Rus edebiyatıdır.”

2015 yılı Nobel ödül töreni ko-

nuşmasında Svetlana Aleksiyeviç üç anavatanı olduğunu söyledi: Babası Belarus, annesi Ukrayna ve kendi vatani: Rus edebiyatı.

Şair Anna Ahmatova'nın dile getirdiği gibi edebiyat toplumun hafızasıdır. Nasıl ki hafızası olmayan insanı bunamış kabul ediyoruz, edebiyat olmadığı zaman da kültür yoktur.

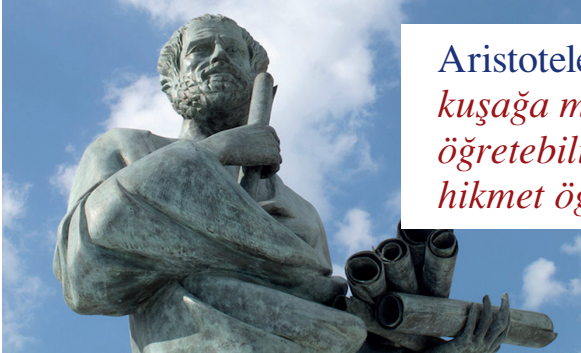
Flaubert, kendine ben insanın kalemiyim, derdi, insanı yazıyorum anlamında. Svetlana Aleksiyeviç de kendisinin insanın kulağı olduğunu söylüyor ve ekliyor: *“Caddede yürürken kelimeleri, cümleleri ve ünlemleri yakaladığımda her zaman kaç tane romanın ortaya çıkmadan yok olduğunu düşünüyorum...”*

Büyük romancılar gibi Aleksiyeviç de hayatı, birey ruhlarının gizli düşünceleri ve duyguları olarak tanımladı, bu ruhların edebiyatta yaşadığına inandı.

ister. İşte iyi edebiyat bu zamanı size verir. Hikmeti formüllerle ifade edemezsiniz. Hikmet sahibi olmak için ilime bakamazsınız. Dine ya da seküler biriyeniz edebiyata... Tolstoy'un Savaş ve Barış'ı tam da budur.

İyi edebiyat bize empatiyi öğretir. Kendimize ait olmayan düşünce tarzını pratiğe dökmemizi sağlar. Karşı cinsi, ırk, cinsiyeti, dini ve sınıfı anlayabilme deneyimini bizlere sağlar.

19'uncu asrın ikinci yarısında öyle bir zaman dilimi vardır ki (1862-1880), dünya edebiyatının en önemli ve en çok okunan beş kitabı bu döneme sığar. Bu büyük eserler, âdeta birbirleriyle yarışarcasına o sıralarda okuyucuyla buluşur. Turgenyev - Babalar ve Oğullar (1862), Dostoyevski - Suç ve Ceza (1866), Tolstoy - Savaş ve Barış (1869), Tolstoy - Anna Karenina (1877) ve

Aristoteles: “Genç kuşağa matematik öğretebilirsiniz ama hikmet öğretemezsiniz.”

Aristoteles, *“Genç kuşağa matematik öğretebilirsiniz ama hikmet öğretemezsiniz.”* der. Hikmet, tecrübe ister, bu da tabii zaman

hangisi kaynağa bakarsanız bakın bu beş roman her yıl en tepelerde ve en çok okunanlar arasındadır. Yüzde beşi okuma yazma bilen bir toplum

(kölelik 1861’de kaldırıldı ve toplum çok büyük bir kısmı köleydi), nasıl oluyor da dünya edebiyatının başarılarını çıkarabiliyor? Bugün Batı’da halen araştırma konusudur.

Bu romanları üniversite çağında okuyan gençlerin büyük tecrübe edineceklerine inanıyorum. İyi edebiyat, doğru soru sormayı öğretir. Sorularımıza yanıt vermez ancak soruların derinliğini anlamamızı sağlar, o derinliğin kıymetini biliriz.

Nabokov bu tür eserleri en az iki kere okumamızı önerir. Şöyle der: *“Sanat yapıtı her zaman yeni bir dünya yaratır ve okurken insan ayrıntıları görmelidir; bir kitabı ilk okuduğumuz zaman, gözlerimiz soldan sağa, satırdan satıra, sayfadan sayfaya yorulmadan gezdirmemiz işleminin ta kendisi (...) bedensel bir işlemdir. (...) bu kavrama süreci bizimle sanatsal değerlendirme arasına girer. Oysa bir resme bakarken, o resim kitaptaki gibi derinlik ile gelişme öğeleri içeriyor olsa bile, gözlerimiz belli bir biçimde kımıldatmak zorunluluğu duymayız. Zaman ögesi, gerçekte bir resimle ilk karşılaşmamız anda işe karışmaz. (...) Bir kitabı okurken, onunla tanışabilmeniz için, bir süre gerekir bize. Ama ikinci, üçüncü ya da dördüncü bir okuyuşta kitaba bir bakıma resme davrandığımız gibi davranırız.”*

Lise yıllarımda çok sevdiğim edebiyat öğretmenim, aynı zamanda babaannem, bana bu tür eserleri

okurken mutlaka satırların altını renkli kalemle çizmemi önermişti: *“Bak Demir, yıllar sonra aynı kitabı tekrar okurken, aynı satırların altını çizmeyeceksin ve kendindeki ilerlemeyi göreceksin.”* Gerçekten üniversite yıllarımda okuduğum Dostoyevski romanlarında altını çizdiğim satırlara, şimdi yıllar sonra bakıyorum da ne kadar farklı cümleler hoşuma gitmiş.

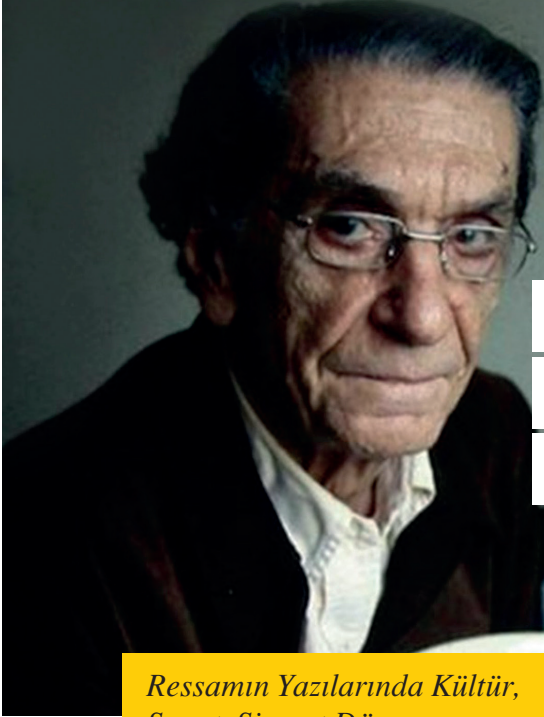
Siz, tekrar okumalarınızda romanı değiştiremezsiniz. Anna o trene binecektir. Ancak her okuyuşunuzda Anna’yı farklı yorumlarsınız. İyi edebiyatın katkısı budur.

Son olarak meslek seçimi yapacak gençlere, yol gösterecek ailelere, bu süreç öncesi Gogol’un Portre’sini okumalarını öneririm. Alacağınız mesleki eğitim tek başına size mutlu etmeyebilir. Onun için kendinizi iyi hissedeceğiniz, zevkle üzerinde çalışacağınız, bitmesini hiç istemeyeceğiniz bir tutku alanınız olsun. 2020 yılının en cazip mesleklerinden hiçbiri, 2015 yılında yoktu. Zamanın bunca kaygan olduğu bir ortamda ancak iki üç tutku alanı olanlar, arada bağlantı kurabilenler, daha çevik ve yaratıcı olabiliyor. Mesleğiniz dışında edebiyat gibi bir tutku alanı, sizi her zaman her konumda farklı kılacak ve hayatın zor günlerinde daima kurtarıcınız olacaktır.

2021 hepinize sevdiklerinizle birlikte sağlık, mutluluk ve güzellik, dostluk getiren bir yıl olsun.

Sağlıkla kalın. •

demiraytacbd@gmail.com

MUTLULUĞUN RESMİNİ YAPAN ABİDİN

*Ressamın Yazılarında Kültür,
Sanat, Siyaset Dünyamız*

“Her biri sorumluluk bilinciyle yazılmış bu yazılar hiçbir konuda son sözü söylemiyor. Tam tersine okuru düşünmeye ve tartışmaya çağırıyor.”-Ferit Edgü

Nâzım Hikmet’in, ölümünden bir yıl önce çıktığı yolculuk Varşova’dan Prag’a, Havana’dan Paris’e uzanmıştı. Paris’e son gidişinde eşi Vera ile birlikte orada 40 gün kaldılar. Abidin Dino ile Güzin Dino onları neredeyse hiç yalnız bırakmadı. Bu uzun yolculuğun izlenimlerini yansıtan “Saman Sarısı” şiirinde Nâzım Hikmet, çok eski dostu Abidin’in adını tam on kez anacaktı.

Dünya Barış Komitesi adına, Fidel Castro’ya barış

Nazım Hikmet, Abidin Dino

ödülünü veren Nâzım Hikmet'in, Küba'da gördükleri, ona dünyanın gömlek değiştirmekte olduğunu düşündürüyordu. Bu nedenle "Saman Sarısı" şiirinde şöyle dizeler yer almıştı:

"Sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin/ 1961 yazı ortalarında Küba'nın resmini yapabilir misin/ çok şükür çok şükür bugünü de gördüm ölsem de gam yemem gayrının resmini yapabilir misin üstat/ yazık yazık Havana'da bu sabah doğmak varmışın resmini yapabilir misin"

Bu dizelerin ilki inanılmaz bir yaygınlık kazanacaktı. Abidin Dino "mutluluğun resmi"ni yapmayacaktı ama, o da sürgün, gönüllü sürgün yaşamlarını tatmamış değildi. Ozan arkadaşına yanıtını dizelerle verecekti:

"(...) Gidebilseydik Meserret kahvesine, / İlk karşılaştığımız yere/ Ve bir acı kahvemü içseydin. / Anlatsaydık / O günlerden, geçmişten, gelecekten, / Ne günler biterdi, / Ne geceler... / Dinerdi tüm acılar seninle / Bir düş olurdu ayrılığımız, / Anılarda kalan. / Ve dolaşsaydık Türkiye'yi / Bir baştan bir başa. / Yattığımız yerler müze olmuş, / Sürgün şehirler cennet. / İşte o zaman Nâzım, / Yapardım mutluluğun resmini / Buna da ne tuval yeterdi; / Ne boya..."

Paris'te mutluluğu kendisiyle paylaştığı Abidin Dino 1930'larda Nâzım Hikmet'in "Sesini Kaybeden Şehir", "Bir Ölü Evi" kitaplarının kapaklarını, iç desenlerini yapmıştı. Ozan cezaevindeyken onun aile sorunlarıyla yakından ilgilenen, bu

Nazım Hikmet'in Bir Ölü Evi adlı kitabının kapağı Resimleyen Abidin Dino

sorunlara çözüm bulmaya çalışanlar arasındaydı. “Kuvayı Milliye” başta olmak üzere ölümünden sonra basılan kitapları arasında da Abidin Dino’nun desen çizdikleri, kapak yaptıkları oldu.

Cumhuriyet’in 10. yıl şenlikleriyle ilgili hazırlıklar sırasında “Türkiye’nin Kalbi Ankara” adlı belgesel film çekilirken Türkiye’ye gelen Sovyet yönetmen Sergey Yutkeviç, Abidin Dino’nun resimlerini görmüş çok beğenmişti. Atatürk bu sıralarda ünlü yönetmeden bir Türk bir gencinin Rusya’da sinemacı olarak yetiştirilmesini isteyince Yutkeviç’in seçtiği öğrenci adayları arasında aldığı çağrı üzerine gittiği Leningrad’da üç yıl kaldı. Ayzens-tayn ve Yutkeviç’in yanında sinema eğitimi gördü.

Yutkeviç’in yönettiği “Maden-ciler” filmiyle ilgili çalışmalara katıldı.

Dünyada savaş çanları çal-maya başlayınca, Rusya’da yaşayan yabancı uyruklu öğrenciler ülkeden ayrılmak zorunda kaldı. Abidin Dino da Paris’e giderek orada iki yıl kalıp film çalışmaları yaptı.

Dönemin önemli şair ve yazarları ile yakın bağlar kurdu. İstanbul’a döndükten sonra 1941’de ressam arkadaşlarıyla “Yeniler Grubu”nu oluşturdu; bu grup içinde resimlerini sergiledi.

2. Dünya Savaşı içinde toplumsalçı görüşleri nedeniyle önce Çorum’a, daha sonra da Adana’ya sürgün edildi.

Ardından Paris’teki gönüllü sürgün dönemi başladı. Burada resim ve edebiyat çevreleriyle yakın ilişkiler içinde sanat çalışmalarını sürdürdü.

Abidin Dino, Paris’teki ilk kişisel sergisini “işkence” temalı çalışmalarıyla 1955’te, dönemin önde gelen galerilerinden birinde açtı.

Sürrealist ozan Philippe Soupault onun bu sergideki yapıtlarını şöyle değerlendirdi:

“Bir ihtimal, benim gibi, renklerin en güzelinin kanın rengi olduğunu düşünüyor olabilirsiniz? Abidin’in, insanı dökülen kanın dehşetine maruz bırakan son resimlerine baktığımda bu düşünceye iyiden iyiye teslim oluyorum. Bu güçlü ve eşsiz ressamın eserlerinde, insan vücudunun büyük ihtiyaçla ve hakikatle sergilediği şeyin karşısında büyülenmemek elde değil.

Çağdaş sanatçıların çoğunun, içinde yaşadığımız çağ ile bağlantı kurmaktan aciz oldukları konusunda bizimle aynı kanaate sahip olduğu aşikâr görünüyor olsa da, kendisi bir ressam olmaktan asla geri durmuyor, kelimenin tam ve en

Philippe Soupault

güçlü anlamıyla.

*...Bu ressam çağının bir tanığı,
tıpkı zamanında Goya'nın, Dau-
mier' nin olduğu gibi."*

Resim çalışmaları yanında sine-
mayla ilgili etkinlikleri de sürdüren
sanatçı 1966'da Dünya Futbol
Kupası'nı konu alan "Gol" adlı bel-
gesel filmi yöneterek, İngiliz Film
ve Televizyon Sanatları Akademisi
tarafından yönetmen Robert Joseph
Flaherty anısına verilen belgesel

Abidin Dino'nun resimlemelerinden: Yaşar Kemal /Deniz Küstü kitabı

film ödülünü aldı.

Perteve Naili Boratav'ın
"Türk Masalları"nı, Yaşar
Kemal'in "Deniz Küstü"
romanı, Melih Cevdet
Anday'ın "Tanıdık Dünya"
adlı şiir kitabı gibi yapıtları
resimledi

Kendi ülkesinde resim
sergileri açtı, kitaplar
yayımladı. Bu kitapların
biri de araştırmacı Turgut
Çeviker'in derleyip yayıma
hazırladığı "Kültür, Sanat ve

Politika Üstüne Yazılar 1938-1993"
oldu.

Kitaptaki deneme, inceleme,
eleştiri yazıları büyük ölçüde halk
sanatından beslenen gerçekçi sanat
anlayışını öngörmektedir:

*"Bizde gerçekçi sanatın en
güçlü örnekleri toprağa yakın halk
sanatının eseridir."*

*"Aydınlarımız halkı tanımıyor,
ondan bir umacı gibi korkuyor. Halk
aydınlarımıza ısınamıyor, çünkü*

*onunla
çok az
temas ve
ilişkisi var.
Birbirine
kaynaşma-
sı gerekli
ve zorunlu
olan bu
iki kutbun
birleş-
me sırrı
tektir:*

*Halkı
okutmak,*

halkı öğretmek,

Halktan okumak, halktan öğrenmek.”

1940'taki bir yazısında Türk düşüncesi ve sanatı için gösterdiği gelişme yolu, çoğunluğun hizmetinde bir halkçı klasisizme ve hümanizmaya gidişti.

Bu görüş onu halk şiirine, örneğin Karacaoğlan'la ilgili inceleme ve değerlendirmelere götürüyordu. Adana'daki sürgün döneminde tanıdığı genç Yaşar Kemal'e de onu bu anlayışı yaklaştırdı. Kadiri'den kente inmiş delikanlı, kendini folklor derlemelerine kaptırmıştı:

“Ne kurtarırsa kârdır kuralınca, önce ağıtları, sonra da türküleri, koşmaları, destanları, Çukurova'nın tüm uyaklı, uyaksız söz çeşitlerini, tekerlemelerini, küfürlerini 'avlıyordu'. Folklor derlemesi filan değildi bu iş, hayat memat işiydi, özbeöz malını kurtarıyordu Çukurova'nın, sorumluydu kuşa kurda karşı, şaka değil.”

Abidin Dino bu derlemelerden ağıtlar bölümünün basılmasına katkıda bulundu. Ağabeyi Arif Dino ile birlikte yetenekli delikanlının edebiyat evrenini ayrıntılarıyla tanınmasına, kültür sanat dünyasını genişletmesine yardımcı oldular.

Abidin Dino'nun kitabında Arif Dino'nun Yaşar Kemal'e nasıl yakından ilgilendiğini açıklarken şöyle der: *“Bu bilge adam (Arif Dino), Göğceli'ye, Don Kişot romanı örnek almasını öğütüyordu, roman yazmasını istiyordu. Roman türünün ana babasıydı Arif e*

göre Cervantes'in Don Kişot' u.

(...) Günün birinde tam hızla gelip çakıldı karşımıza, yarıştan sonra bir koşu atı gibi tir tir titiriyordu her tarafı, ayaküstü 'Bebek' hikâyesini okudu bize; Arif e, Güzin'e ve de bana. Söyleyecek fazla bir şey yoktu, 'oldu' dedik, 'tamam' dedik, 'arkasını getir,' dedik yüreğimizi çarparak.”

Yaşar Kemal de onu değerlendiren şunları anlatacaktır:

“Onun halka sevgisini, dostluğunu, halkın yarattıklarına verdiği önemi anlatmadan geçmek eksik kalır. (...) Abidin Dino, paşa konaklarının dünyasından gelip halkın bütün zenginliğine ulaşmak isteyen büyük bir ustaydı. Halkın diline, halkın edebiyatına, sanatına, türkü-süne varmak onun başlıca işiydi. Herkesi de halka çağırmak onun birinci ödeviydi”

Abidin Dino'nun fırçası kadar ustalıklı kalem Sait Faik'ten Sabahattin Eyüboğlu'na, Fikret Mualla'dan İlhan Koman'a, Oktay Rifat'tan İlhan Berk'e uzanırken çağdaş kültür varlığımızı insanlığın ortak değeri kimliğiyle tanımlamıştır.

Kitabındaki siyasal yazılarda ise 2. Dünya Savaşı yıllarında, 27 Mayıs ertesinde, 1970'lerde hep ulusalcı, toplumsalçı, emperyalizm ve kapitalizm karşıtı gelişme modelini derinlemesine ele almakta, “mutluluğun yolunu” bu somut kalınma hedeflerinde görmektedir. •

konurertopbd@gmail.com

Kültür ve Sanat
Dünyasından

Dr. Tekin Özertem

Okuma Kültürü

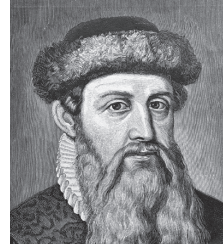
Genel kabul görmüş anlamı ile kültür sözcüğü, toplum ve bireylerin yaşam tarzı anlamına gelse de zaman zaman değindiğim üzere farklı alt tanımları da içermekte. Bunlardan biri de okuma kültürü...

İnsanın gerçekleştirdiği en önemli buluş, bilgi, düşünce ve duygularını kalıcı kılan yazının icadı olmuştur. Mezopotamya'da yerleşik Sümerler icat etmiş MÖ 3500 yıl önce çivi yazısı diye adlandırdığımız ilk yazıyı. Başlangıçta ticari ilişkileri / alış veriş, bir takım sembollerle kaydedebilmek için ortaya çıktığı varsayılan bu buluş, giderek günlük yaşamda somut nesnelerin yanı sıra, soyut kavramlar için kullanılan sembolleri de içererek farklı bir işlev üstlenmiş. Sonraları farklı kültürler / toplumlar da birbirlerinden bağımsız yazılar oluşturarak sürdürmüşler bu buluşu. Yazının icadı kadar önemli olan alfabe de MÖ 11. yüzyılda Fenikeliler tarafından oluşturulmuş. Alfabenin bulunuşu, konuşulan dillerdeki her sesin bir işaret, bir şekil ile karşılanması sonucunda daha da kolaylaşmış okuyup yazmak...

Okuma kültürünün gelişip yaygınlaşmasında en önemli etkenlerden biri de kuşkusuz yazılanların bir arada korunup okunmasını sağlayan kütüphaneler.

Önceleri kil tabletlerin yanı sıra ağaç kabukları, yaprak, kemik, deri... gibi çok çeşitli yüzeyler kullanılmış yazmak için. Eski Mısır'da papirüs bitkisi, Bergama'da derinin işlenip incelenmesi ile elde edilen parşömen, Çin'de de kâğıt kullanılmaya başlanmış. 15. Yüzyılın ilk yarısında Johannes Gutenberg'in matbaayı icadı ile daha da kolaylaşmış bilgi, düşünce ve duyguların kitaplarla

Johannes
Gutenberg

kalıcılışıp kuşaktan kuşağa aktarılması. Okuma kültürü de bu tarihi sürece koşut olarak oluşup daha da yaygınlaşmış.

Yazının icadı, sadece ticaretin, bilgi ve deneyimlerin kaydedilmesi bakımından değil olay, düşünce, duygu ve imgelerin, insanlarda estetik duygular uyandıracak bir biçimde, dil aracılığıyla, söz ve yazıyla anlatımını içeren bir sanat olan edebiyatın oluşumu, zenginleşip çeşitlenmesi, yaygınlaşması ve okuma kültürünün ortaya çıkması bakımından da çok önemli.

Okuma kültürünün gelişip yaygınlaşmasında en önemli etkenler-

den biri de kuşkusuz yazılanların bir arada korunup okunmasını sağlayan kütüphaneler. Önceleri kil tabletler üzerine yazılı belgelerin saklanması korunduğu yerleri saymazsak dünyanın en eski kütüphanesi olarak kabul edilen Ninova Kütüphanesi, Asur hükümdarı Asurbanipal tarafından MÖ 625 yılında kurulmuş. Ptolemaios hanedanı tarafından Mısır'ın İskenderiye kentinde kurulan, 150 bin cilt el yazması eserin bulunduğu İskenderiye Kütüphanesi, MÖ 3. Yüzyılda... İskenderiye Kütüphanesi ile yarışan, Anadolu'nun en eski ve en zengin kütüphanesi Bergama Kraliyet Kütüphanesi de

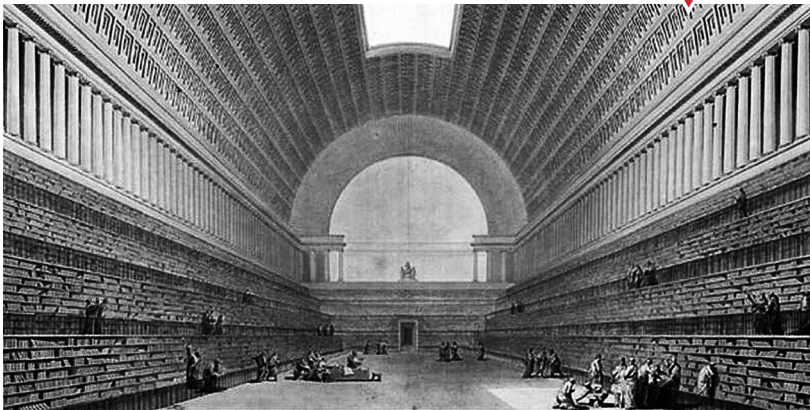
Pergamon Kralı II. Eumenes tarafından MÖ 2. Yüzyılda...

Doğu'da da Batı'da da zamanla yaygınlaşarak çoğalmış kütüphanelerin sayısı, cami, medrese, kilise ve

Ninova Kütüphanesi

İskenderiye Kütüphanesi

manastırlarda. 17 ve 18. yüz yılları kapsayan Aydınlanma Dönemi de kütüphanelerin altın çağı olmuş. Avrupa'nın ilk halk kütüphaneleri de bu dönemden sonra oluşmaya başlamış. Sonrasında da milli / ulusal kütüphaneler kurulmuş birbirlerinin peşi sıra çeşitli ülkelerde. Bugün milyonlarca kitaba sahip dünyanın en büyük ilk 10 kütüphanesi ABD, İngiltere, Kanada, Rusya, Japonya, Fransa, Çin ve İspanya'da...

Bize gelince: Sultan III. Ahmet'in ulemanın / bilginlerin sarayda dağınık halde bulunan kitaplardan yararlanabilmesi için Topkapı Sarayı'nda 1719 yılında yaptırdığı Enderun

Kütüphanesi sonrasında I. Mahmut ve III. Osman zamanında kurulmuş zengin koleksiyonlu ve geniş kadrolu kütüphaneler. Türk kütüphaneciliğinin altın devri olarak tanımlanan I. Mahmut döneminde amaçlanmış imparatorluğun en uzak köşelerinde de kütüphaneler kurulması. Vakıf kütüphanelerinde, cami türbe ve medreselerdeki kitaplar bir araya getirilerek devlet eliyle kurulan ilk kütüphane olan Beyazıt Devlet Kütüphanesi de 1884 yılında İstanbul'da açılmış. II. Meşrutiyet Dönemi'nde İttihat ve Terakki /

Enderun Kütüphanesi (üstte) / İzmir Milli Kütüphane (altta)

Birlik ve İlerleme Cemiyeti / Partisi 1911 yılında Selanik'te toplanan 4. genel kongresinde bütün vilayetlerde milli kütüphaneler kurulması kararlaştırılmış ve birçok vilayette milli kütüphane adı ile birçok kütüphane kurulmuşsa da ne yazık ki uzun ömürlü olamamış. Bu girişimden geriye kalan sadece İzmir Milli Kütüphane sürdürebilmiş 1912 yılından bu yana varlığını.

Cumhuriyet Dönemi'nde, 1932 yılında kurulan Halkevleri ile

yeniden canlandırılmış kütüphanelerin yurt çapında yaygınlaştırılması çabası. 63 vilayetimizde, kazalarda, mahallelerde örgütlenecek 478 Halkevi, 4322 Halkodası ile ülkemizde okuma kültürünün yaygınlaşmasının öncülüğünü 1951 yılında Demokrat Parti tarafından kapatılıncaya kadar Halkevleri üstlenmiş. İlk ulusal kütüphanemiz olan Milli Kütüphane de 1946 yılında kurulmuş Ankara'da...

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2019 yılı raporuna göre bugün ülkemizde Milli Kütüphane hariç 1182 halk, 610 üniversite kütüphanesi var. Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında / okullardaki kütüphane sayısı 30. 618; çocuk kütüphanelerinin sayısı da sadece 55 (ellibeş). Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre açık olduğu beyan edilen kütüphanelerin illere göre dağılımı da şöyle: Adana 3, Ağrı 1, Aksaray 1, Ankara 1, Aydın, Balıkesir 2, Bursa 1, Çorum 2, Diyarbakır 1, Elazığ 1, Erzincan 1, Erzurum 1, Eskişehir 1, Giresun 1, Hatay, Isparta 1, İstanbul 4, İzmir 2, Kahramanmaraş 1, Karaman 1, Kars 1, Kilis 1, Kocaeli 1, Konya 1, Kültahya 1, Manisa 2, Mersin 1, Muğla 1, Muş 1, Samsun, Siirt, Sivas 3, Tokat 1, Trabzon 1, Uşak 1.

Kütüphaneler işlevlerine göre Referans Kütüphaneleri, Araştırma Kütüphaneleri, Milli Kütüphane, Üniversite Kütüphaneleri, Özel Kütüphaneler, Halk Kütüphaneleri,

2016 yılı itibarıyla **Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde yaklaşık 6 bin 300 kişiye, Türkiye'de ise 70 bin kişiye bir halk kütüphanesi düşmekte.**

Ülkemizdeki çocuk kütüphanesi sayısı da ne yazık ki sadece 55...

Gezici Kütüphaneler, Çocuk Kütüphaneleri ve Okul Kütüphaneleri olarak farklı okuyucu kesimlerine hizmet verirler. Bir ülkede okuma kültürünün yaygınlaşması ancak halk kütüphaneleri ile çocuk kütüphaneleri ve yeterli olmaları koşulu

ile okul kütüphaneleri sayesinde gerçekleşebilir. Bir ülkede yetişkinler arasında okuma kültürünün oluşup sürdürülerek yaygınlaşmasında en önemli görev halk kütüphaneleri ile çocuk kütüphanelerine düşer. Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonunun yayımladığı “Dünya Kütüphane Haritası”na göre, 2016 yılı itibarıyla Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde yaklaşık 6 bin 300 kişiye, Türkiye’de ise 70 bin kişiye bir halk kütüphanesi düşmekte. Ülkemizdeki çocuk kütüphanesi sayısı da ne yazık ki sadece 55... örgün ve yaygın, yani, yuva, anaokulu, ilkokul, orta okul, lise ile çıraklık eğitim merkezleri ve kurslar vb kurumlardaki kütüphanelerin sayısı da 30.618... Buna göre örgün öğretime dahil 18 milyon 241 bin 881 öğrencinin 595.789’una bir kütüphane düşmekte... Bu verilerin ışığında ülkemizdeki okuma kültürünün hangi düzeyde olduğunu kestirebilmek hiç de zor olmasa gerek.

Yetişkinlerin okuma kültürlerinin yeterince gelişmediği ülkelerde

okuma kültürünün yaygınlaştırılması, okuma sevgisi ve alışkanlığının çocuk yaşlardan başlayarak kazandırılması öncelikle, bu amaçla yetiştirilmiş, okuma kültürü gelişmiş öğretmenlerin görevi. Pedagog kütüphanecilerin görevlendirilecekleri çocuk kütüphanelerinin, çocukların keyifle vakit geçirecekleri çağdaş bir anlayışla düzenlenerek, çocukların kolaylıkla ulaşabilecekleri yerlerde açılarak gereğince çoğaltılması da kaçınılmaz bir zorunluluk. Halk kütüphanelerinde görevlendirilen kütüphanecilerin de çevrelerindeki kişilere okuma alışkanlığı kazandıracak beceriye sahip olmaları da son derece önemli bir gereklilik.

Bize düşen, ülkemizde okuma kültürünün yaygınlaşp gelişebilmesi için olanca gücümüzle çaba göstermek. Ülkeler, ancak okuma kültürüne sahip vatandaşlarının okuyarak edindikleri becerileri, bir yaşama biçimine dönüşmeleri sayesinde gelişip çağdaşlaşabilirler...

tekinozertembd@gmail.com

Japon Resim Kitapları Kütüphanesi

Japonya'nın Iwaki şehrinde bulunan Japon Resim Kitapları Kütüphanesi, çocuklar için oluşturulmuş bir kütüphane. Boyama kitaplarıyla dolu bu kütüphaneye gelen çocuklar, kitaplar ve boya kalemleri eşliğinde eğlenceli zaman geçiriyorlar.

Satır Arasında
Ömer Dedeoğlu

SÖMÜRGE

Teknolojik açıdan bizden çok üstün uzaylılar dünyamıza gelseler acaba bilim-kurgu filmlerindeki gibi bizleri sömürüp, zulüm ederler mi?

Ya da şimdilik hayal ürünü bile olsa, evrende bulunabilecek başka gelişmiş yaşam formlarında “sömürmek” veya “zulmetmek” gibi kavramlar var mıdır? Mesela biricik dünyamızda bu kavramlar ve eylemler sadece insana özgü. Özellikle de kendini herkesten ve her şeyden üstün gören beyaz adama. Bunlarda kötülüğün ve zulmün sınırı yok mesela. Bu tutumun emperyalizm çağında, kaba bir Darwinizmin, uydurma bilimsel verilerle desteklenerek bir norm haline getirildiğini görüyoruz. Beyazların kendilerini en üstte, siyah ırkları bu hiyerarşinin en altında ve biz Türkleri de ortalarda bir yerlerde gördükleri bir düzenden bahsediyoruz.

Bu sözde “üstün ırklara” ve yaptıkları zulümlere birkaç örnek vermek gerekirse önce İspanyollar ile başlamak yerinde olur.

Batı emperyalizminin yeni kaynaklar peşinde, planlı ve sistemli

devlet politikası olarak sömürgeciliği 15. yüzyılda başlar. İstanbul’un fethi yüzünden deniz ve kara ticaret yollarının kapanması Katolik Avrupa’yı yeni yollar aramaya iter. Dünyanın yuvarlak olduğu görüşü artık aydın çevrelerde kabul edilme-ye başlanmıştır. Bu görüşe katılan İtalyan kâşif Kristof Kolomb, batıdan dünyanın çevresini dolaşarak

*İtalyan kâşif
Kristof Kolomb,
batıdan
dünyanın
çevresini
dolaşarak
Hindistan’a
ulaşmak için
İspanya adına
denize açılır.*

Hindistan’a ulaşmak için İspanya adına denize açılır. 1492 yılında da Hindistan diye Amerika kıtasına ayak basar. Geldiği

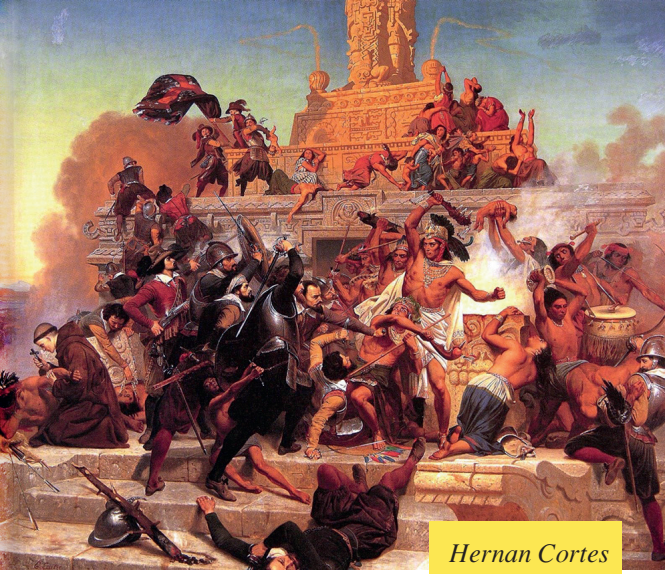
yer kıtanın doğusunda bulunan Karayip Denizi’ndeki adalardan biridir ve bölgeye İspanyola adı verilir.

Beyaz adam boş durmaz ve hemen işe girişir. Kendilerini büyük bir misafirperverlikle karşılayan yerlileri köleleştirerek yer altı ve üstü ne kadar kaynak varsa talan etmeye başlarlar. Verimli çalışmayan yerlilerin elleri, kolları kesilir.

İşlerine yaramayanlar katledilir, katliamdan kurtulanlarsa beyaz adamın Avrupa'dan getirdiği yeni hastalıklarla tanışınca kendiliğinden ölür. Sonunda yerliler çaresizlik içinde kaderlerine boyun eğerek mücadeleyi bırakırlar. Teknoloji ve silah açısından kat be kat üstün bu "uzaylı" istilası sonları olur. 40 yıl sonra bölgede bulunan 8 milyon yerliden bir tane bile kalmamıştır. Beyazlar çalıştıracak insan bulamadıkları için bu sefer Afrika'dan yeni köleler getirirler.

şehri ve Aztek halkıdır. Daha doğrusu Aztek halkının altınlarıdır. Tepeden tırnağa zırhlı süvari ve atlarla ve zırhlı "cehennem köpekleri" ile saldırı bu "uzaylılar" 1 milyondan fazla insanı katlederler. Sokaklar üst üste ceset yığınlarıyla kaplanır. Hz. İsa adına annelerinin kucaklarından alınan bebekler, ayaklarından tutularak kayalara vurularak öldürülür. Kaçmaya çalışanlar köpeklere parçalattırılır, canlı canlı yakılanlar yüzünden gökyüzü sis ve dumanla kaplanır. Hayatta kalmayı başaranlar ise ya tecavüze uğrar ya da köle olurlar. Korteza açık hedeflerinin hepsini öldürmek olduğunu zaten söylemiştir. 16. yüzyılın sonunda 200 bin İspanyol Amerika'ya yerleşmiş ve bu zamana kadar 60 milyon yerli kılıçtan geçirilmiştir.

Sömürge konusunda İngilizlerin ise ayrı bir yeri vardır. Konuyu teknik ve planlı bir şekilde, bilim ve akıl kullanarak yapmaya başlayan İngilizler keşif seferlerine yanlarında bilim heyetleri ile çıkarlar. Mesela Avusturya seferinde kaptan James Cook'un yanında, Royal Society tarafından yollanan botanikçi Joseph Bank, Doktor Carl Solen-

Fatih unvanlı Hernan Korteze ise Orta Amerika'ya musallat olur. Toplam 500 kişi ile geldiği yeni dünyaya adım atınca "ölmek var dönmek yok" diyerek geldikleri gemileri yaktıran bu iblisin hedefi Tenochtitlan

*Hernan Cortes
1521 yılında
Tenochtitlan
şehrini ele
geçirerek 300
yıllık Aztek
İmparatorluğu'na
son verdi.*

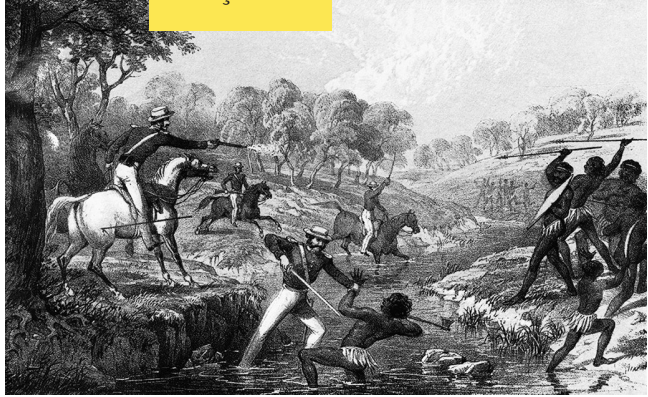
İngilizler keşif seferlerine yanlarında bilim heyetleri ile çıkarlar. Mesela Avusturya seferinde kaptan James Cook'un yanında, Royal Society tarafından yollanan botanikçi Joseph Bank, Doktor Carl Solen-

der, botanikçi Alexander Buchan, astronom Charles Green, ressam Sydney Parkinson gibi bilim insanları ve sanatçılar vardır. “Üzerinde Güneş Batmayan İmparatorluk” kolay olunmuyor sevgili okurlar.

21 Haziran 1769’da ufukta Avustralya kıtası görünür. Karaya çıktıklarında karşılaştıkları iki yerliden birisini vurup öldürürler. Diğerini kaçırmayı başarır. Böylece insanlık tarihinin en kanlı dönemlerinden birisinin açılış cinayeti işlenmiş olur. İngilizlerin “sahipsiz

topraklar” statüsüne giren bölgede “uzaylılar” hızlı bir işgal ve sömürgeleştirmeye girişirler. Bu statüye göre merkezi yönetimi veya otoritesi bulunmayan topraklara onu işlemek isteyenler tarafından el konulabilirdi. Yine aynı yasalara göre yerliler de yok hükmündelerdi. Bu arada “sahipsiz topraklar” diye niteledikleri Avustralya’da 600’den fazla kabileye üye milyonlarca

Avustralya’da kıtanın tüm bölgelerine yayılan işgal ile çatışma soykırımı dönüşür.

"Sahipsiz topraklar" olarak nitelendirilen Avustralya’da **600’den fazla kabileye üye milyonlarca yerli, 40.000 yıllık bir doğa ve evren anlayışına göre uyum içinde yaşamaktaydılar.**

toprak bozulmaya ve hayvanlar vahşiçe avlanmaya başlanınca yerliler gelenlerin düpedüz zalim barbarlar olduğunu anlarlar. İşgalden sonra beyazlar yerlilerin kadınları da dahil her şeylerine el uzatmaya başlayınca kıtanın kabileleri direnişe başlar. Atlara ve silahlara karşı mızrak ve taşlarla yapılan bir direniştir bu. Sahil bölgelerinden başlayıp kıtanın diğer bölgelerine yayılan işgal ile

çatışma soykırma dönüşür. Kısa zamanda yabancı nüfusu yerli nüfusunu geçer ve topraklar, su kaynakları, kutsal mekânlar tahrip edilir. Vahşice yapılan dengesiz avlanma yüzünden beş yıl içinde av hayvanlarının soyu tükenir ve birçok kabile açlığa mahkûm olur. Avrupa'dan getirilen hayvan türleri de doğanın dengesini bozup, toprağa zarar verince yerliler beslenecek bitki bulamayıp kıtlık çekmeye başlarlar.

Beyaz adamın medeniyeti hızla yayılır tüm kıtaya. Yaşam alanı bulamayan yerliler ya dağlara sürülür ya da toplama kamplarına

Avustralya'da yüzlerce katliamda sayısı bilinemeyecek kadar çok yerli vahşice öldürülür.

yerleştirilirler. Sürgün ve kamplarda alkol, kıtlık ve yine beyazlarla gelen salgın hastalıklar yüzünden sağlıklı-siz bebek doğumları başlar ve ölüm olayları korkunç boyuta çıkar. İnançlarına bağlı ritüelleri aksadığı için cesetler topluca gömülür. İşgal bölgelerindeki yerli nüfusu dörtte bire iner. Bazı kabilelerde durum çok daha vahimdir. Mesela son kalan iki Tasmanya yerlisi beyaz adam eğlensin diye Avrupa'da sirke satılır. Günümüzde bu yerlilerden yaşayan kimse kalmamıştır.

Yüzlerce katliamda sayısı bilinemeyecek kadar çok yerli vahşice öldürülür. 1838 yılındaki Myall Creek katliamında bir çiftlikte çalışan 28 yerli, 12 kişilik beyaz bir çete tarafından canlı canlı doğranarak ve yakılarak katledilir. Bu katliamlar 1944 yılına kadar devam eder. Bir yerli anılarında yapılan zulmü "Bebeklerimizi

başları toprağın üzerinde kalacak şekilde gömerlerdi. Sıra halinde gömülürlerdi. Ondan sonra da, kim hangi bebek kafasını tekmeleyerek daha ileriye atacak diye yarışlardı. Bir adam bir bebeğin kafasını at üzerinden sopayla koparttı... Günün geri kalan saatlerini kadınlara tecavüz ederek geçirdikten sonra da çoğunun vajinasına mızrak gibi

sivri şeyler sokarak ölünceye kadar işkenre ederlerdi... Erkeklerin ellerini arkaya bağlayıp, penis ve testislerini keserler, onların ölünceye kadar çığlıklar atarak kendilerini oradan oraya atmalarını seyredereklerdi. Tabii daha başka yollarla da öldürdüler...” diye anlatır.

Bunları okuyunca uygarlığın sözde yapıcısı ve koruyucusu Batı emperyalizminin barbarlık düzeyi, insan aklının kavrayabileceğinin ötesinde bir kavram gibi duruyor (Avustralya’da yaşananlarla ilgili olarak Sayın Eser Coşkun’un İnsanın Yaşayan Geçmişi-Avustralya Yerlileri isimli kitabını tavsiye ederim).

Portekiz, Belçika, Hollanda ve Fransa ise özellikle Asya ve Afrika’da harikalar yaratmışlardır. Hele de Afrika’da yaptıkları insanlık ayıbıdır. Emperyalist ülkelerin sömürge konusunda ustalık zamanına denk gelen bu kıtadaki potansiyel geç anlaşılmıştır. 1870 yılında yalnızca %1’i sömürgeyken 1890 yılına gelindiğinde kıtanın %90’ı hızlı bir şekilde kontrol altına alınır. Afrika’daki değerli maden ve yeraltı kaynakları hiçbir kıtada yoktur ve yerliler kendi topraklarında kendi kaynaklarını ancak köle olarak ölecek çıkartabilirler. Hem emek hem de kaynaklar sömürülür.

İspanya, İngiltere, Portekiz, Belçika, Hollanda ve Fransa'nın Asya ve Afrika'da yaptıkları insanlık ayıbıdır.

Sevgili okurlar şimdi küreselleşme yanlısı olan azgın Batı liberallerinin atalarının yaptıkları yazmakla bitmez. Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları Kurtuluş Savaşımızı işte bu zalimlere karşı verdiler. Bunları Anadolu’dan söküp atarak tüm mazlum halklara umut ve ışık oldular. Gandhi’nin de çok güzel belirttiği gibi:

“Biz bir Asya memleketinin kapitalist bir devlet hâkimiyetinden tamamiyle kurtulup bağımsız olacağını düşünmezdik. Bizim parolamız otonomi idi. Böyle bir memleketin, kapitalist bir devlet değil, bütün devletler hâkimiyetinden kurtulup tamamiyle bağımsız olabileceğini Atatürk ispat etti. Bizi, bağımsızlığımıza kavuşabileceğimize inandıran odur.”

Sağlıkla kalın...

omerdedeoglubd@gmail.com

"Sömürgecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve onların yerini, milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk ayrıcalığı gözetmeyen yeni bir uyum ve işbirliği çağı alacaktır."

M. K. Atatürk

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-“İzlek”kelimesinin halk arasındaki anlamı nedir?
a-Harmanyeri
b-İzleyici
c-Dinlenme yeri
d-Keçiyolu-Patika

2-Karagöl-Sahara milli parkı hangi ilimiz sınırları içindedir?
a-Artvin
b-Trabzon
c-Antalya
d-Bolu

3-“Güzel atlar ülkesi” anlamına gelen ismiyle,kendine has şarapları ve tabiat güzellikleriyle ünlü yöremiz neresidir?
a-Mezopotamya
b-Kapadokya
c-Aspendos
d-Kommagene

4-Otomobilde sürtünerek fren yapmayı sağlayan parçanın adı nedir?
a-Balata
b-Şase
c-Aks
d-Şanzuman

5-Trabzon Limanı'nı Doğu Anadolu Bölgesine bağlayan geçit hangisidir?
a-Sertavul
b-Zigana
c-Çubuk
d-Gülek

6-Tıpta “Kaşeksi” terimi hangi anlama gelir?
a-Uykusuzluk hastalığı
b-Hastalık derecesinde şişmanlık
c-Hastalık derecesinde zayıflık
d-Kısırlık

7-“Fağfur” nedir?
a-Gemicilik terimi
b-Bir tür seccade
c-Bir tür elbise
d-Porselen eşya

8-Aşağıdaki kelimelerden hangisi “Pul Koleksiyonculuğu” anlamına gelir?
a-Filатели
b-Alpinizm
c-Pesimizm
d-Noktürn

9-Bir şeyin amacına uygun, istenilen düzeyde olup olmadığını anlamak için yapılan denemeye ne ad verilir?
a-İmtihan b-Protokol
c-Prova d-İntikal

10-Aşağıdaki bitkilerden hangisinin yenilen kısmı toprağın altındadır?
a-Fındık b-Yer Fıstığı
c-Fasulye d-Nohut

11-Havanın damıtılması ile elde edilen, canlılar; toprak, sular ve hava arasında sürekli dolanan renksiz ve kokusuz gaz hangisidir?
a-Nibujen
b-Sülfür
c-Helyum
d-Azot

12-Yumuşak huylu insanlara eskiden ne denirdi?
a-Mülayim
b-Münkir
c-Mürakıb
d-Mülazım

Eşitsizliğin Aşısı:

Temel Gelir

Yeni binyıla mevcut iktisadi ve toplumsal politikalarının sürdürülemez olduğunu acı şekilde görerek başladık. 1980'lerden bu yana hakimiyetini sürdüren neoliberal politikalar eşitsizlikleri ve adaletsizliği küresel boyutta yayıp, derinleştirdi.

20. yüzyılın gelir dağıtım sistemleri çöktü. 2008 mali krizinden, içinden geçtiğimiz pandemi sürecinde hastane sisteminin çöküşüne ve iş göremez olma durumuna kadar çeşitli örnekleri acı şekilde yaşıyoruz. 1980'lerde, konuyu tartışıp, uygulanabilir politikalar geliştirmek için, Belçika'da uluslararası bir ağ kuruldu. BIEN; Basic Income European Network'teki E, 2004 yılında, »

“Temel gelir, evrensel olarak (...) kayıtsız şartsız, dönemsel ve sürekli olarak, tüm bireylere nakdi ödeme yapılma hakkı olarak tanımlanabilir.”

yeryüzünü kastederek, Earth halini aldı.

Temel gelir, evrensel olarak yani yaş, cinsiyet, medeni durum, iş durumu gibi herhangi bir kriterle bakmaksızın, kayıtsız şartsız, dönemsel ve sürekli olarak, tüm bireylere nakdi ödeme yapılma hakkı olarak tanımlanabilir.

Bu ana fikre, Temel Gelir, Temel Gelir Hibesi, Evrensel Temel Gelir, Vantandaşlık Geliri gibi farklı isimler verilebiliyor. Bu kavram, adalet, özgürlük ve güvenlik sağlıyor. Huzurlu bir toplumsal hayatın temeli olarak görülüyor. Yarın kaygısının olmadığı bireyler, uyumlu

bir şekilde yaşayarak, yaratıcılıklarını kullanıp, ilerlemeye katkıda bulunuyor. Yapılan davranış temelli araştırmalarda, alkolizm ve madde bağımlılığının düştüğü, girişimciliğin çoğaldığı gözlemlenmiştir.

Bugünkü bakış açımızda toplumsal zenginlik kolektif bir karakter taşır ve temelinde “bugünkü gelir ve zenginliğimiz bizden önce gelmiş nesillerin bir mirasıdır” anlayışı yatar. Bu miras sadece arazileri ve fiziksel varlıkları kapsamaz, finansal ve entelektüel telifler gibi görünmez varlıkları da kapsar. Neoliberal politika ve uygulamalar, bu görünmez varlıktan sağlanan gelirleri ölçsüz bir şekilde artırmıştır. Örneğin ilaç patent kanunları ya da ekilebilecek tohum konuları ulusal ve hatta uluslararası bir sorun halin-

dedir. Neoliberal politikalara baktığımız zaman bu patent ve koruma uygulamalarına konu olan gelişmeler, hem devlet tarafından teşvik ve finanse edilir, hem de üniversiteler gibi kamu eğitim ve araştırma merkezlerinde geliştirilir.

Bu kavram, adalet, özgürlük ve güvenlik sağlıyor. Huzurlu bir toplumsal hayatın temeli olarak görülüyor.

Yukarıdaki tanımda, evrensel, kayıtsız şartsız, sürekli ve hak altı çizilmesi gereken kelimeler. Tanımda kullanılan kavramlar ve bunlara yapılan vurgular, temel gelir hakkında düşünenlerin toplumsal ve siyasal felsefelerini yansıtır. En önemli nokta bu bir haktır. Evrensel İnsan Hakları çerçevesinde düşünülmelidir. Yıllardan beri süre giden tartışmalara bakarsak, savunucuları, bu rakamın sürdürülebilir olmasına dikkat edilmeli diyerek, fakirlik sınırının üstünde belirlenmesini isterler. Bir grup bu fikri savunurken, refah devleti tarafından sağlanan faydaların sonlandırılması ve yerine temel gelirin getirilmesi gerektiğini ekler. Bir başka grup, temel gelirin düşük bir eşikten başlayarak derece derece yukarıya gitmesini savunur.

Montesquieu Yasaların Ruhu'nda **“Devlet, tüm yurttaşlarına yeterli yiyecek, geçim kaynağı, giysi ve sağlıklarını tehlikeye atmayacak bir hayat biçimi vermeye borçludur”** der.

Evrensel kavramının da tanımlanması önemlidir. Evet tüm bireylere, cinsiyet, ırk, yaş vb.'ye bakılmaksızın dağıtılacaktır. Bu sefer de, yurt dışında yaşayan yurttaşlar ya da ülkede yaşayan, çalışan ama vatandaşı olmayanların durumu ne olacaktır?

Siyaset yapımcıların demokrasi, adalet ve hakkaniyet ilkelerini göz önünde tutarak verecekleri çok hassas bir karardır. Genel yaklaşım, ülke sınırları içinde oturanlara ödenmelidir fikridir. Dolayısı ile yurttaşlık geliri diye de adlandırılmaya yol açar. Kayıtsız şartsız olma durumunun 3 cephesi vardır. İlki, herhangi bir gelir şartı konulmayacaktır. Yani bu hakkı talep edebilmek için, iş, gelir kaynağı vb. ibraz etmeye gerek olmayacaktır. İkincisi, harcama şartı olmayacaktır. Başka bir deyişle, harcamanın yapılabileceği ya da yapılamayacağı alanlar belirlenmeyecektir.

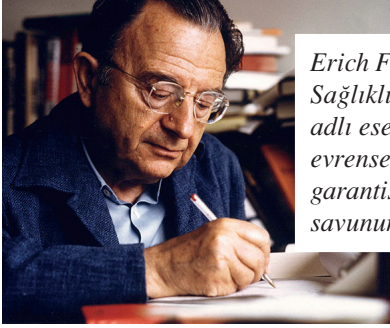
Başka refah devleti uygulamalarında, harcamayı belli bir yerde yapma, ya da alkollü içecek almama gibi zorunluluklar vardır.

Üçüncü cephede ise, herhangi bir davranışsal zorlama olmayacaktır. İşsizlik yardımı alan bir kişinin, yaptığı iş görüşmeleri hakkında ilgili yönetimi bilgilendirmesi, ya da belli bir süre iş araması gerekliliği gibi zorlamalar olmamalıdır.

Aslına bakılırsa, devletin ve yöneten yönetilen ayrımının kurumsallaşmasından bu yana insanlar temel gelir üstüne kafa yormuşlardır. BIEN'in çalışmalarında, temel gelirin gelişimi 4 dalga halinde inceleniyor. İlk çıkış MÖ 461 Atina'sına, Pericles ve Ephialtes'e kadar götürülür ve yurttaşlara, yaptıkları mahkeme ve jüri hizmetlerine karşılık ödenmesi gereken bir demokratik reform olarak kabul görür. Orta Çağ'da Magna Carta'nın yanında, Forest Fermanı'nda da temel gelirin izlerini görürüz. 1516'da Sör Thomas More ünlü Ütopya'sında, temel gelire sahip bir toplum resmeder. Montesquieu Yasaların Ruhu'nda “Devlet, tüm yurttaşlarına yeterli yiyecek, geçim kaynağı, giysi

ve sağlıklarını tehlikeye atmayacak bir hayat biçimi vermeye borçludur” der. Bu dönemin belki de en önemli savunucusu Thomas Paine’dir.

Temel gelirin savunucularının ikinci dalgası, Birinci Dünya Savaşı öncesinde gelir. Bertrand Russell gibi düşünürler bu fikri dillendirmeye başlarlar. İlginç olan, 1920’de İşçi Partisi, bu konuyu tartışıp reddet-

*Erich Fromm,
Sağlıklı Toplum
adlı eserinde
evrensel geçim
garantisini
savunur.*

Frankfurt Okulu’nun psikanalist temsilcisi Erich Fromm, Sağlıklı Toplum adlı eserinde evrensel geçim garantisini savunur. Buradaki temel nokta, kapitalist gelişme ve sınıf ilişkilerinin ortaya çıkardığı toplumsal sorunları gidermektir.

Üçüncü dalga, 1960’larda, ABD’den başlar. Başkan Richard Nixon’un Aile Yardım Planı çerçevesinde, yapısal ve teknolojik işsizlik tartışmalarının bağrından çıkar. Bu dalgada, şartlara bağlı, garantilenmiş, asgari gelir fikri gelişti. Nobel ödüllü iktisatçılar, Friedrich Hayek, Milton Friedman, Paul Samuelson, Gunnar Myrdal bu dalganın önemli isimleri oldu. Hayek ve Friedman’ın neoliberalizmin ön-

cüleri olduğu düşünülürse, ilginç bir resim çıkıyor karşımıza. Buradaki temel çıkış noktası çalışan fakirlere destek sağlamaktı.

Dördüncü dalga BIEN’in oluşturulması ile başladı. 2008 krizinde hız kazandı. Bu dalgadaki destekçiler, yine Nobel ödüllü iktisatçılar, James Buchanan, Herbert Simon, Angus Deaton, Christopher Pissarides ve Joseph Stiglitz; ayrıca Tony Atkinson, Robert Skidelsky, Claus Offe gibi akademisyenler ve Bill Clinton’ın ilk kabinesinin Çalışma Bakanı Robert Reich gibi isimlerden oluşuyor. Bu dalganın temel çıkış noktası, gelişen teknolojinin yarattığı ve yaratacağı işsizlik korkusu oldu.

Kapitalizmin ikinci parlatılmış çağında yaşıyoruz. Bir önceki dönemde, sermaye ve emekten milli gelire akan pay aşağı yukarı sabitti. Bu çağda toplam gelir artan bir şekilde çok küçük azınlık rantiyelerine gidiyor. Bu rantiyelerin mülkiyet hakları, fiziksel, finansal ve entellektüel kaynaklardan geliyor. Bu durum eşitsizliği hızla artırarak, bireylerde hınçın yerleşmesine yol açıyor. Endişe, ümitsizlik, kuralsızlık ve kızgınlık popülist siyasetçilerin rahatlıkla sömüreceği bir karışım yaratıyor.

Kapitalizmin ilk parlatılmış çağının bedeli, toplama kampları ve kaybedilen milyonlarca hayat olmuştur. •

barbarosenecbd@gmail.com

“Türkiye Enerjide Nereye Gidiyor?”

Giriş

TMMOB Makine Mühendisleri Odası (MMO), düzenli olarak yayımladığı çok kapsamlı “Türkiye Enerji Görünümü” raporlarının en güncel olanını, 4 Aralık 2020’de “Türkiye Enerjide Nereye Gidiyor?” başlığı ile yayımladı.¹ Raporun bölümleri şöyle sıralanıyor:

- Enerjide Ne Durumdayız?

• 2020 Yılı Ocak-Ekim Ayları: Elektrik Enerjisinde Durum

• Elektrik ve Doğal Gaz Fiyatlarındaki Artışlar ve Etkileri

• Elektrik Fiyat Artışlarının Tarife Düzenlemelerinden Kaynaklanan Nedenleri

• Elektrik Üretim Şirketlerine İlave Ödemeler Yapılıyor, Elektrik Fiyatları Artıyor

• Doğu Karadeniz'in Bağrında-ki Bir Hançer, Küçük Hidroelektrik Santraller (HES'ler)

• Çevreyi Kirlettiği İçin Kapatılan Linyit Yakıtlı Santraller Tekrar Devrede!

• Karadeniz'de TPAO'nun Doğal Gaz Keşfi Üzerine

• Madencilik, Doğal Gaz, Elektrikle İlgili Yasa Değişiklikleri Hakkında Değerlendirmeler

• Nükleer Güç Santrali (NGS) Projeleri, Sinop NGS ve ÇED Raporu

• Sonuç Yerine: Öneriler

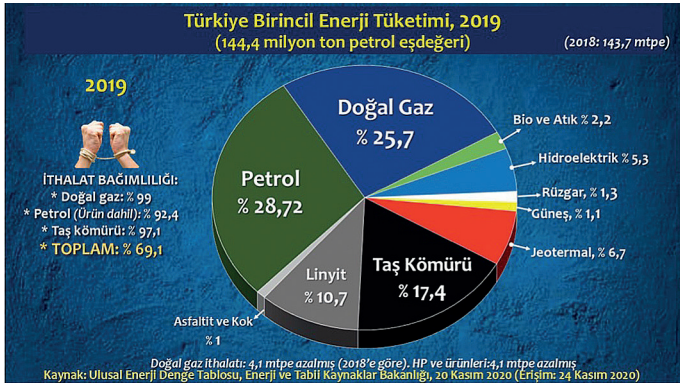
TMMOB MMO Enerji Çalışma Grubu Başkanı Oğuz Türkyılmaz'ın editörlüğünü yaptığı bu çalışmaya, enerji sektörünün farklı alt sektörlerinde uzmanlaşmış çok sayıda deneyimli uzman katkıda bulunuyor. Meraklılarının, verdiğimiz bağlantıdan tamamına erişebilecekleri bu çok önemli çalışmanın, bazı seçilmiş bölümlerinden de yararlanarak; ülkemizin en önemli sorunlarının başında gelen enerji alanındaki durumu, okurlarımızın dikkatine sunmaya çalışacağız.

Fosil Yakıtlara ve İthalata Bağımlılık Sürüyor

“Türkiye’de birincil enerji arzı içinde fosil kaynakların (2019 sonu) payı % 83,5’tir.” Görüldüğü gibi, ülkemizin enerji tüketiminde fosil kaynakların payı, çok yüksek yüzdesini korumayı sürdürmektedir. Üstelik linyit ve asfaltit haricinde, diğer fosil kaynaklarda neredeyse tamamen dışa bağımlı olmamız, bu olumsuz durumu daha da sıkıntılı kılmaktadır.

Enerji karışımımızda petrolün payı % 28.7, doğal gazın % 25.7, taş kömürünün % 17.4’tür. Rüzgarın payı % 1.3, güneşinki % 1.1’dir. Yenilenebilir kaynaklar içinde payı görece yüksek olan jeotermaldir (% 6,7).

“2002-2019 döneminde, birincil enerji talebi % 87.3, enerji girdileri ithalatı % 102,4 oranında artarken; yerli enerji arzı % 83,6 artışla talep ve ithalattaki artışın gerisinde kalmıştır. Enerji ham maddeleri ithalatı; rekor kırarak 60 milyar dolara ulaştığı 2012’yi izleyen yıllarda petrol ve doğal gaz fiyatlarındaki düşmenin etkisiyle önce gerilemişse

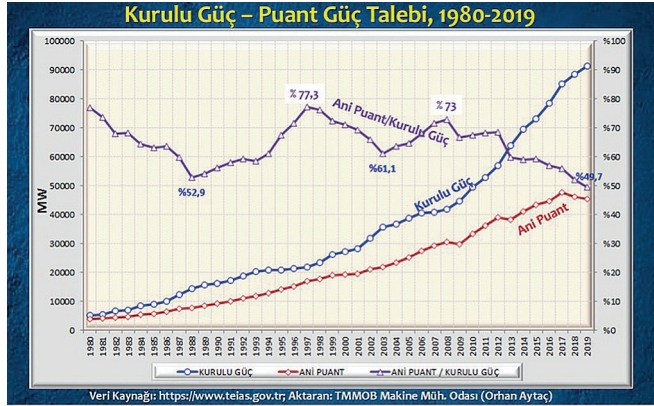

de daha sonra artmaya başlamış ve 2019 yılında 41,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Gerek Covid-19 salgını nedeni ile talep artışının olmaması, gerekse petrol fiyatlarındaki düşüş nedeniyle, enerji ham maddeleri ithalatına ödenen tutarın 2020’de gerileyebileceği ve enerji ithalatı faturasının 30 milyar dolar düzeyinde oluşabileceği söylenebilir.”

Arz Fazlasına Rağmen, Plansız Yatırımlar Devam Etmektedir

Elektrik alt sektöründe, yıllardır süren bir sorun olan yüksek talep tahminleri ve plansız yatırımlar sonucunda, ihtiyacın çok üzerinde kurulu güç ve üretim kapasitesi oluşmuş durumdadır. “Türkiye’nin 2018’den bu yana elektrik talebi kayda değer bir artış göstermemekte ve yıllık tüketim 300 milyar kWh civarında gerçekleşmektedir. Elektrik kurulu gücü 93,244 MW’a ulaşmışken, lisans verilmiş üretim tesisi yatırımları da devam etmektedir.”

Oysa mevcut kurulu güç, yıl içinde oluşan pik talebin neredeyse % 50 fazlasına yanıt verecek seviyededir. “Temmuz 2020 itibarıyla

lisans verilmiş üretim tesislerinin yapım aşamasındaki toplam kurulu gücü, EÜAŞ mobil santralleri dâhil 23,379 MW’tır.” Söz konusu santrallerin önemli bölümü ithal kaynaklarla çalıştığı için, bu durum ayrıca bir sorun kaynağıdır. Santrallerin önemli kısmı, düşük kapasite ile çalışmaktadırlar.

Geniş Halk Kesimlerinin Enerji Harcamaları Artıyor

“Ülkemizde, toplam istihdamın %34,6’sı sosyal güvenlik sistemi dışında sigortasız, %60’ından fazlası da asgari ücretin altında bedelle çalışmaktadır. Bu koşullara salgının yaşamlarımızı alt üst eden etkisinin de eklendiği bir süreç yaşanırken; art arda gelen zamlarla, aileler her ay tutarı daha fazla artan enerji, su vd. faturalarını ödemekte büyük sıkıntı yaşamaktadır. Faturalarını ödeyemedikleri için elektriği, gazı ve suyu kesilen konutların sayısı, milyonlarla ifade edilmektedir. Ekim 2020 itibarıyla, hane halkı

Elektrik Üretiminin Özelleştirilmesinden Sonra Özel Şirketlere Verilen Ek Destekler

- YEKDEM (Yenilenebilir Enerji Kaynakları Destekleme Mekanizması)
- Santrallara, Maliyetinin Altında Doğal Gaz Satışı
- Kapasite Mekanizması Ödemeleri
- Piyasa Fiyatının Üzerinde Bedel İle Elektrik Alımı
- Çevre İznî Teşviki
- Çevre Mevzuatına Uyumda “Esneklik”

aylık ortalama elektrik ve doğal gaz harcamaları toplamı, İstanbul’da asgari ücretin %15.1’i, Ankara’da ise % 16.3’ü kadar olmuştur. Ocak 2019-Ekim 2020 döneminde TÜİK’in resmi enflasyon artışı % 21.5 olurken, konutlarda elektrik fiyatları yüzde 39.7; doğal gaz fiyatları yüzde 34.7 - 39,7 oranlarında artmıştır.”

“Yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektriğe ABD doları bazında alım garantisi verilmektedir. Yerli kömürden elektrik üreten santrallerin üretimlerinin bir bölümüne ise TL bazında (dönemsel güncellenen) sabit fiyatla alım garantisi sağ-

varsayımlarla, bu ilave ödemelerin 2018-2019 yılları ve Ocak-Eylül 2020 dönemi toplamının, yaklaşık 59 milyar TL olduğu söylenebilir.” Şirketlere yapılan bu ödemeler, tüketici faturalarına yansıtılmaktadır.

Şirketlerin yükümlülüklerinin tarifeler yoluyla tüketicilere yansıtılıyor olması, tüketici elektrik faturalarını daha da kabartmaktadır. Bunun en önemli örneklerinden biri de şehir içi elektrik dağıtım ve perakende şirketlerinin temsil, ağırlama ve ilan gibi harcamalarının, 2021 - 2025 yıllarını kapsayan dönemde de elektrik faturalarına yansıtılacak olmasıydı. Yoğun tepkiler üzerine

EPDK, 14 Aralık 2020’de bu kalemin kaldırıldığını açıkladı. Kaldırılmasaydı: ‘Bu şirketlerin yıl içinde yapacakları temsil ve ağırlamaya ilişkin giderler, üye oldukları derneklere ödedikleri

Özel Elektrik Üreticilerine Yönelik Ödemelere Toplu Bakış

(Süreleri dolmakta olan Yİ, YİD ve İHD kapsamındaki ödemelere ilâveten)

ÖDEME SİSTEMİ	2018 TUTARI (TL)	2019 TUTARI (TL)
YEKDEM - YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI DESTEKLEME MEKANİZMASI (*)	26.171.450.587	38.036.854.434
KAPASİTE MEKANİZMASI (**)	1.407.116.257	2.000.000.000
YERLİ KÖMÜR SANTRALLARINDAN SABİT FİYATLA ELEKTRİK ALIMLI İÇİN TAHMİNİ ÖDEME TUTARI (**)	4.800.000.000	7.100.000.000
TOPLAM	32.378.566.844	47.136.854.434

Yukarıdaki etkenlerin yanı sıra Akkuyu Nükleer Santrali için verilen 12,35 \$sent/kWh ortalama fiyatta 15 yıl alım garantisinin ve Sinop Nükleer Santrali için verilen yakıt harici 10,83 \$sent/kWh fiyatta 20 yıl alım garantisinin elektrik fiyat tarifelerine direkt veya dolaylı yansımaları tüm sektörleri ve kesimleri olumsuz yönde etkileyecektir.

(*) Ödeme tutarı için kaynak: EPDK

(**) Ödeme tutarı tarafımızdan bazı varsayımlarla tahmini olarak hesaplanmıştır.

Kaynak: Türkiye Enerji Görünümü Sunumu, TMMOB Makine Müh. Odası, Mayıs 2020

aidatlar, verdikleri ilanların bedelleri de elektrik faturalarına yansıtılacak ve şirketler, tarife üzerinden yapacakları harcamaları geri alacaktı.”²

Çevreyi kirleten santraller kapatıldı mı?

“Cumhurbaşkanlığı’nın vetosuna ve yürürlükteki çevre mevzuatının gerekliliklerini yerine getirmemiş olmalarına rağmen; yerli kömür yakıtlı santrallerden bir kısmına, 2020

dayanak ile devam edildiği yönünde, kamuoyuna bilgi verilmemiştir. Santrallerin, çevre mevzuatında yer alan ve çevreye verilen zararları azaltıcı ve sınırlayıcı yükümlülüklerin tümünden (salım sınırları, katı, sıvı ve gaz atıklar, ölçme izleme ve cezai hükümler gibi) muaf tutulması girişimleri son bulmalı; çevreyi, doğayı, toplumu korumak esas olmalıdır.”

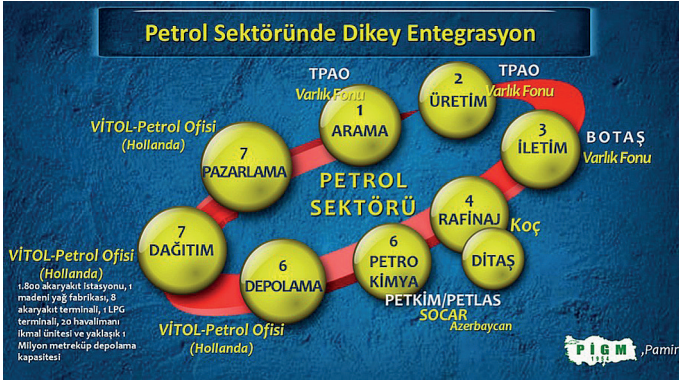
Yerli kömür yakıtlı santrallerden bir kısmına, 2020 yılı başında çalışma izni veya geçici faaliyet izni verilmiştir.

yılı başında çalışma izni veya geçici faaliyet izni verilmiştir. Bunun ardından, Haziran başında kapatılan santrallerin önemli bir kısmına da (geçici faaliyet belgesi ile) izin verilmiştir. Ancak yasal sınır değerleri sağlayacak yatırımların tamamlanıp tamamlanmadığı; tamamlanmamış ise çalıştırılmalarına hangi yasal

Karadeniz’de TPAO’nun doğal gaz keşfi üzerine

“Ülkemizde fosil yakıtların, gerek birincil enerji arzındaki ağırlıklı payının, gerekse elektrik üretimindeki yüksek oranlarının azaltılması gereği açıktır. Yenilene-

bilir enerji yatırımlarıyla elektrik üretiminde doğal gaz santrallerinin payının yüzde 20’nin altında tutulması sağlanabilir. 2019’da tüketilen 45 milyar m³ civarındaki gazın tamamını yenilenebilir kaynaklarla ikame etme olanağı olmadığı için; denizlerde gaz aramaları, keşifleri ve bulunan gazın üretimi önemlidir.

21 Ağustos 2020’de keşfedildiği bildirilen ve Ekim ayında miktarının 405 milyar metreküp olduğu açıklanan gaz kaynağının tüketime sunulabilmesi için; uzun süre alacak, kapsamlı ve nitelikli çalışmalara ve çok yüksek bedelli yatırıma ihtiyaç vardır. Bu çalışmalarda hem ülkenin teknik işgücü kapasitesini ve yeteneklerini geliştirmek, hem de yerli sanayi altyapısından azami ölçüde yararlanmak, sınıai üretimi zenginleştirmek ve geliştirmek; böylece istihdamı, yurtiçi üretimi ve katma değeri artırmak, ürün ve hizmet ithalatı ve faturasını düşürmek hedeflenmelidir. Bu mümkündür; ancak, başarılması güçlü bir kamu yapısı eliyle mümkündür. Bu nedenle TPAO ve BOTAŞ Varlık Fonu kapsamından çıkarılmalı, kurumsal yapıları dikey ve bütünlük bir yapıda güçlendirilmelidir.”

Dünyadaki bütün büyük petrol (ve gaz) şirketleri, dikey bütünlük yapıya sahiptirler. Hidrokarbon aramaları, ciddi miktarda risk sermayesi gerektirir. Derin denizlerde bir

arama kuyusunun maliyeti 250 – 300 milyon dolardır. Türkiye 3 derin su sondaj ve 2 sismik arama gemisine sahipse de

üretim platformu ve yeterli deneyimi yoktur. Denizlerimizde yapılacak keşifler, gerçekten öne sürülen rezervlere ulaşabilirse,³ raporda belirtildiği gibi, yalnız ve ancak dikey bütünlük, güçlü sermayeye ve teknolojiye sahip, milli bir şirketle üretime dönüştürülebilir ve toplum yararına sunulabilir.

Son Söz Yerine:

Raporun son bölümünde kapsamlı çözüm önerileri yer almaktadır. Tek cümle ile özetlemek gerekirse; “Sorunların aşılması ve yurttaşların vazgeçilmez gereksinimlerinin karşılanması için; kamu mülkiyeti, kamusal hizmet ve toplumsal yarar esaslarını temel alan bir planlama ve toplumsal kalkınma perspektifi ile kamucu, toplumcu bir programın uygulanması zorunludur.” denilmektedir. “KİT’ler zarar eder” savları ve tekerlemeleriyle; Cumhuriyet’in dev ve karlı kurumları birer birer özelleştirilmiş ve sektör, bir kısmı da yabancı olan özel şirketlerin kar dürtülerine ve insafına terk edilmiştir. Eğer liyakat

ve ehliyete dayalı bir yönetimi sağlayamazsanız, bu husus tüm şirketler için geçerlidir. Özelleştirmelerin, bu stratejik sektörü içinden çıkılmaz bir duruma getirdiği açıktır. Covid 19'un yarattığı olumsuzluklar arasında belki de tek "yararı", özellikle enerji gibi stratejik sektörlerde kamu eliyle planlama ve yönetimin yaşamsal değerini ve zorunluluğunu ortaya koymasıdır.

Enerji politikaları; dış politika, güvenlik politikası, ekonomi politikası, tarım ve sanayi politikaları, ulaştırma politikası ve çevre politikası ile bütünlük biçimde planlanmalıdır. Enerji tüketim profilimizdeki ithal kaynakların payları (doğal gaz, petrol, kömür) kademeli olarak azaltılmalı; yeni lisanslara, ithal fosil kaynaklar açısından, kısıtlamalar getirilmelidir.

Talep tahminlerinin; nüfus artışı, ekonomik büyüme, sanayileşme, kırsaldan kente göç, yakıt fiyatlarının olası seyri, enerji politikaları (vergiler, teşvikler, vb.) gibi parametreleri dikkate alarak; gerçekçi ve bilimsel temelde yapılması gerekir.

Tamamına yakını ithal edilen doğal gazda, anlaşmaların "al ya da öde" hükümleri, bütçede ciddi risk oluşturmaktadır. AB ülkeleri, özellikle Rusya ile olan anlaşmalarındaki fiyat formüllerini, spot piyasa ağırlıklı belirleyebilmişlerdir. Anlaşma koşullarımız, benzer biçimde yenilenebilmelidir.

Artan elektrik ihtiyacını karşılamada bugüne kadarki genel yaklaşım olan, çok sayıda yeni elektrik

tesisi kurmak yöntemi yerine; talebi ve üretimi yönetip, enerjiyi daha verimli kullanarak; sağlanan tasarrufla yeni tesis ihtiyacını azaltma politikası benimsenmelidir.

Büyüme politikaları gözden geçirilmeli; büyüme ile birlikte adil bölüşümü ve sosyal hakları geliştirmeyi esas alan bir kalkınma anlayışına geçilmelidir. Temel bilimler, teknoloji geliştirme ve nitelikli üretim, enerji politikamızın temel unsuru haline getirilmelidir.

Sanayileşme strateji ve politikalarında, yarattığı katma değer görece düşük, yoğun enerji tüketen, eski teknoloji, çevre kirliliği yaratabilen sanayi sektörleri (çimento, seramik, ark ocak esaslı demir-çelik, tekstil vb.) için karbon vergisi vb. caydırıcı önlemler uygulanmalıdır.

Bunlar yerine; enerji tüketimi düşük, ithalata değil yerli üretime dayalı, ileri teknoloji sanayi dallarının, örneğin, elektronik, bilgisayar donanım ve yazılımı, robotik, aviyonik, lazer, telekomünikasyon, gen mühendisliği, nano-teknoloji vb. sektörlere öncelik verilmelidir.

Unutmayalım: Daha bağımsız, daha temiz, daha verimli; insan ve doğa odaklı bir enerji politikası seçeneğimiz var! •

necdetpamirbd@gmail.com

1- Raporun tam metnine, <https://www.mmo.org.tr/merkez/basin-aciklamasi/turkiye-enerjide-nereye-gidiyor-oda-raporu-yayimlandi-baglantisii> ile erişim sağlanıyor.

2- <https://www.haberturk.com/elektrik-faturasin-da-temsil-agirlama-tartismasi-2897672-ekonomi>

3- Tek bir kuyu ile yapılan hesaplamalar, "bulgu" (resource) olarak tanımlanırlar. Sahada tahmini de olsa "rezerv" den söz edebilmek için yeterli sayıda tespit ve yeni kuyu açılması; uzun süreli üretim testlerinin yapılması gerekir.

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

HOŞ GELDİN!

Hoş geldin. İyi ki geldin. Nasıl sabırsızlıkla bekledik seni bilemezsin. Biliyorduk, eninde sonunda gelecektin ama zaman geçmek bilmedi.

Günler, haftalar, aylar uzadıkça uzadı. Sıkıldık, bunaldık, ne evlere sığabildik ne sokaklara.

Bekledikçe gerildik. Birbirimizle çatışmaya başladık. Sevdiklerimizle aramızdaki mesafeler açıldıkça açıldı.

Şöyle deriiiiin derin özgürce solumayı, sevdiklerimize sarılmayı öğledik.

Öğrenciler, öğretmenler, anneler, babalar okulların açılacağı günü sabırsızlıkla bekledik hep birlikte.

Hayatımızın hiçbir döneminde bu kadar kuşkuyla bakmadık birbirimize.

Dünyanın düzeni hızla değişirken uyum sağlamaya çalıştık yeni düzene. Ne yazık ki, ancak büyük sorunlarla karşı karşıya kalınca anladık “sıradan” dediğimiz günlerin en özel günler olduğunu.

Biz, çok şey öğrendik seni beklerken. Doğrusu, öğrendiklerimizi sonsuza dek anımsayacağımıza söz veremeyiz. Söz versek, yalan olur. Geçmişimiz, yaşadığımız tüm kötü

deneyimlerin etkisini bir süre sonra unuttuğumuzun ve aynı hataları tekrarladığımızın örnekleriyle dolu.

Ruhumuzun karardığı günlerde tek umudumuz sen oldun biliyor musun? Sen gelince, her şey düzelecek, yine eski “sıradan” ama “özel” günlerimize döneceğiz diye umutla bekledik.

Hoş geldin. Sonunda geldin. Umarız, ellerin boş gelmedin.

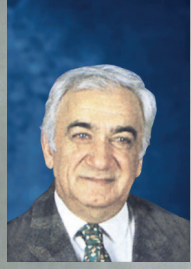
Öyle zorlu bir yıl geçirdik ki, evlerimizde sakince ama umutla oturup seni bekledik sabırsızlıkla.

Öyle yorulduk, öyle yalnızlaştık ki seni beklerken, seni karşılamak için öyle ıslıl ıslıl partiler düzenleyemedik. Hoş geldin, umarız boş gelmedin 2021. Öyle pahalı hediyeler beklemiyorum senden.

Yorgun yüreklerimize umut, dünyamıza huzur, sağlık, barış getir yeter. •

nuraybartoschekbd@gmail.com

Efsaneler de doğum günlerini kutlamışlardı

“Doğum günümü Vezüv Dağı'nın eteklerinde kutlamak istiyorum. Bu efsanevi ateş parçası beni çok cezbediyor. Ondan büyük ilham alıyorum.”

Bu ilginç açıklamayı, geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz, dünyanın en büyük futbolcularından Arjantinli Diego Armando Maradona yapmıştı. O günlerde İtalya'nın Napoli takımında oynuyordu.

Güney Amerika'da asırlarca hüküm süren İnk Medeniyeti'nden çok etkilendiğini dile getiren Maradona, Vezüv Yanardağı'nın efsanevi atmosfere-

rinden de o denli büyülenmişti.

Napoli takımının şampiyon olmasına en büyük katkıyı sağlayan Arjantinli futbolcu Maradona'ya göre Vezüv Yanardağı Napolilerin yaşam iksiriydi. Maradona buna inanıyordu.

Diego Maradona

Her defasında çok sevdiği arkadaşlarıyla birlikte yarıdağın eteklerinde doğum günü kutlamaları yapan ünlü futbolcu, bu özel günde Napoli'nin ünlü bağlarından özel olarak üretilen şarabını yudumladı.

Az miktarda üretilen bu şarapların neredeyse tamamına Maradona el koymuştu! Şarap üreticileri birliği, Napoli şaraplarının tadına varmak isteyen diğer insanların haklı tepkilerine Maradona Napoli'de oynadığı sürece çare bulamamıştı.

Alkole düşkünlüğüyle bilinen Arjantinli yıldızın Napoli'de bulunduğu yıllarda düzenlediği ünlü doğum günü partilerinin dışında, çoğu zaman Pompei harabelerine giderek küller altında yok olan insanlara dua ettiği de konuşulurdu.

Pele

Pele 78. doğum gününü evde ailesiyle kutladı

Edson Arantes do Nascimento yani dünyayı kasıp kavuran Brezilyalı yıldız Pele 23 Ekim 1940 günü doğduğunda, sekiz çocuklu bir ailenin son çocuğu olarak gözlerini dünyaya açmıştı. Ve çok ilginçtir ki, Pele kendisi için düzenlenen ilk doğum günü kutlamasına 1958 yılında tanıklık etmişti. İsveç'te arkadaşlarının düzenlediği doğum günü, 17 yaşındaki futbolcunun dünyayı ayağa kaldıran büyüklü futbol becerisine

yakışır bir şölen havasındaydı. Pele daha sonraları 1363 lig karşılaşmasına 1284 golü sığdırarak ününe ün katarken, doğum günü aklına hiç gelmedi bile...

Pele, 1975 yılında Amerika'nın Cosmos takımına dört milyon dolar bir ücretle transfer olduğunda, kulüp genel sekreteri Adolf Thomas'ın sürpriz bir şekilde düzenlediği doğum günü partisi karşısında şaşkına dönmüştü. Doğum gününde kendi-

Futbol yaşamına 1284 golü sığdıran Pele'nin bu süreçte doğum günü aklına hiç gelmemiştir.

sine verilen armağanları yoksullara bağışladı. Futbol dünyasının en büyük yıldızlarından biri olan Pele, doğum günlerini böyle kutlamıştı...

Ortaköy'de bir balıkçı lokantası ağzına kadar doluydu... O gün Beşiktaş'ın efsane başkanı Süleyman Seba arkadaşlarıyla birlikte eğleniyordu. Duayen başkanın yanı başındayım. Birlikte neşeli saatler

Süleyman Seba

geçiriyoruz. Yaşamını Beşiktaş'a adanmış bu seçkin insanla siyah beyazlı takımın gelecekteki projeleri hakkında derin bir sohbet dalmışız.

Ansızın lokanta çit çıkmayan bir sessizliğe büründü. Saz heyeti Süleyman Seba'ya doğru yaklaştı ve "Eski Dostlar" şarkısını seslendirmeye başladı. Hep bir ağızdan

eşlik ediyoruz bizler de: "Hayal meyal düşler gibi... Uçup giden kuşlar gibi... Eski dostlar eski dostlar..."

Efsane başkan Süleyman Seba 5 Nisan 1926'da Sakarya'nın Hendek ilçesindeki bir çiftlik evinde hayata gözlerini açarken, bu şarkı henüz bestelenmemiştir. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü eski yardımcılarından bestekar rahmetli Gültekin Çeki Ağabeyimizin dillerden düşmeyen şarkısı, daha sonra Seba'nın şahsında Beşiktaşlıların benimsediği bir eser olmuştu. Seba'nın en büyük doğum günü hediyesi, Beşiktaşlıların da bir marş gibi sevdiği bu şarkıydı. Beşiktaş'ın unutulmaz başkanı Seba için dost-

ları pek çok kez sürpriz doğum günü kutlamaları hazırlamışlardı.

Yaşamı fırtınalarla dolu Müslüman boksör Muhammed Ali'nin doğum günleri de oldukça ilginçti. Arkadaşlarıyla

birlikte yaptığı kutlamaların tamamı polis tarafından engellenmişti. Amerikan toplumunun siyahilere asla tanımadığı özgürlüğün tipik tezahürleriydi yaşadıkları...

Muhammed Ali, yaşadığı sıkıntıların tümünden aldığı çok önemli bir karar kurtulduğunu öne sürdü. Hıristiyan Cassius Marcellus Clay

Muhammed Ali

Jr. Kimliğine sahipken Müslüman Muhammed Ali olmayı seçmesi, doğum günü kutlamalarının da sonu demekti onun için...

Ancak ringlerin yenilmez eldiveni şöhret basamaklarını birer birer çıkınca, kendisi için düzenlenen doğum günü kutlamalarına mecburen de olsa katılır oldu. Bir defasında çocuklarının ısrarı karşısında doğum gününü kutlayan Muhammet

Muhammet Ali, ortaya getirilen kutlama pastasının likörlü olduğunun ayırdına varınca, sanki kıyamet koptu.

Ali, ortaya getirilen kutlama pastasının likörlü olduğunun ayırdına varınca, sanki kıyamet koptu.

Ama Muhammed Ali de doğum günlerini yaşamış efsane sporculardan biriydi. 17 Ocak 1942'de İrlandalı bir ailenin evinde doğan Muhammed Ali'nin İngiltere'de söylediği sözler, anlamlı bir mesajı içeriyordu:

“Şiddetle karşı olmama rağmen, doğum günleri dostluğu, kardeşliği, sevgiyi çağrıştıran önemli günlerdir.”•

metingorenbd@gmail.com

Ulusal Hazine: Pele

Pele'yi eleştirenler, Avrupa'da hiçbir kulüpte oynamış olmasının onun için hayatı kolaylaştırdığını iddia eder. Sorun şu ki, başka pek çok Brezilyalı oyuncunun aksine, Pele'nin altın çağında yurt dışına taşınması tam anlamıyla engellenmişti. Oyuncuların hangi takımda

oynayacakları konusunda çok az söz sahibi oldukları bir dönemde Santos FC; Real Madrid ve AC Milan gibi kulüplerin tekliflerini geri çevirdi. Onu Brezilya'da tutmak için hükümetin üst kademelerinden bile baskı geldi. 1961'de, o zamanki Başkan Janio Quadros, Pele'yi "ihraç edilemeyecek bir ulusal hazine" ilan eden bir kararname çıkardı. Brezilyalı efsane 1975 yılında New York Cosmos takımına katılarak sonunda yabancı bir kulüp için oynamış oldu.

Barometrenin Tarihi

Aristoteles, maddeden yoksun gerçek bir boşluğun var olamayacağını savunduğunda, “Doğa boşluk kabul etmez.” biçimindeki o ünlü ifadesini söylemişti. Çünkü boşluğu çevreleyen madde, onu derhal dolduracaktı. Neyse ki haksız çikti.

Boşluk, hava basıncını ölçmeyi sağlayan bir araç olan barometrenin temel öğelerinden biridir. Ve hava basıncı, sıcaklığın yanı sıra fırtına, kasırga ya da diğer hava olaylarına yol açabilecek ani değişimler ile ilişkilidir. Dolayısıyla barometre de, hava tahminçileri ve bilim insanları için en önemli

Evangelista Torricelli yaptığı deneylerle havanın bir ağırlığı olmadığı biçimindeki köklü ve yaygın görüşü kesin bir biçimde çürüttü.

araçlardan biridir.

Peki barometre nasıl çalışır ve nasıl icat edildi? Barometrenin icat edilmesi zaman aldı çünkü Aristoteles ve diğer antik filozofların boşluğun imkansızlığına ilişkin teorisi günlük yaşamda da geçerli gibi görüldüğünden, neredeyse iki bin yıl boyunca pek az insan ciddi anlamda bunu sorguladı; ta ki bir zorunluluk durumu bunu yeniden tartışma konusu haline getirene dek...

17. yüzyılın başlarında İtalyan madenciler tulumbarlarının suyu 10.3 metreden daha yukarıya çıkaramadığı-

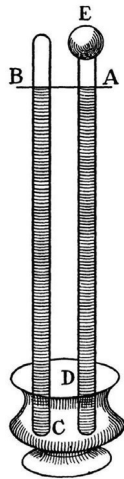
nı gördüklerinde, ciddi bir sorunla karşı karşıya kaldılar. Galileo Galilei'nin de dahil olduğu dönemin bazı bilim insanları, suyun boşluğun yerini almasını, borudan çekilen havanın sağladığını savunular. Fakat bu güç sınırlıydı ve suyu 10.3 metreden daha yükseğe çekemiyordu.

Bununla birlikte, boşluğun var olduğu görüşü yine de tartışmalı bir konu olarak nitelendiriliyordu. Ve Galilei'nin bu aykırı teorisi karşısında duyduğu heyecan, Gasparo Berti'nin bu teoriyi doğrulamak için basit ama harika bir deney yapmasını sağladı.

Uzun bir tüp suyla dolduruldu ve her iki ucu tıkalı bir biçimde sığ bir havuza dik olarak yerleştirildi. Ardından tüpün alt ucu açıldı ve tüpte kalan suyun seviyesi 10.3 metreye inene dek su havuza aktı. Tüpün üst kısmında bir boşluk oluşmuş ve tüpe hiç hava girmemişti.

Gasparo Berti, gerçekten de sabit bir boşluk oluşturmayı başarmıştı. Fakat her ne kadar boşluğun varlığı gösterilmiş olsa da, Galilei'nin bu boşluğun suyun üzerinde bilinmeyen fakat bitimli bir güç oluşturduğu görüşünden herkes tatmin olmamıştı.

Galilei'nin genç öğrencisi

Torricelli'nin, birinin üst kısmı balon biçiminde olan iki tüp kullandığı ve her iki tüpteki cıva seviyesinin eşit olduğu bir diğer deney varyasyonu.

ve arkadaşı olan Evangelista Torricelli, bu soruna farklı bir açıdan baktı. Tüpün içindeki boş alana odaklanmak yerine, “Suyu etkileyen başka ne olabilir?” sorusunu sordu. Suyla bağlantısı olan tek şey yalnızca havuzu saran havaydı. Torricelli, bu havanın neden olduğu basıncın tüpteki su seviyesinin daha aşağılara düşmesini engellediğini tahmin etti. Ve anladı ki, yaptığı deney yalnızca bir boşluk oluşturmasını sağlamamıştı; aynı zamanda tüpün dışındaki suyun üzerindeki atmosferik basınç ile tüpün içindeki suyun basıncı arasında bir denge olduğunu da anlamıştı. Tüpteki su seviyesi, bu iki basınç eşit olana dek azalıyordu. Ki bu eşitlik noktası da 10.3 metreydi.

Galilei ve diğerleri bilindiği üzere atmosferik havanın ağırlığı olmadığını ve basınç uygulamadığını düşündükleri için, Torricelli’nin bu görüşü kolay kabul görmedi. Daha sonra Torricelli, Gasparo Berti’nin deneyini su yerine cıvayla tekrarlamaya karar verdi. Çünkü cıva daha yoğun bir maddeydi ve

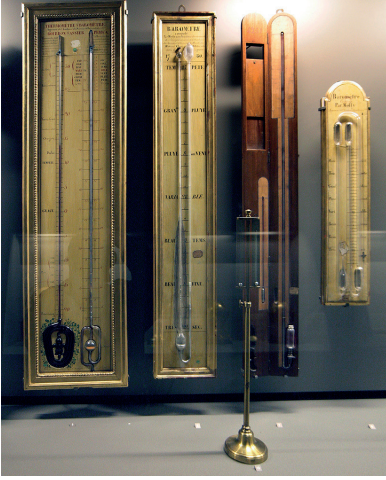

19 Eylül 1648’de Fransa’daki Puy de Dome Dağı’na çıkan Blaise Pascal ve Florin Perier, yanlarında taşıdıkları bir metrelik içinde cıva olan cam tüple, dağın değişik yüksekliklerdeki atmosferik basıncın tüpteki cıva seviyesi üzerindeki etkisini gözlemlediler.

Torricelli, bu soruna farklı bir açıdan baktı. **Tüpün içindeki boş alana odaklanmak yerine, “Suyu etkileyen başka ne olabilir?” sorusunu sordu.**

yeni deneydeki tüpün içindeki cıva, önceki deneydeki suyun seviyesinden daha aşağıya inmişti. Deney sonunda tüpün içindeki cıvanın yüksekliği 76 santimetreydi. Bu deney, Torricelli’nin ağırlığın belirleyici faktör olduğu görüşünü desteklemiş oluyordu.

Bir diğer deneyde de birinin üst kısmı balon biçiminde olan iki tüp kullanıldı. Eğer Galilei’nin yorumu doğru olsaydı, bu deneyde tepesi

Paris'teki Metiers Müzesi'nde sergilenen eski cıvalı barometre örnekleri. Cıvalı barometreler, camın kırılma riski ve cıvanın ağır metal zehirlenmesine yol açabilmesi nedeniyle 2007 yılında Avrupa'da yasaklandı.

balon biçimindeki tüp daha büyük bir boşluğa sahip olduğundan, daha fazla çekme gücü oluşturmalı ve cıvanın daha yükseğe çıkmasını sağlamalıydı. Ancak her iki tüpteki

cıva seviyesi aynıydı.

Torricelli'nin teorisine en büyük destek Blaise Pascal'dan geldi. Pascal, bir cıva tüpüyle bir dağa çıktı ve yükseklik arttıkça atmosfer basıncının düşmesi nedeniyle tüpteki cıva seviyesinin düştüğünü ortaya koydu.

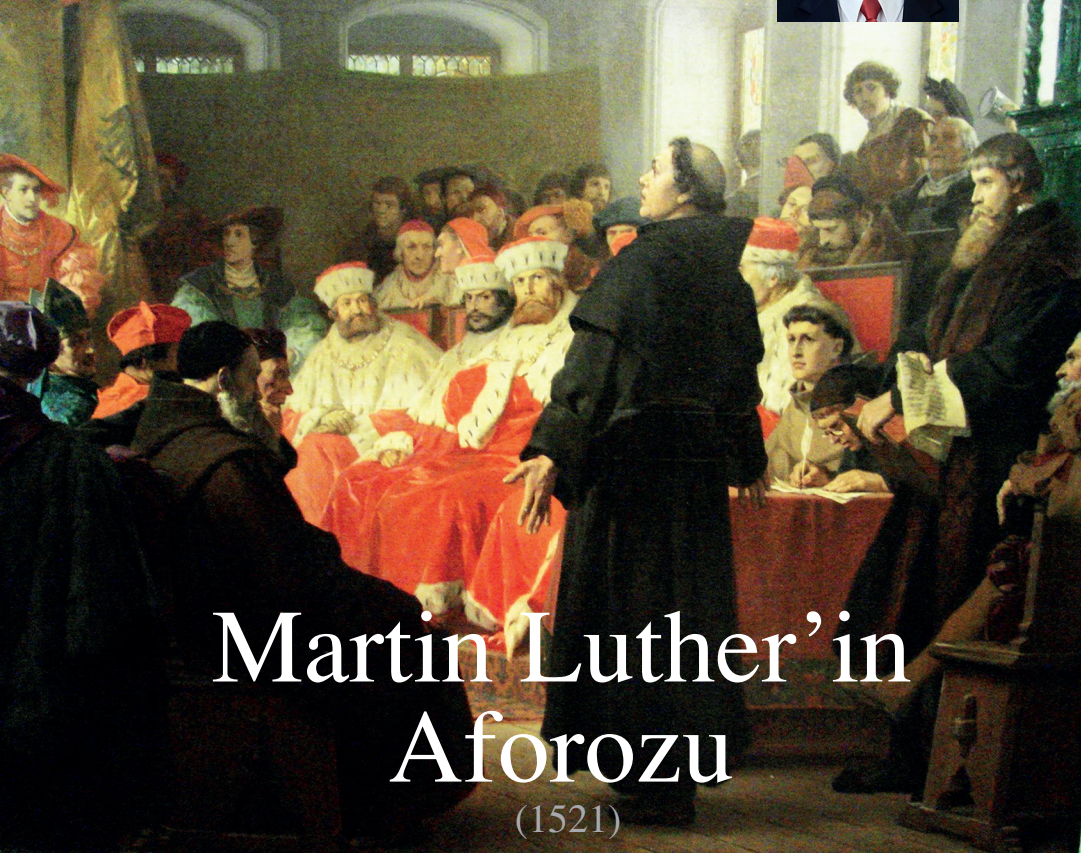
Torricelli'nin özgün modeline dayanan cıvalı barometreler, 2007 yılında cıvanın toksisitesinden dolayı kullanımına getirilen kısıtlamalarla artık Avrupa'da üretiminin durdurulmasına dek atmosferik basıncı ölçümlemenin en yaygın yöntemiymiş. Yine de Torricelli'nin, boşluk ve havanın ağırlığa dair eskiden beri kabul görmüş dogmaları sorgulamasıyla doğan bu buluşu, kutunun ya da "tüpün" dışında düşünebilmenin, başka perspektiflerden yaklaşabilme becerisinin sıra dışı örneklerinden biri olma özelliğini sürdürüyor. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı: The history of the barometer (and how it works) - Asaf Bar Yosef

Newton'un Yemek Daveti

Ünlü bilim insanı Newton dalgınlığıyla bilinirdi. Arkadaşlarından birini yemeğe davet eden Newton, yemek zamanı sofraya hazırlandığı halde daveti unutmuş ve çalışma odasından çıkmamıştı. Newton'un dalgınlığını bilen arkadaşı yemek odasında uzun süre bekledi ve sonunda sofraya oturup tabaktaki pilici yedi. Arkadaşına bir şaka yapmak isteyen konuk yediği pilicin kemiklerini tabağa tekrar yerleştirerek üzerini gümüş kapakla kapadı ve evden çıkıp gitti. Konuğunu unuttuk çalışmaları dalmış olan Newton birkaç saat sonra acıktığını hissederek yemek odasına gitti. Masanın hazır olduğunu gören Newton tabağın kapağını kaldırdı. Kemikleri ve pilicin artıklarını görüp şaşırarak Newton, saatine bakıp yemek vaktinin çoktan geçtiğini anladığında "Yemek yemediğimi sanıyordum, meğer yemişim" diye söylenerek tekrar çalışma odasına girdi.

Martin Luther'in Aforozu

(1521)

Hristiyanlık dininin en büyük üç mezhebinden biri olan Protestanlığın kurucusu kabul edilen keşiş ve teolog Martin Luther, 10 Kasım 1483 tarihinde Almanya topraklarında bulunan Eisleben'de doğdu. Babası bakır madeninde bir işçi olan Martin, Erfurt Üniversitesi'nde öğrenim gördü ve 1505 yılında verdiği bir karar üzerine Augustinian Manastırı'na girerek buradaki keşişlerin arasına katıldı.

1507 yılında ders vermek üzere Wittenberg Üniversitesi'ne atanan Martin Luther, burada 1512'de

Martin Luther

Erfurt Üniversitesi'nin güncel bir fotoğrafı

teoloji doktoru unvanını aldı.

Augustinian Manastırı adına 1510 senesinde Roma'yı ziyaret eden Martin Luther, orada gördüğü yolsuzluklar karşısında dehşete kapıldı. Kendisinin özellikle endüljans şeklinde adlandırılan ve ödenen para ya da sağlanan maddi çıkarlar karşılığında halen hayatta olan veya daha evvel ölmüş kişilerin günahlarının Kilise tarafından affedilmesi uygulamasına yönelik şiddetli öfkesi giderek artıyordu. Bu düşünceler içinde bulunan Martin Luther, 31 Ekim 1517 tarihinde Papalık suistimallerini ve endüljans

uygulamalarını hedef alan ve daha sonra Protestan Reformu'nun başlamasında önemli etkiler yapacak olan meşhur "95 Tez" adlı akademik eleştirisini yayımladı.

Luther, Hristiyanların din adamlarına sağladıkları maddi imkânlarla değil, inançları sayesinde günahlardan korunduklarına inanıyordu. Bu düşüncesi onu Katolik Kilisesi tarafından savunulan ana öğretilere muhalif konuma getirdi. Martin Luther, 1519-1520 yılları arasında "Hristiyan Hürriyeti", "Bir Hristiyanın Özgürlüğü", "Bir Hristiyanın İyi Ahlakı" ve "Kilisenin Babil Esareti"

adlı eserlerini kaleme aldı. O dönemde matbaanın kullanımında olmasının bir sonucu olarak "95 Tez" ve yukarıda adı geçen eserler çok sayıda basılarak Avrupa'da hızla yayıldı. Bu gelişmeler üzerine Papa X. Leo, 1521 senesinin Ocak ayında

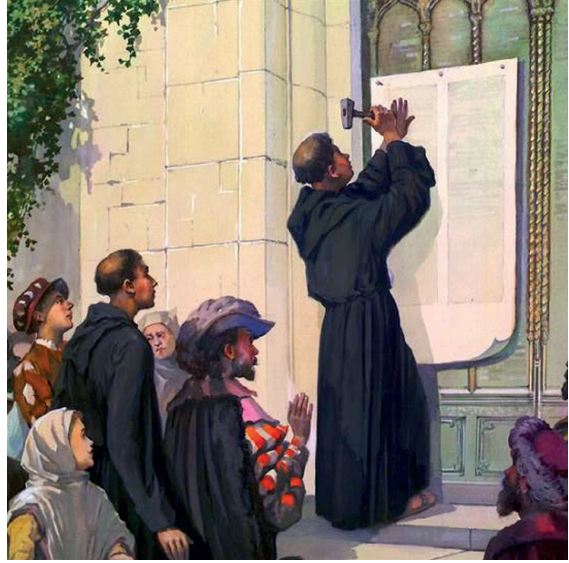

Wittenberg Üniversitesi'nin güncel bir fotoğrafı

Martin Luther'i aforoz etti. Kendisini Katolik Kilisesi'nin dışına atan bu aforoz işlemi aynı zamanda Luther gibi düşünenlerin kuracağı yeni bir kilise vasıtasıyla Protestanlık Reform hareketinin başlaması sürecini hızlandıracaktı. Luther, Papalık tarafından kendisi hakkında verilen yazılı tebligatı aldıktan yaklaşık iki ay sonra taraftarlarını Wittenberg'de bir araya getirerek kendilerinden şehir

meydanında büyük bir ateş yakmalarını istedi. Meydanda toplanan kişiler Katolik Kilisesi tarafından hazırlanan bütün dini ve hukuki kitaplar ile diğer dini belgeleri yaktıkları ateşe atılar. Bu esnada Martin Luther, Papa'ya meydan okuduğunu vurgulamak için Katolik Kilisesi'nin yayımladığı ve kendi öğretilerini itibarsızlaştırmayı amaçlayan belgelerin bir kopyasını da bu ateşe atarak yaktı.

Martin Luther bu gelişmelerin ardından

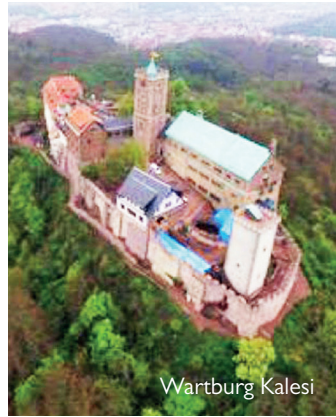

Martin Luther'in 95 Tezini Wittenberg Kilisesi'ne çivilemesini tasvir eden bir resim

ifade vermesi için Kutsal Roma İmparatorluğu Devlet Şurası'na çağrıldı. Burada yaptığı savunmada geri adım atmayı reddetti ve zamanın imparatoru olan V. Charles tarafından kafir ilan edildi, ayrıca yasal haklarına kısıtlama getirildi.

Papa X. Leo

Wartburg Kalesi

Akabinde bir süre Wartburg Kalesi'nde saklandı. 1522 yılında Wittenberg'e döndü ve 1525'te eski bir rahibe olan Katharina von Bora ile evlendi. Bu evlilikten altı çocukları oldu.

Luther 1524-1526 yılları arasında Avrupa'nın bu bölgelerinde patlak veren Köylü İsyanı etkisiyle ortaya çıkan fikir tartışmalarının içinde yer aldı. İsyanı başlatanlar

Katharina von Bora

yürekten inanan Luther, 1534 senesinde İncil'in tam metnini Almancaya çevirerek yayımladı. Bu çeviri aynı zamanda Almancanın gelişmesine ve yayılmasına da katkı sağladı. Luther'in görüşleri Kuzey ve Doğu Avrupa'da geniş kitleler tarafından benimsendi. Bu gelişmeler ve Luther'in ünlenmesi, Wittenberg'i önemli bir fikir merkezi haline dönüştürdü.

Martin Luther hayatının son yıllarında Yahudiler, Papalık ve anabaptist görüşte olanlarla inanç tartışmasına girdiği birtakım fikir yazıları kaleme aldı. Bu çalışmalarını

Martin Luther'in Wittenberg'deki heykeli kendi hareketlerini desteklemek için esasen Luther'in ortaya attığı bazı tezleri rehber edinmişlerdi. Buna rağmen Luther isyancıların taleplerini benimsemedi ve devlet yetkililerinin isyanı bastırma hakkı olduğunu ifade etti. Bu davranışının etkisiyle çok sayıda destekçisini kaybetti. İnsanların kutsal kitapları kendi ana dillerinde okuması gerektiğine

Martin Luther'in mezarı

genel olarak Protestanlık Reform hareketinin radikal tarafı olarak değerlendirildi. Luther, 18 Şubat 1546 tarihinde öldü. Mezarı günümüzde Protestanlık Reform hareketinin anıtsal kilisesi olarak kabul edilen Wittenberg'deki Schlosskirche'de bulunmaktadır. Onun ölümünden önce Batı uygarlığı önemli ölçüde değişmişti. •

erhankanyilmazbd@gmail.com

Anka
Berk Yüksel

A LI ŞIR SIN!

*Herkes
gibi davranan,
kendisi gibi
davranamayana
zorunlu olarak
kızır*
Andre Gide

Bu bir teselli sözü
değildir.

Bilinen en ağır tahriktir.
Klişe söylemlerin başında
gelir. Bir nevi hakaret olarak da
sayılabilir. “Zamanla alışırsın.”
söylemi omurgasız bir duruş ve
lakayt bir yaşam felsefesi ile
soslanarak pazarlanır. »

Bu hayatta ters giden, çarpık ne varsa bunlara itiraz edene, düşünene, sorgulayana, genel geçer sözde doğrulara karşı çıkana yönelik sıkça telaffuz edilir bu ikileme “Alışsın, alışsın.” Alışmayı, her konulduğu kabın şeklini almayı, her devrin adamı olmayı şiar edinmiş kitle için her şeye alışmak çok kolaydır. Yetkin insan alışmaz, alışsıncı yapıyı da yanına yaklaştırmaz.

Yığının hayattaki temel düsturu gözleri kapatarak, hafif alaycı gülümseme eşliğinde, ağız göz oynak biçimde söylediği komik söylemdir:

**Yığının
hayattaki temel
düsturu, hafif alaycı
gülümseme eşliğinde,
ağız göz oynak biçimde
söylediği komik söylem-
dir: “Alışsın...
Alışsın”**

“Alışsın... Alışsın” “Sen kendini üzme, boş ver geç, dünyayı sen mi kurtaracaksın, takma bu kadar, uy düzene” şeklinde de açılımı olan iğrenç ikilemedir. İnsan gibi insan hiçbir şeye alışmaz. Bünyeye uyum sağlamayan genel geçer sözde doğ-

rularda uyum sağlamaz. Kitlelerle birlikte onların popülist yolunda ilkesiz, prensipsiz yürümez.

“Alışmak kötü bir şey değildir her zaman, durum kötüyse kabullemek iyidir.” tipi yaklaşım uyum sağlamak bahanesi ile konulduğu her kabın şeklini kolaylıkla alır. Alışsıncı bir biat mekanizmasıdır. Her koşulda biat eder. Geri kalmış zihniyetteki toplumlarda sadece yaşa biat ve sonucu olarak yaş-herkillik adlı bir zehir mevcuttur. Oysaki Peyami Safa'nın dediği gibi: “Zaman insanları değil, armutları olgunlaştırır ”

Alışan kitleler günü kurtardığını zanneder. “İyi geçen bir gün nasıl mutlu bir uyku getirirse, iyi geçen bir ömür de mutlu bir ölüm getirir.” der Leonardo da Vinci.

“Aman toplumla kavgalı olma, aman güncel hayatta tepki verme, bak zararı sana başkasına değil, kafanı çevir”ci zihniyet her daim çevrede mevcuttur. Zira sayısal yığın alışır, hem de çok kolay alışır. Birey olmadı için alışır ve herkesi de alıştırmak ister. Sürüsel

davranış zihniyeti ezber yaşam stilinde bir mikrop gibi yayılır. Yaşam biçimini sadece kendi yaşamaz herkese de bulaşmak gibi bir huyu vardır. Gerçek insan yaşam boyu gerçek bir savaşıdır. Ona gölgesi ile savaştığını söyleyip, kabullen-

meyi önerenleri de yenerek satılı kazanır. Ona ters gelen bir şeye alışmaz, alıştırmaya kalkanları da çevresinde barındırmaz.

A alışmayı uyum sağlamak diye sunan şahsiyetler de mevcuttur. Tepkisizliği, yadırgamışlığı erdemmiş gibi satmak şark zihniyetinin bir ürünü olsa gerekir.

“Alışmalısın zamanla alışsın bak bana, ben nelere alıştım. Hazmı zordur ama zamanla alışsın savaşma, kabullen. Zorla alıştırtırlar sonra.” söylemi de ruhunu satmaya ramak kalmışların mottosudur.

“Görmezden gel, geç gitsin” önerileri ile yaşayamaz gerçek insan. Asansör aşağıya giderken ters yöne binenlere de alışılmaz, market kasasında sıra beklerken ekspres kasa kuyruğuna girmeyip “bir parçam var ben önünüze geçebilir miyim” diyene de alışılmaz. Geri kalmışlığın egemen olduğu toplumlarda hakkını korumanın bir önemi yoktur. Hakkını, sırasını bir başkasının kurnazlığına teslim eden için hiçbir şeyin önemi yoktur. Büyük insan prensipli, disiplinli, ölçülü bir hayat yaşarken, ilkel insan değersiz, sıradan ve lakayt bir yaşam sürer. Washington Irving’in de dediği gibi: “Büyük insanların idealleri, sıradan insanlarınsa he-

Geri kalmışlığın egemen olduğu toplumlarda hakkını korumanın bir önemi yoktur.

vesleri vardır”

“Cık cık cık” cı kınama meraklısı, ona buna burun kıvrıp durmaksızın insanlık, erdem pazarlayan ancak kendisi uygulamada hiçbirini yapmayarak bir çuval inciri berbat eden kitle neyin yanında ise onun karşısında olmak savaşçının düsturudur. Yığınsal davranış biçimi gösteren kitlelerin giderek arttığı ilkel toplumlar, tribünleri izleyip, ahlayıp vahlamayı çok sever. Umursamazlık, hissizleşmek, kanıksamışlık, duyarsızlık sonucu

en büyük melanet alışmaktır. Yiğın ile ilgili bir şeye alışın, her şeye alışabilir. Bu bir mihenk taşıdır. Artık mücadele etmekten vazgeçmiş, hayattan hiçbir şey istemeyen, beklenti duymayan, densizliklerinden rahatsızlık duymayı rafa kaldırmış insanın repliğidir: “Alışırın, alışırın, daha yok mu dersin”

Yaşanılan çevre çirkinleştikçe, o çevrede büyüyen insanlar o çirkinliğe alışmış olarak büyürler. Teşrik-i mesaide bulunulan insan kalitesi düştükçe, bireyin kendisinin gelişimi de duraklar hatta geriye gider. Hiçbir şey katmayan kitle, her alanı kaplayınca gerçek insan, toplum içerisinde kurtarılmış vahalarda insan gibi insana rastlamak için arayışını sürdürür.

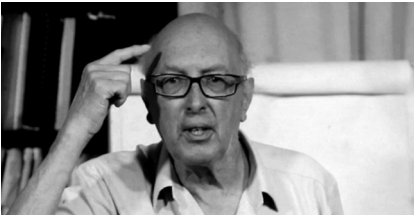
Insan bir kere umursamaz olursa özgün yolunu kaybeder. Düşüğü çukurda başına gelebilecek en kötü şeyi yapar ve alışır. Alışmak sıradanlaşmaktır. Alışın sıradan olur. Birey yığıntıya alışmaz. Onunla değil, ona rağmen hareket eder. Alışmak, gerçek insanı boşluğa sürükler. Alışın insan bir daha asla kendi gibi olamayacaktır, o herkes gibi olmanın kolay, vasıfsız yolunun dayanılmaz çekiciliğine kapılmıştır. Basitliğin, kafa yorma-

manın, düşünmemenin, tepki vermemenin rahatlığı artık hücrelerine kadar işlemiştir. Hiç gerek yoktur artık gerginliğe, toplumla sözde barış onlar gibi olmak ile sağlanmıştır. Kendiliğinin, yaratıcılığının birey olmanın farklılığı ve farkındalığı bir daha uyanmamak üzere yerin dibine gömülmüştür.

Gerçek insana düşen, kendi gibi olmanın kıymetini bilerek hür yaşam yolunda yürüyebilmektir. Zor olanı, değişimi, gelişimi tekler yapacaktır. Kitleler birbirlerinin ayak izlerini takip edip kuşaklar boyu neyi niye yaptıklarını sorgulamadan, ezber yaşamlar geçirirken insan gibi insan güncelin dışına çıkıp yaratıcı olmak için çabalayacaktır. Alışırını rakamsal çoğunluğun yolcuya sirayeti, onu kendi yolundan çıkaramayacağı gibi daha da kararlı ve hırslı biçimde kendi hedefine odaklandıracaktır. Fikri savaşçı için savaş yorucu değildir, kavgası, mücadelesi onun yaşam onurudur, o bu savaş ile yaşam amacını gerçekleştirir. Yolunda kendisi dâhil karşısına çıkacak herkesi de yenecek cesarettedir.

Marc Victor Hansen’ın dediği gibi: “Sen neye hazırsın, o da senin için hazırır.” •

berkyukselbd@gmail.com

“Düşünce, sadece düşüneni değiştirir”

F. David Peat

Ziya Paşa

*“Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz
Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde.”*

Osmanlı İmparatorluğu'nun, 19'uncu yüzyılda yetişmiş en önemli devlet adamlarından ve Tanzimat edebiyatının en fazla eser veren yazarlarından biridir. Şinasi ve Namık Kemal ile birlikte “Batılılaşma” kavramını ilk defa ortaya atan Ziya Paşa (Abdülhamid Ziyâeddin) 1829 yılında İstanbul'da doğdu. Arapça, Farsça ve Fransızca öğrendi. Sadrazam Mustafa Reşit Paşa'nın aracılığıyla 1855'te sarayda Mâbeyn-i Hümayun Katipliği sırasında Fransız yazarların eserlerini Türkçeye çevirdi. 1859'da önce Atina elçiliğine daha sonra da Kıbrıs, Amasya, Canik'e mutasarrıf olarak atandı. Sultan Abdülaziz döneminde Avrupa'ya kaçıp Jön Türkler'e katıldı. İstanbul'a döndükten sonra Osmanlı Devleti'nin Suriye, Sırbistan ve Girit'te baş gösteren ayaklanmalar sonucu önemli ölçüde toprak kaybetmesi ve Avrupa devletleri nezdinde itibarının sarılması üzerine Sadrazam Âlî Paşa'ya karşı açıktan açığa cephe aldı. Namık Kemal'le birlikte gizlice tekrar Paris'e gitti. Namık Kemal ile birlikte Paris'te

Hürriyet gazetesini Londra, Paris ve Cenevre'de yayımlamaya devam etti. İstanbul'a döndü ve çeşitli memuriyetlerinde görevlendirildi.

Anayasanın 23 Aralık 1876'da ilan edilmesinden sonra Genç Osmanlılar'ı tutuklama ve sürgünlerle çevresinden uzaklaştıran padişah Abdülhamit tarafından İstanbul'dan uzaklaştırılarak vezir rütbesi ile Suriye'ye vali olarak gönderildi. Daha sonra çeşitli illerde kültür alanında faaliyet gösterdi, Fransızca'dan çevirdiği oyunların sahnelenmesini sağladı.

Tanzimat çağı yazarları arasında Namık Kemal ve Abdülhak Hamit Tarhan'dan sonra en üretken yazar olan Ziya Paşa daha çok şiir tarzında eser verdi. Eserlerinde baskıcı yönetime karşı özgürlükleri ve meşrutiyeti savundu. Manzum eserleri önce “Eş'ar-ı Ziya” adıyla, daha sonra da “Külliyat-ı Ziya Paşa” adı altında birer ciltte toplandı. . Jean-Jacques Rousseau'nun Emile Yahut Terbiyeye Dair adlı ünlü eserini ilk kez dilimize çeviren Ziya Paşa, 1880 yılında Adana'da yaşama veda etti. •

İnsanlar
Yaşadıkça
Mehmet Ünver

TİYATROLARIN ANADOLU TURNELERİ

AYDINLANMA DEVRİMİMİZ
HALKIMIZIN HEMEN HER DALDA
KALKINMASINI VE UYGAR DEVLETLER
SINIFINA GİRMESİNİ HEDEFLEMİŞTİR.

Harf devrimi ve imparatorluk döneminde kadınlardan esirgenen hakların cumhuriyetle birlikte verilmesi bu hedefin gerçekleşmesine büyük katkıda bulunmuştur. Bir ulusun gelişmiş ülkeler arasına girebilmesi için sanat ve kültür de en az eğitim kadar önemlidir. Bu nedenle Atatürk devrimlerinin en büyük çabası, vatanın en uzak köşesine kadar

bu hizmetin götürülmesi olmuştur. Bu sayede büyük bir savaşın ve yıkılan bir imparatorluğun ardından yokluklar içinde yaşayan Türkiye Cumhuriyeti, yalnızca tarım ve sanayide değil, eğitim ve kültürde de mucizeler yaratacak başarılar kazanmıştır. Cumhuriyet öncesi çok düşük olan okuma yazma oranının yükseltilmesi, en uzak bölgelerde okulların ve eğitim enstitülerinin açılması da bir zamanlar alfabeyi bile bilemeyen bir toplumdan eğitilmiş bir kitle çıkarmak adına çok büyük adımlardır.

Kültür ve Sanatın o sıralar zorluklar içinde yaşayan Anadolu'ya yayılması kolay olmadı elbette. Bu konuda en ücra bölgelere sinema ve tiyatroyu götürme çabasına giren özel kurumlar ve kişiler de göz yaşartıcı emekler verdiler. Özellikle tüm zorlukları ve maddi zararları göze alarak turneye çıkan ve taşranın en uzak şehirlerine bile tiyatro sanatını götürmek, insanları bu sanatla tanıştırmak için çırpınan bir avuç tiyatro insanını minnetle anmalıyız. Bildiğiniz gibi, Türk Tiyatrosunun büyük kentlerde bile gelişmesi kolay olmamıştır. Orta Oyunundan, Tuluata geçilmesi, çok az kadrolu gösterilerden kalabalık kadrolu ve birkaç perdelik eserlerin sahnede sergilenmesine geçiş epeyce zaman almıştır. Kaldı ki, başlangıçta yalnızca bayram ve ramazan gibi dönemlerde »

O günlerin fedakâr oyuncularının Anadolu halkının ayağına kadar giderek onlara aşladıkları sanat aşkı sayesinde Türk Tiyatrosu her geçen gün ilerlemeye devam ediyor.

etkin olan geleneksel sahne oyunlarında Müslüman kadınların rol alması yasak olduğundan yalnızca Gayri müslim hanımlar görev alabilmiş, bu da Türk Tiyatrosunun gelişmesini geciktirmiştir. 1927 yılında Darül Bedayi'nin yani Şehir Tiyatrolarının başına getirilen Muhsin Ertuğrul, tiyatromuzun yeni oyunlar kazanması için yerli yazarları cesaretlendirmiş daha fazla sanatçı yetişmesi için konservatuvarlar açılmasını sağlamıştır.

TÜRK TİYATROSU, CUMHURİYETİMİZİN KURULUŞU OLAN 1923'DEN, 1950 YILINA KADAR DAHA ÇOK ULUSAL KONULARLA CUMHURİYET DEĞERLERİNE YOĞUNLAŞMIŞTIR.

Türk Tiyatrosu, Cumhuriyetimizin kuruluşu olan 1923'den, 1950 yılına kadar daha çok ulusal konularla cumhuriyet değerlerine yoğunlaşmış ve çeşitli şehirlerde açılan devlet tiyatrosu sahneleriyle Anadolu'ya uzanırken bu hedefe öncelik vermiştir. Müslüman kadınların sahneye çıkmasına engel olan saçma yasağın aydınlanma devrimimizle birlikte çöpe gitmesiye tiyatromuzda gerçek bir devrim yaratmıştır. Bu sayede sahnelerimiz

pek çok yetenekli kadın oyuncu kazanmış, peşi sıra açılan özel tiyatrolar, dramdan vodvile, komediden müzikale kadar çok sayıda oyun sahneleyerek bu sanatı halkımıza sevdirmişlerdir. Yerli oyun yazarlarının yeni eserleri ve tiyatroya uyarlanan edebiyat yapıtlarının çoğalması da bu konuda büyük bir etkidir. Devlet Tiyatrolarının kuruluşundaki hedefi başarmak için Anadolu turnelerine çıkmasıysa bu sanatın uzak taşra kentlerimizde de sevilmesini sağlamıştır.

Ödenekli olan devlet tiyatrolarının aksine maddi olanakları sınırlı olan özel tiyatroların da yaz sezonlarında şehirdeki perdelerini kapatıp Anadolu turnelerine çıkmaya başlamaları takdire değer bir özveri örneğidir.

Özel tiyatroları anlatırken ülkemizde bu dalda faaliyet göstermeye başlayan ilk girişimcilerin çoğunlukla iyi yetişmiş ve çok iyi maddi olanaklara sahip ailelerin çocukları olduklarını belirtmekte yarar görü-

yorum. O insanlar, isteseler hiç çalışmadan ailelerinden kalan para ve mülklerle ömürlerinin sonuna kadar refah içinde yaşayabilecekken, sahip oldukları serveti Türk Tiyatrosunun gelişmesi ve Anadolu'ya açılması için çabalamışlardır. Ankara'nın doğusuna gidebilmek için doğru düzgün şehirlerarası yolların bile olmadığı o zor dönemlerde büyük çabalar göstererek ülkemizin en ücra köşelerinde perde açmayı başarmışlardır. Özellikle İstan-

bile olmayan bazı uzak yerleşimlerde perde açmaları olağanüstü bir başarıdır.

Bir özel tiyatronun hemen hiçbir maddi getirisi olmayacağını baştan kabul ettiği bir Anadolu turnesine çıkıp tüm yaz aylarını farklı kentlerin halkına oyunlar sergileyerek geçirmesi dünyada örneğine pek az rastlanacak cesur bir girişimdir. Bu tür bir girişimi yalnızca

ve yalnızca paradan çok sanatın ve kültürün yaygınlaşmasını isteyen idealist insanlar yapabilir. Her biri bir

bul'daki kış sezonunda hemen her gün matine ve suare için sahneye çıkan oyuncular, yazın gelmesiyle dinlenmeye çekilmek yerine Anadolu turnesine çıkarak bir tür kültür devriminin gerçekleşmesini sağladılar. Onca oyuncu ve dekorun İstanbul'dan yollara düşüp ellili ve altmışlı yılların zor koşullarında o kent senin bu kent benim turneye çıkması, gidilen kentlerde çoğu kötü şartlara sahip otellerde kalınması ve kapalı sinema salonu

aile sahibi olan oyuncuların ve yönetmenlerin eski püskü otobüslerde haftalarca sürecekle Anadolu turnelerine çıkmalarının itici gücü içlerindeki idealizm, sanat sevgisi ve cumhuriyete bağlılıktan başka bir şey olamaz. Bu konuda pek çok tiyatro oyuncusunun ve yönetmenin

anılarını okudum. Turnelerde geçen günlerde yaşadıkları zorluklar, doğru düzgün bir otel bile bulunmayan bölgelerde yıkık dökük hanlarda konaklamaları, uygun kapalı salonu bulunmayan kentlerde yazlık sinemalarda, okul bahçelerinde hatta belediye binasının önüne dizilen sandalyelerin karşısında kurulan derme çatma sahnelerde sanat icra etmeleri kitaplar dolduracak anılardır. Keşke bu anılarını bir kitap haline getirip o yok yokluk dönemlerde imza atıkları başarıları ve katlanmayı seçtikleri zorlukları anlatsaydılar. O günlerin fedakâr

sun kalmış olan bu insanlar, ayaklarına kadar gelen kültürel etkinlikleri çok iyi değerlendirip bunca zorluğu göze alan tiyatrocuların emeğini boşa çıkartmamıştır. Onları bağırırına basıp misafirperverce davranmış, dolu salonlara perde açmalarını sağlayarak cesaretlerini arttırmışlardır. Bu cesaret o özel tiyatro gruplarının bir sonraki sene yine yollara düşüp bin bir zorlukla gittikleri Anadolu kentlerine yeni oyunlar, yeni oyuncular ve yeni heyecanlar götürme isteği yaratmıştır. Özel tiyatro sahipleri ve oyuncuların ne tür güçlüklerle karşılaşacaklarını

O günlerin fedakâr oyuncularının çoğu ne yazık ki artık yaşamıyor.

oyuncularının çoğu artık yaşamıyor ne yazık ki. Öte yandan Anadolu halkının ayağına kadar giderek onlara aşladıkları sanat aşkı sayesinde Türk Tiyatrosu her geçen gün ilerlemeye devam ediyor.

Bu konuda halkımızın yeniliklerle olan doymaz iştah ve merakının da büyük bir katkısı vardır. Yaşadıkları uzak taşra kentlerinde modern yaşamın pek çok olanağından yok-

peşinen bildikleri bir turne macerasına atılmaları, içlerindeki tiyatro aşkı ve bu aşkı ülkemizin en ücra köşesindeki insanlarla paylaşma arzusunun çıkış almıştır. Bu sayede tiyatro sanatı ülkemiz sınırları içinde olabildiğince yayılarak bu ülkeye gönül veren yeni bir kuşağın ortaya çıkmasını sağladı.

Çocukluk yıllarımda, iki ablamın da ilkokul öğretmeni olarak birlikte görev aldıkları bir Anadolu kasabasındaki günlerimizi sanki dünmüş gibi son derece net anımsıyorum. Düğünler ve sünnet törenleri dışındaki tek yaygın etkinlik senede bir kez kurulan panayırdı. Derme çatma bir binada bulunan sinema salonunda oynatılan filmlerse kasabanın tek kültürel etkinliğiydi. Okul

Kasabanın derme çatma bir binasında bulunan sinema salonunda oynatılan filmler, okul müsamereleri, diploma törenleri ve bilgi yarışmaları kasabanın kültürel etkinlikleriydi.

müsamerelerinin, diploma törenlerinin ve bilgi yarışmalarının yapıldığı bu salon tüm sene boyunca çok zor şartlar altında çalışan kişilerin oluşturduğu tiyatro ve konser kumpanyalarının etkinliklerine de sahne olurdu. Neredeyse karın tokluğuna çalışan oyuncuların oluşturduğu gruplar o salonda perde açmadan önce kasabanın bütün evlerini dolaşıp etkinlikleri hakkında bilgi veren bildiriler dağıtırlardı. Çoğunlukla komedi ya da yerli yazarların çok okunan romanlarından uyarlanmış olan bu oyunlar kasabaya büyük bir renk getirirdi. Ellerindeki az sayıda oyuncuyla kalabalık kadrolu oyunları sahnelemeye çalışan bu

gruplarda yerine göre malzemeciden turne şoförüne kadar herkesin sahneye çıkıp oyuncu eksikliğini tamamladıklarını gözlemlerdik. “Çalığışu” ya da “Yaprak Dökümü” gibi çok sayıda oyuncu gerektiren oyunlarda kapıda bilet kesen kızın ya da kan ter içinde dekorları taşıyan turne elemanlarının da çeşitli rolleri üstlenmeleri bize çok ilginç gelirdi.

Sonuç olarak, başlangıçtan bugüne kadar Anadolu’yu karış karış dolaşarak küçücük kasabalara tiyatro götürən kumpanyalar ve sezon boyunca İstanbul sahnelerinde kapalı gişe oynadıkları oyunları yazları taşraya götürən özel tiyatrolar ülkemizde ciddi bir kültürel devrime imza atılar. Cumhuriyetin ilanı ve aydınlanma devrimimiz bu güzel hedefi ateşleyen ilk kıvılcımdı. Bugün konservatuvarlarda, sinemada ve tiyatro sahnelerinde çok sayıda Anadolu kökenli oyuncunun olması da bu özverilerin sonucudur. Geçmişin zorlu yıllarında, ailelerini geride bırakıp eski püskü otobüslerle günler ve geceler boyu yolculuk yapmayı, soğuk han odalarında yatmayı göze alarak taşra yollarına düşen o turne kahramanlarını minnetle anıyorum. •

mehmetunverbd@gmail.com

2020'deki Yer ile Uzaydaki Olağanüstü Değişimlerin Nedeni

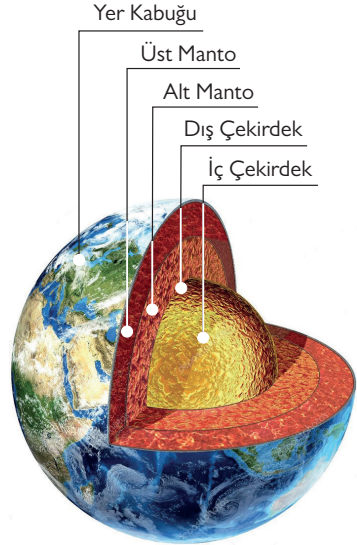

Ne Olabilir?

Yazan: Prof. Dr. ÖVGÜN AHMET ERCAN
Jeofizik Yüksek Mühendisi

1999 Depremi sonrasında, ayrıca yapmış olduğum açıklamaları anımsatmak isterim. Yer ile uzaydaki değişimlerin, gelecek 30 yıl boyunca; deprem, yanardağ, anakaraların yüzme hızları, uçkun (heyelan), sel, çığ düşmesi, süpürtü(tsunami), kasırga, hortum gibi doğal kıranları artıracığını belirtmiştim. Özellikle 2018'de yaptığım açıklamada ise; 2020 ile 2022 yıllarında deprem, sel, çığ düşmesi, süpürtü (tsunami), kasırga, hortum gibi doğal kıranları artıracığını belirtmiştim.

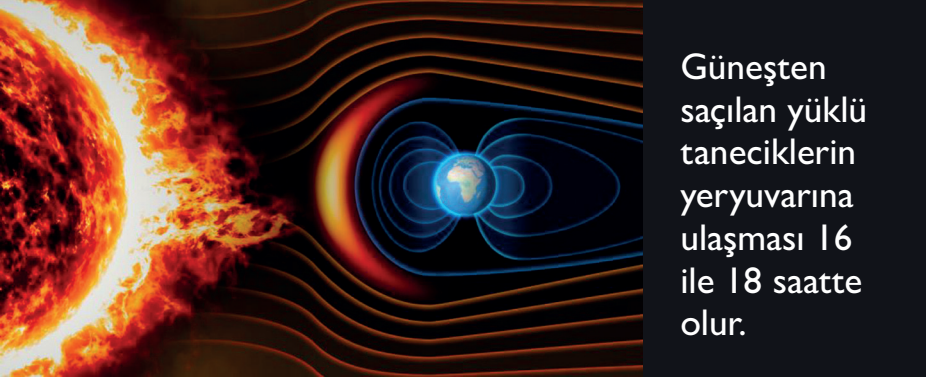
Yerin yarıçapı, öteki deyimle göbeğine olan derinlik 6382 km'dir. Yerin göbeği ya da çekirdeği yaklaşık 7500 C sıcaklıkta, katı, çok iletken olup kalınlığı 1200 km'dir. Bunun üzerini kılıf gibi kalınlığı 2200 km olan sıvı demir bir dış çekirdek sarar ki bunun yüzeyden derinliği 2900 km'dir. Dış çekirdek üzerinde çenek (manto), onun en üstünde de üzerinde yaşadığımız katı, soğuk, (20C) yer kabuğu yer alır. Yer kabuğunun kalınlığı da okyanuslar altında 5, anakaralar altında ortalama 35 km, olup 150 km'ye dek çıkar.

Dış çekirdek, iç çekirdek üzerinde dönerek çalkalanırken, iç çekirdekğin ikeyssel (dipolar) duruşunda da yalpalanma görülür. İşte bu dönme, yerin kapar (manyetik) alanını oluşturan doğal bir kıvıl (elektrik) ile kapar ışın salan bir üreteçtir. Bu ikey alanın yeryüzündeki uçlarına kuzey ile güney kapar uçları denir. Kapar uçlar; yerin dönme uçlarıyla günümüzde 11,5 derecelik sapma yapar. Kapar uçlar böyle geze geze yer değiştirdiler. Kuzey ile güney uçların yer değiştirmesine terslenme denir. Yerin bu terslenmesi 10 ile 15 bin yıl dönemlerde gerçekleşir.

ne ulaşmasını engellemek üzere bir perde oluşturur ki buna “kalkan ya da kaparyuvar gergisi” denir. Tanecikler ise kapar alanın düşük olduğu yerlerden yer içine sızarak ki, buna “kuzey uç ışıkları” denir. Ötekiler ise, kapar gergi yüzeyinden süpürülerek uzaya atılırlar.

Bu ikeylik gösteren çok iletken iç çekirdekğin, çevresinde dış çekirdekğin yalpalanarak dönmesinin yeryüzünde yarattığı alana “yerin kapar alanı” denir ki, bu yerden yere değişir. Jeofizikçiler, bu alanın yerelde değişimini ölçerek; kayaların yaşlarını, madenlerin yerlerini,

Ne var ki, benzer biçimde güneşin kapar alanının terslenmesi ise 10 ile 11 yılda, diyelim daha hızlı gerçekleşir. Güneş en son 2013 ile 2014’te terslendi. Gelecekte ise 2023 ile 2024 arasında terslenecektir. Güneş, yeryuvarını en çok 1989-1990 yılında etkilemişti.

Kaynar kazan gibi olan güneşten saçılan yüklü taneciklerin yeryuvarına ulaşması 16 ile 18 saatte olur. Yeryuvarı, bu taneciklerin yeryüzü-

petrol çukurlarının sınırlarını, yer kabuğunun genişlediği, daraldığı yerleri, anakaraların birbirine göre kaymasını bulurlar. İşte yıldan yıla konumu, gücü değişerek batıya doğru kayan bu kapar alanın, gücünü çok yitirip göçtüğü yerler de vardır. Günümüzde bu bölge, Güney Amerika ile Güney Afrika arasındaki, Atlantik göçme alanıdır. Bu göçme alanı batıya doğru ilerlemektedir.

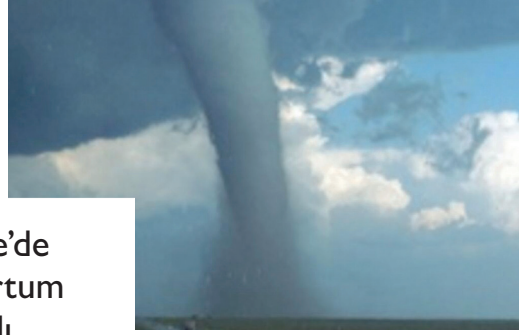
Yerin dış çekirdekğindeki dönme

ile iç çekirdeğindeki yalpalanmaya göre, kuzey ile güney uçları yerlerini sürekli olarak değiştirirler. Kapar alan bundan 4 milyar yıl önce oluşmuştur.

Yerfizikçileri olarak; Yeryuvarı'nın kapar (manyetik) alanının değişimini 15'inci yüzyıldan bu yana ölçebiliyoruz. 1980'e kadar kapar alanın kuzey ucu yılda 4-5 km yer değiştiriyordu. 1990'dan sonra bu yer değiştirişte bir hızlanma oldu, kapar ucun (kutbun) yılda 10 ile 20 kilometre kadar yer değiştirdiğini gördük. 2013'te yer değiştirmenin hızı 50 kilometreye erişerek doruk yaptı, sonra düşüşe geçti. Yer değiştirmenin boyutu, 600 yıl öncekinin 10 katına çıktı. Öngörülerimize göre, döngü 30 yıl sürecek sonra olağana dönecek.

Kapar alan hızının değişmesiyle yerin çekirdeğinin yalpalanma hızı da arttı. Bu hızın değişmiş olması doğal olayların artışıyla sonuçlanıyor. Deprem, süpürtü (tsunami), yarıdağ, hortum, sel, buz erimeleri, taşkınlar, yer kaymaları sayısında olağanüstü artışlar olarak ortaya çıkıyor. Örneğin, Türkiye'de hiç hortum olmazdı, ancak 2013'te hortumdan altı kişi öldü. Selleri sürekli izliyoruz, doğal orman yangınları, kapar uçlardaki buzul erimelerindeki hızlanma, Kuzey Işıkları'nın konumundaki değişim hepsi bunun sonucu.

Türkiye'de hiç hortum olmazdı, ancak 2013'te hortumdan altı kişi öldü.

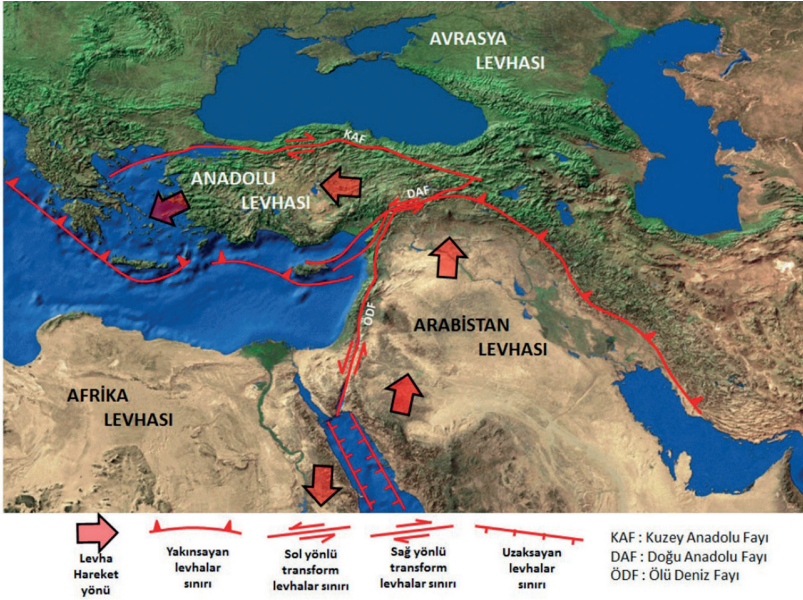

Güneyimizde, Afrika ana karasının, Anadolu, Ege, Balkanlara doğru gidüş hızında artışlar son 10 yıldır sürmektedir.

Afrika'nın Anadolu altına girmesi, girerken toslaması, erimesi yükselmesi, Anadolu-Ege-Balkanları da yükseltirken, girmekte, bu germeler deprem biçimde boşalımlara neden olarak, düşümlü, yanal atımlı kabuk kırılmalarıyla sonuçlanmaktadır. Tüm bu hızlanmaların nedeni, yer çekirdeğindeki yalpalanmanın, yüzeryuvar (astonesphere) içindeki çevrim akım hızlarını arttırmış olabilir.

İçinde olduğumuz, 2020 yılında, daha yıl bitmeden Türkiye 6 büyük

Yer değiştirmenin boyutu, 600 yıl öncekinin 10 katına çıktı. **Öngörülerimize göre, döngü 30 yıl sürecek sonra olağana dönecek.**

Afrika'nın Anadolu altına girmesi, Anadolu-Ege-Balkanları da yükseltirken, germekte, bu germeler deprem biçimde boşalımlara neden olarak, düşümlü, yanal atımlı kabuk kırılmalarıyla sonuçlanmaktadır.

deprem yaşamıştır. Bu durumun 2021 ile 2022 yıllarında benzer biçimde süreceğini beklemekteyim. Ötesi, Türkiye kıyılarında Küdür (Bozburun-Marmaris) yanardağı gibi, Batı Anadolu'da yanardağların da diriliğini artırabileceği, yanardağ bilimcilerince göz önüne alınmalıdır. Biz bu alanda çalışan yerfizikçileri olarak yaşananların ayırdındayız, ancak nedenini henüz belirlemiş değiliz.

Bu yalpalanmanın nedeni ne?

Dünyanın yaşı 4 milyar 650 milyon yıl. 500 yıl boyunca böyle bir durum gözlenmedi bugün neden oluyor? Bu konuda bazı kuramlar var. En yaygın olanı da yeryuvarının güresinin kaynağı olan hidrojen yakıtındaki bir değişiklik olabilir.

Kıscacası, hiçbir şey bir başına soyut değil. Uzay ile Yeryuvarı içinde oluşan her olay ile değişim, tüm varlıkları etkilediği gibi, doğal olayları da tetikliyor. Ancak bilim bunları anlayacak düzeyde değil, henüz. •

“Eğer bir gün benim sözlerim bilim ile ters düşerse bilimi seçin.”

- Mustafa Kemal Atatürk

Sirin

DORUKLARINDA

Ortaokul ve lise yıllarımda, İzmir'de; cumartesi günleri öğleden sonralarının şiir matine-lerinde bir araya gelirdi şiir se-ven gençler. Şiirleri Yapraklar, Dost, Evrim, Ataç gibi dergilerde yeni yeni yayımlanmış olan Ataol Behramoğlu'nu o yıllarda keşfedebilmiş olsaydık bu bu-luşmaların en sevilen şairlerin-den biri de kuşkusuz o olurdu.

Ataol Behramoğlu

Yazan: SABRİ KEMAL

1942 yılında Çatalca'da doğan şair, çevirmen, oyun yazarı Ataol Behramoğlu, Dil Tarih ve Coğrafya Fa-kültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisiyken Yapraklar, Dost, Evrim, Ataç gibi dergilerdeki şiirleriyle dikkat çekmiş. İlk şiir kitabı, Bir Ermeni Ge-neral 1965 yılında yayımlanmış. Gençlik döneminde, İkinci Yeni şiirinin etkisinde kalmış. Gerçek şiir kimliği, 1965-1971 arasında Papirüs, Şiir Sana-tı, Yeni Gerçek, Yeni Dergi ve Halkın

Dostları'nda yayımlanan şiirleriyle oluşmuş. 1965 yılında , 60'lı yılların toplumcu kuşağının manifestosu niteliğindeki şiirlerini içeren “Bir Gün Mutlaka” adlı kitabından sonra Mihail Yuryeviç Lermontov'dan ilk şiir çevirilerini de yine bu dönemde yapmış. İlk çevirisi olan Anton Çehov'un “İvanov” adlı eseri de 1967 yılında yayımlanmış. 1970 yılında siyasi nedenlerle gittiği

Paris'te Louis Aragon ve Pablo Neruda ile tanışmış. Barış Derneği'nin kuruluşunda yer almış. Sovyet Yazarlar Birliği tarafından davet edildiği Moskova'da, Rus Edebiyatı üzerine çalışmış. Puşkin, Bütün Hikâye ve Romanları, 1972 yılında; yurt dışında yazdığı şiirlerden oluşan “Yolculuk, Özlem, Cesaret ve Kavga Şiirleri” de 1974 yılında, af yasasından yararlanarak döndüğünde Türkiye'de yayımlanmış. 1975 yılında büyük ilgi gören edebiyat-kültür dergisi “Militan”ı büyük kardeşi Nihat Behram ile çıkarmış. “Ne Yağmur...Ne Şiirler...1976; Kuşatmada, 1978; Mustafa Suphi

Destanı, 1979; Dörtlükler, 1980 yılında yayımlanmış. Dünya şairlerinden yaptığı çevirilerini, 1981 yılında “Kardeş Türküler” adlı bir kitapta toplamış. 1982 yılında Barış Derneği kurucu ve yöneticisi olarak yargılanırken 1984 yılında gizlice gittiği Fransa'da Sorbonne Üniversitesi'nde Rus edebiyatı ve karşılaştırmalı edebiyat konularında lisans üstü eğitim görmüş.1986 yılında ressam Yüksel Aslan ile birlikte Fransızca, Türk edebiyatı dergisi “Anka”yı kurup yönetmiş. Kızıma Mektuplar; Türkiye, Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum, adlı şiir kitapları, 1985 yılında Almanya'da yayımlanmış. Şiir üstüne yazılarını bir araya getiren “Yaşayan Bir Şiir, Eski Nisan, Bebeklerin Ulusu Yok” adlı kitapları ise 1986 yılında...

Hakkındaki davaların beraatla sonuçlanmasından sonra, 1989 yılında Türkiye'ye döndüğünde Sevgilimsin adlı şiir kitabı 1993 yılında yayımlanan Ataol Behramoğlu, 2002'de Türkiye P.E.N. Yazarlar Derneği tarafından “Dünya Şiir Günü Büyük Ödülü”ne, 2008 yılında da Rusya Federasyonu'nca uluslararası Puşkin Nişanı'na layık görüldü.

1992 yılında İstanbul Üniversitesi'nde başladığı Rus Dili ve Edebiyatı öğretim üyeliğini 2003 yılında aynı üniversitede doçent, 2009'da Beykent Üniversitesi'nde profesör olarak sürdüren; halen Aydın Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Ataol Behramoğlu, Cumhuriyet gazetesinde köşe yazarlığı yapmakta...

HER ŞEY ŞİİRDİR

Her şey şiidir, uğultusu rüzgarın
 Bir ırmağa usulcacık yağan kar
 Her gece okunan bir dua
 çocuklukta

Gökyüzünde bölük bölük turnalar

Her şey şiidir, sevinç ve kader
 Dünyada olmak duygusu...
 Kıyıda, ıssız kayalarda
 Kendi başına ışıldayan su

Her şey şiidir, şimdi, şu anda
 Ak kağıt üstünde dolanan elim
 Karşıkı avluda salınan söğüt
 Yandaki odada uyuyan bebeğim

Her şey şiidir, çağrısı aşkın
 Bahar toprağından yükselen tütsü
 Umud ve acı, başlayan ve biten,
 Yağmurun ve akıp giden hayatın
 türküsü

Her şey şiidir ve bir gün belki
 İlk aşkım, ilk göz ağrım şiir
 Koynunda ona yazdığım
 mektuplar
 Bir yerlerden çıkıp gelecektir...

YIKILMA SAKIN

Kötü şey uzakta olmak
 Dostlarından, sevdiğin kadından
 Yasaklanmak bütün yaşantılara
 Seni tamamlayan, arındıran
 Kapatıldığın dört duvar arasında
 Sağlıklı, genç bir adam olarak

Neler gelmez ki insanın aklına
 Sevinçli, özgür günlere dair
 Kalmıştır yüzlerce yıl uzakta
 Onunla ilk kez öpüştüğün şehir
 Acı, zehir zemberek bir hüznün

Kalbinden gırtlığına doğru
 yükselir

Görüyorsun işte küçük adamları
 Köhnemiş silahlarıyla saldıran
 sana

Kimi tutsak düşmüş kendi
 dünyasına

Kimisi düpedüz halk düşmanı
 Diren öyleyse, diren, yılma
 Yürüt daha bir inatla kavganı

Babeuf'u hatırla, Nazım Hikmet'i
 Bir umut ateşi gibi parlayan
 zindanlarda

Hatırla Danko'nun tutuşan kalbini
 Karanlıkları yırtmak arzusuyla
 Ve faşizme karşı, zulme, zorbalığa
 Düşün acılar içinde vuruşan
 kardeşleri

Elbette vardır bir diyeceği, bir
 haberi

Bir kaçağa çay sunan kurt
 kadınlarının

Dağlar dilsizdir yalçındır
 Ama gün gelir bir diyeceği olur
 onların da

Ve dağlar, ıssız tarlalar başladı mı
 konuşmaya

Susmazlar bir daha, söz artık
 onlarındır

Kötü şey uzakta olmak
 Dostlarından, sevdiğin kadından
 Yasaklanmak bütün yaşantılara
 Seni tamamlayan, arındıran
 Ama bir devrimciyi haklı kılan
 Biraz da acılardır unutmama

Yıkılma sakın geçerken günler
 Yaralayarak gençliğini

Onurlu, güzel geleceklerin
Biziz habercileri düşün ki
Ve halkın bağrında bir inci gibi
Büyüyüp gelişmektedir zafer.

AŞK İKİ KİŞİLİKTİR

Değişir yönü rüzgarın
Solar ansızın yapraklar;
Şaşırır yolunu denizde gemi
Boşuna bir liman arar;
Gülüştü bir yabancının
Çalmıştır senden sevdiğini;
İçinde biriken

zehir

Sadece kendini
öldürecektir;

Ölümdür yaşa-
nan tek başına,

Aşk, iki
kişiliktir.

Bir anı bile
kalmamıştır

Geceler boyu
sevişmelerden

Binlerce yıl
uzaktadır

Binlerce kez
dokunduğun ten;

Yazabileceğin şiirler
Çoktan yazılıp bitmiştir;

Ölümdür yaşanan tek
başına.

Aşk, iki kişiliktir

Avutmaz olur artık

Seni bildiğin şarkılar;

Boşanır keder zincirlerinden

Sular tersin tersin akar;

Bir hançer gibi çeksen de sevgini

Onu ancak öldürmeye yarar:

Uçarı kuşu sevdanın

Alıp başını gitmiştir;

Ölümdür yaşanan tek başına.

Aşk, iki kişiliktir.

Yitik bir ezginin sadece

Tüketilmiş ve düşmüş gözden;

Düşlerinde bir çocuk hükürür

Gece camlara sürtünürken;

Çünkü hiç bir kelebek

Tek başına yaşamaz sevdasını,

Severken hiçbir böcek

Hiç bir kuş yalnız değildir;

Ölümdür yaşanan tek başına,

Aşk, iki kişiliktir.

ESKİ NİSAN

Canımın yonga-
sı, sevdiğim,

Bir kaç gün çal-
dık ilkbahardan

Geçtik yıllardır
özlediğim

Erguvan ışıklı
kıyılarından

Aşkı sessizlik
tanımlar

Gençken tersini

düşünürdüm

Akşamla dönerken geri-
ye dalgalar

Yalnızlığı çırılçıplak
gördüm

Durduktu önünde Ege

Denizi'nin

Gözleri mayıs bulanlığı,

Kuytuğunda eski evlerin

Dolaştıktı Ayvalığı

Eski nisan, her şey gibi,

Kalbim de, rüzgar da eski,

Çırpınıp duruyor havada

Yitik anıların kelebeği

*Eski nisan,
her şey gibi,
Kalbim de,
rüzgar da eski,
Çırpınıp
duruyor havada
Yitik anıların
kelebeği*

YAŞADIKLARIMDAN ÖĞRENDİĞİM BİR ŞEY VAR

Yaşadıklarımın öğrendiğim bir şey var:

Yaşadın mı, yoğunluğuna
yaşayacaksın bir şeyi

Sevgilin bitkin kalmalı
öpülmekten

Sen bitkin düşmelisin
koklamaktan bir çiçeği

İnsan saatlerce bakabilir
gökyüzüne

Denize saatlerce bakabilir, bir
kuşa, bir çocuğa

Yaşamak yeryüzünde, onunla
karışmaktır

Kopmaz kökler salmaktır oraya
Kucakladın mı sınıksız

kucaklayacaksın arkadaşını
Kavgaya tüm kaslarınla,

gövdenle, tutkunla gireceksin
Ve uzandın mı bir kez sınısız

kumlara
Bir kum tanesi gibi, bir yaprak

gibi, bir taş gibi dinleneceksin

İnsan bütün güzel müzikleri
dinlemeli alabildiğine

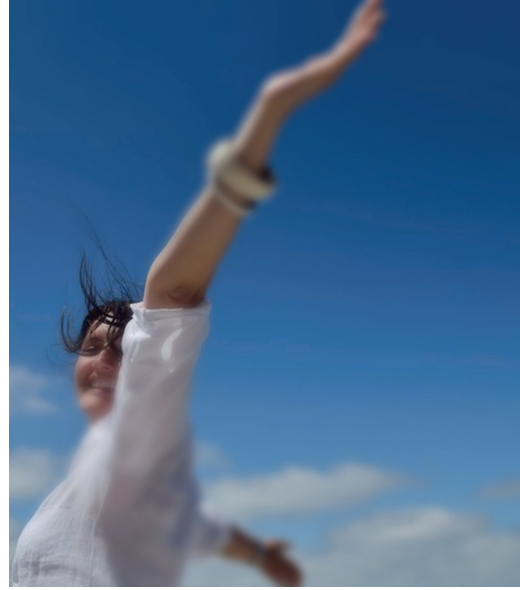
Hem de tüm benliği seslerle,
ezgilerle dolarsına

İnsan balıklama dalmalı içine
hayatın

Bir kayadan zümrüt bir denize
dalarsına

Uzak ülkeler çekmeli seni,
tanımadığın insanlar

Bütün kitapları okumak, bütün
hayatları tanımak arzusuyla
yanmalısın

Değişmemelisin hiç bir şeyle bir
bardak su içmenin mutluluğunu
Fakat ne kadar sevinç varsa
yaşamak özlemiyle dolmalısın

Ve kederi de yaşamalısın,
namusluca, bütün benliğine

Çünkü acılar da, sevinçler gibi
olgunlaştırır insanı

Kanın karışmalı hayatın büyük
dolaşımına

Dolaşmalı damarlarında hayatın
sonsuz taze kanı

Yaşadıklarımın öğrendiğim bir şey var:

Yaşadın mı büyük yaşayacaksın,
ırmaklara, göğe, bütün evrene
karışarsına

Çünkü ömür dediğimiz şey,
hayata sunulmuş bir armağandır

Ve hayat, sunulmuş bir
armağandır insana

Gezdike Gördükçe
zlen Şen Toker

Nehrin
ortasında
bir müze:

Ludwig Koleksiyonu

Almanya'daki Bamberg kentinin merkezinde, Regnitz Nehri üzerindeki iki köprüünün arasında, nehrin tam ortasında tarihi Belediye Binası bulunuyor. Binanın yapım öyküsü de en az cephesindeki renkli freskler kadar ilgi çekici; yüzyıllar önce Bamberg piskoposu, belediye binasının yapımı için arsa verilmesine izin vermemiş. Bu nedenle kasaba halkı da çok istedikleri belediye binasının inşa edilmesi için nehrin içine kazıklar çakarak yapay bir ada yaratmış. Bina nehrin ortasına yapılarak köprü üzerinden içine girilmesi sağlanmış.

Tarihi Belediye Binası'ndaki Ludwig Koleksiyonu adlı fayans ve porselen müzesini görmek için köprüünün ortasına doğru yürüyorum. Buradaki saat kulesinin altında iki kapı var; biri köprüünün bir yanında bulunan "Rotmeisterhauschen" denilen küçük, yarı ahşap, kent mimarisinin tipik bir örneği olan eve ait iken, onun karşısındaki diğer kapı ise müzenin olduğu binaya açılıyor. 1994 yılında Bamberg kenti ile Irene ve

Peter Ludwig arasında imzalanan bir anlaşma ile sanat koleksiyoncusu olan Alman çifte ait fayans ve porselen koleksiyonu kente kalıcı olarak verilmiş ve 1995 yılından beri tarihi Belediye Binası'ndaki müzede sergileniyor. Kent belediyesi, bir zamanlar Bamberg Meclis Üyeleri'nin toplantı yaptığı, binanın birinci katındaki Rokoko Salonu'nu çeşitli etkinliklerde kullanmaya devam ediyor. Ludwig Koleksiyonu müzesinde Meissen porselenleri, Strazburg fayansları ve diğer üreticilerden örneklerin yer aldığı, 300 sanat eserinden oluşan bir koleksiyon bulunuyor.

Aydınlık odaları ve güzel sergi alanları ile küçük ama etkileyici olan müzeyi gezmeye giriş katından başlıyorum. Porselen 13. yüzyılda Marco Polo'nun Çin yolculuğu dönüşü ile Avrupa'da bilinmeye başlamış, ancak pek çok denemeye rağmen üretebilen olmadığı için yüzyıllar boyunca Avrupa'ya Asya'dan getirilmiş. 18.

yüzyılda Avrupa'da üretim başlamış, Dresden'de kurulan porselen fabrikası Meissen yakınına taşınmış. Giriş katı ve birinci kattaki sergi salonlarındaki koleksiyon, Böttger

kumtaşından, kaymaktaşı ile ilk porselen karışımlarına ve bugün hala kullanılan son tarife kadar Meissen porselen buluşunun gelişimini gösterirken aynı zamanda Fransa dışındaki en büyük Strazburg fayans koleksiyonunu ve Ansbach'tan Zürih'e 18. yüzyılın diğer tüm önemli üreticilerin çalışmalarını içeriyor. Giriş katındaki vazolar, parlak heykeller, porselen tütün kutuları, çay takımları, yemek takımları, köpek, kuş, kuğu, ördek gibi çeşitli hayvan

figürlerinin olduğu süs eşyaları, biblolar, masa üzerine konan fiskiyeler o dönemdeki gösterişli yaşamı yansıtıyor. Almanların sabırsızlıkla mevsimini bekleyip severek tükettiği beyaz kuşkonmazlar da kurdele ile bağlanmış bir demet halinde porselen yemek masası süsü olarak koleksiyonda yer almış. Porselen ilk üretildiğinde genellikle kutlama yemeklerinde jöle, badem ezmesi, meyve şekerlemeleri, dondurma gibi tatlıların servisinde kullanılıyormuş.

Avrupa porseleninin yaratıldığı Meissen'de dönemin sofraya kültürünü belirleyen servis takımlarına ek olarak çeşitli figürler, hayvan heykelleri, masa fiskiyeleri, süs eşyaları, vazolar ve satranç takımları tasarlanmıştır.

Oymalı ahşap merdivenlerden çıktığım birinci katta, rengarenk çiçek desenleriyle süslü tabaklar, saatler, servis tabakları ve porselen çiçeklerin sergilendiği alanlar ile Rokoko Salonu yer alıyor.

Salonun kapısının üzerinde, kavisli ve yaldızlı bir çerçeveye çevrili 15. yüzyıldan kalma ahşap bir pano var. Panonun üzerindeki, 13. yüzyıla ait bir kitaptan alınan yazı, bir anlaşmazlık durumunda her iki tarafı da her zaman dinlemek gerektiğini hatırlatmayı amaçlıyor. Girişinde fayans bir sobanın olduğu, ahşap sandalye ve masalar, tablolar, heykeller ve kristal bir avize ile döşenmiş Rokoko Salonu'nun ve bu kattaki diğer sergi salonunun pencerelerinden

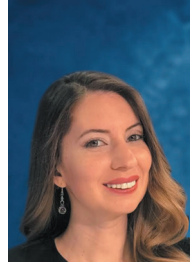
dışarı bakıyorum.

Kentin en çok fotoğrafı çekilen binasının içinde, dışarıdaki kalabalık ve gürültüden uzak olarak dışarıya içeriden bakmak, nehri, köprüyü ve nehir kenarındaki tarihi balıkçı evlerini farklı açılardan görmemi sağlıyor. Dönemsel sergiler için kullanılan bodrum katını da gezdikten sonra müzeden çıkıp bu kez dışarıdaki köprüden binaya bakıyorum. Nehir,

güzel fresklerle kaplı yapının iki tarafından akarken pencereler güneş ışıklarını yansıtıyor. Doğal ham maddelerden üretilen, ışığı geçiren, narin ve zarif porselenlerin, nehir sularına kendini bırakmış, süslü bir gemiyi andıran bu binada sergilenmesinin iyi bir seçim olduğunu düşünüyorum. Porselenin kırılganlığı ile nehrin ortasındaki binanın suya karşı savunmasızlığı birbirini tamamlar gibi... •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Milyarderler Listesi Açıklandı

Teknoloji girişimcisi Elon

Musk, dünyanın en zenginleri listesinde ikinci sıraya yükseldi. Musk'a ait elektrikli otomobil üreticisi

Jeff Bezos

Elon Musk

Bill Gates

Tesla'nın hisselerinin %6,5 değer kazanması sonrasında iş adamının serveti bir günde 7 milyar 200 milyon dolara ulaştı. 49 yaşındaki Musk'ın servetine bu yılın başında 100 milyar 300 milyon dolar daha eklemiş oldu. Tesla'nın hisseleri son 12 ayda %675 değer kazandı. Tesla'nın borsa değerinin 500 milyar dolara yakın olduğu belirtildi.

Microsoft'un kurucusu Bill Gates'in serveti ise 127 milyar 700 milyon dolar seviyesinde. Ancak Gates'in

yüksek miktarlarda yaptığı bağışlara işaret edilerek bağış yapmaması durumunda servetinin çok daha büyük olacağına dikkat çekiliyor. Amazon'un sahibi Jeff Bezos, 182 milyar dolarlık servetiyle dünyanın en zenginleri arasında birinci sıradaki yerini koruyor.

2 Namibya Fil Satışı

Güney Afrika ülkesi Namibya, ülkedeki kuraklık nedeniyle filleri satışa çıkaracak. Namibya Çevre, Ormanlık ve Turizm Bakanlığı, artan fil sayısının yol açtığı hayvan-insan çatışması ve kuraklığı gerekçe göstererek 170 filin müzayedede satılacağını duyurdu.

Ülkedeki artan fil nüfusunun azaltılması gerektiği belirtilen açıklamada, 29 Ocak'ta yapılacak müzayedenin gerekli şartları sağlayan yerli ve yabancı tüm şirketlere açık olduğu vurgulandı. Yaklaşık bin hayvanı geçen yıl açlıktan ölme riski bulunduğu gerekçesiyle satışa çıkarma kararı alan Namibya; Botswana, Zimbabve ve Zambiya'dan

sonra dünyada en fazla fil nüfusuna sahip 4'üncü ülke.

3 Çin Ay'dan Taş Getirecek

Çin, 1970'lerden beri

Ay'dan taş getiren ilk ülke olmayı amaçlıyor. Görev başarılı olursa Çin, ABD ve dönemin Sovyetler Birliği'nin ardından Ay'dan parça toplayabilen üçüncü ülke olacak. Çin'in Ay tanrıçasının adını taşıyan Chang'e-5 adlı uzay aracı, bilim insanlarının Ay'ın nasıl oluştuğunu araştırması için parça taşıyacak. Ay'dan 2 kilogram taş getirmeyi hedefleyen Çinli bilim insanları Ay'ın volkanik geçmişini ve manyetik alanının nasıl dağıldığını araştırarak. 2019 yılı başında Chang'e-4 robotik aracını Ay'ın "karanlık yüzüne" indiren Çin, bunu başarabilen ilk ülke olmuştur.

4 Avustralya'da Köpek Balığı Yine Can Aldı

Avustralya'da köpek balığı saldırısı sonucu bir kişi daha hayatını kaybetti. Olay, ülkenin kuzey batı kıyısında meydana geldi. Sırtı

ve kollarından ciddi şekilde ısırılan 55 yaşındaki kişi ağır yaralı olarak çıkarıldığı sahilde hayatını kaybetti. Plaj kapatıldı ve halka denize girmeme çağrısı yapıldı. Ülkede bu yıl köpek balığı saldırısıyla hayatını kaybedenlerin sayısı 8'e yükseldi.

5 Pompei Antik Kenti'nde Yeni Keşif

Vezüv Yanardağı'nın mi-lattan sonra 79 yılında patlamasıyla lavlar altında kalan Pompei Antik Kenti Covid-19 önlemleri nedeniyle ziyaretçilere kapalı. Ancak bölgede kazılar sürüyor. Kazılarda bulunan cesetler arkeologları şaşırttı. Birinin kürk giyen 40 yaşında bir asilzade olduğu, diğerinin ise asilzadenin 20'li yaşlardaki kölesi olduğu belirtildi. Pompei Arkeoloji Parkı Müdürü Massimo Osanna "Civita Giuliana'daki bu keşif son derece önemli" yorumunu yaptı.

6 Meksika'da Toplu Mezardan 103 Ceset Çıkarıldı

Meksika'da, uyuşturucu çeteleri arasındaki çatışmalar toplu

katliamlara dönüştü. Jalisco Eyalet Savcılığı, El Salto kentindeki bir arazide ortaya çıkarılan toplu mezarda 103 cesedin tespit edildiğini duyurdu. İncelemelerde ikisi kadın 30 kişiye ait cesedin kimliği aileleri tarafından teşhis edildi. Meksika İçişleri Bakanlığı Ulusal Arama Komisyonu'nun Ekim ayında yayımladığı rapora göre, Jalisco'da 2006-2020 yılları arasında yapılan kazılarda 897, ülke genelinde ise 2006'dan bu yana yapılan kazılarda 4 bin 92 gizli mezardan toplam 6 bin 900 ceset çıkarıldı.

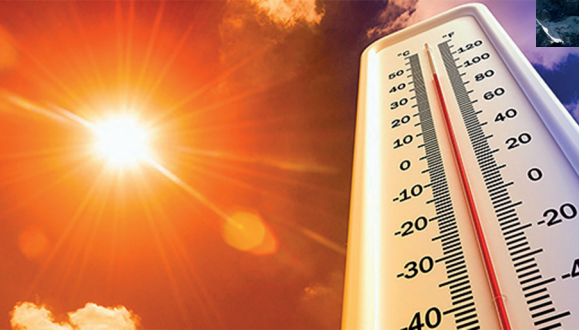
7 Dijital Teknoloji Küresel Isınmayı Tetikliyor

İngiltere Kraliyet Bilimler Akademisi Royal Society, televizyon programlarını yüksek çözünürlükte izlemenin, küresel ısınmaya yol açan karbon emisyonlarını sekiz

kata kadar artırdığını vurguladı. Programların standart çözünürlükte izlenmesini öneren kuruluş, küçük ekranlarda kullanıcıların aradaki farkı göremeyebileceğini belirtti. Royal Society'nin raporunda, platformlar ve düzenleyici kurumların çözünürlük kalitesini sınırlaması çağrısı yapıldı. Kuruluşa göre; küresel emisyonlarda dijital teknolojinin payı yüzde 1,4 ile 5,9 arasında değişiyor.

8 Tarih En Sıcak Kasım Ayı Yaşandı

Avrupa Birliği Kopernik İklim Değişikliği Servisi, hava ve yüzey sıcaklıklarını incelediği raporda endişe veren tabloyu ortaya koydu. Kasım 2020'nin 1981-2010 arasındaki ortalamadan 0,8 derece daha sıcak geçtiği tespit edildi. Raporda, bundan önce en sıcak dönemin yaşandığı 2006'daki ortalama sıcaklığın 0,4 derece üstüne çıktığı vurgulandı. Kurulardan yapılan açıklamada, rekor sıcaklıkların, küresel iklim değişikliğinin uzun

sürelili ısınma eğilimiyle tutarlı olduğuna dikkat çekildi ve "Bu kayıtlar tehlike çanları olarak görülmeli." ifadeleri kullanıldı.

9 Everest Dağı Uzamaya Devam Ediyor

Dünya'nın en yüksek zirvesi olan Everest Dağı'nın, yeni yapılan ölçümlerde 73 santim daha uzun olduğu tespit edildi. Everest Dağı'nın yüksekliğini ölçmek için yola çıkan Çin keşif ekibi, 7 Mayıs'ta zirveye ulaşmış, ekibin, dağın yüksekliğinin hassas

ölçümünü yapmaya çalışacağı belirtilmişti. Nepal Dışişleri Bakanlığı, ölçümü yapılan Everest Dağı'nın yeni yüksekliğinin 8 bin 848 metre 86 santime ulaştığını duyurdu. Çin, daha önce 1975 ve 2005'te, zirvenin hassas irtifa ölçümünü yapmak için Everest'e keşif grupları yollamıştı. O dönemde dağın yüksekliği sırasıyla 8 bin 844 metre 43 santim ve 8 bin 848 metre 13 santim olarak ölçülmüştü. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

OCAK AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(c) Sevimsiz, itici	6-(c) Kıvrık şapka	11-(b) Höyük
2-(d) Tepki	7-(b) Bir kan hastalığı	12-(a) Kuyruklular
3-(b) Çok şişman	8-(a) Sapaç	13-(c) Kısa ceket
4-(a) Üst giysisi	9-(b) Kargaşa	14-(c) Kuşku, şüpheli
5-(c) Giyim gösterisi	10-(c) Kısa ceket	15-(d) Arınık

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(d) Keçiyolu-Patika
- 2-(a) Artvin
- 3-(b) Kapadokya
- 4-(a) Balata
- 5-(b) Zigana
- 6-(c) Hastalık derecesinde zayıflık
- 7-(d) Porselen eşya
- 8-(a) Filateli
- 9-(c) Prova
- 10-(b) Yer Fıstığı
- 11-(d) Azot
- 12-(a) Mülâyim

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	T	i	M	U	R	S	E	L	Ç	U	K	S	A	L	
2	U	M	U	R	B	E	Y		Ü	R	E	M	i	E	
3	R	A	M	i		L	E	K		A	S	A	L	A	K
4	H		B	E	L	A	R	U	S		T	i	L	B	E
5	A	T	A	L	E	T		R	i	S	A	L	E	N	
6	N	A	R		T	i	T	A	N		N	E	F		
7	O	R		S	A	N	A	L		F	E		K	E	S
8	Ğ		G	A	F		D		K	A		F	i	L	A
9	U	L	A		E	Z	i	N	E		A	B	L	A	K
10	Z	A	B	I	T		L	A	L	i	N	E	K		
11	B	R	A	T		M	A	R	E	N		T	R	F	
12	A	A	R		M	A	T		D	A	R	A		K	O
13	Ş		i	M	A	R		S	O	Y	A		B	A	S
14		K		A	R	A	Ç		Ş	E	F	A	A	T	
15	K	A	S	N	A	K		P		T	i	F	L	i	S
16	A	F		A	B	A	K	A	N						
17	K	E	S		A		U	R	A	L					
18	U	S	T	A		A	L	A	K						
19	L		A	L	i	K	A	N	T	E					
20	E	K	R	E	M		K	A	i	M					

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Naz Balım Görgül, İstanbul

Nilda Hoşceylan, İstanbul

Mete Yazman, Dubai

Yiğit Elmas, Antalya

İsmail Efe Ünalan, Ankara

Dora Alkan, Ankara

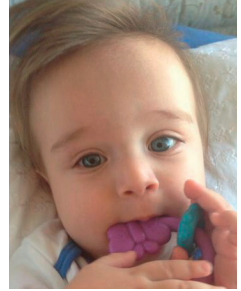
Öykü Sözbilen, Bursa

Defne Sönmez, İstanbul

Rüzgar Yalazan, İstanbul

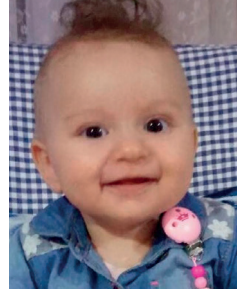
Cemil Eryürek, Adana

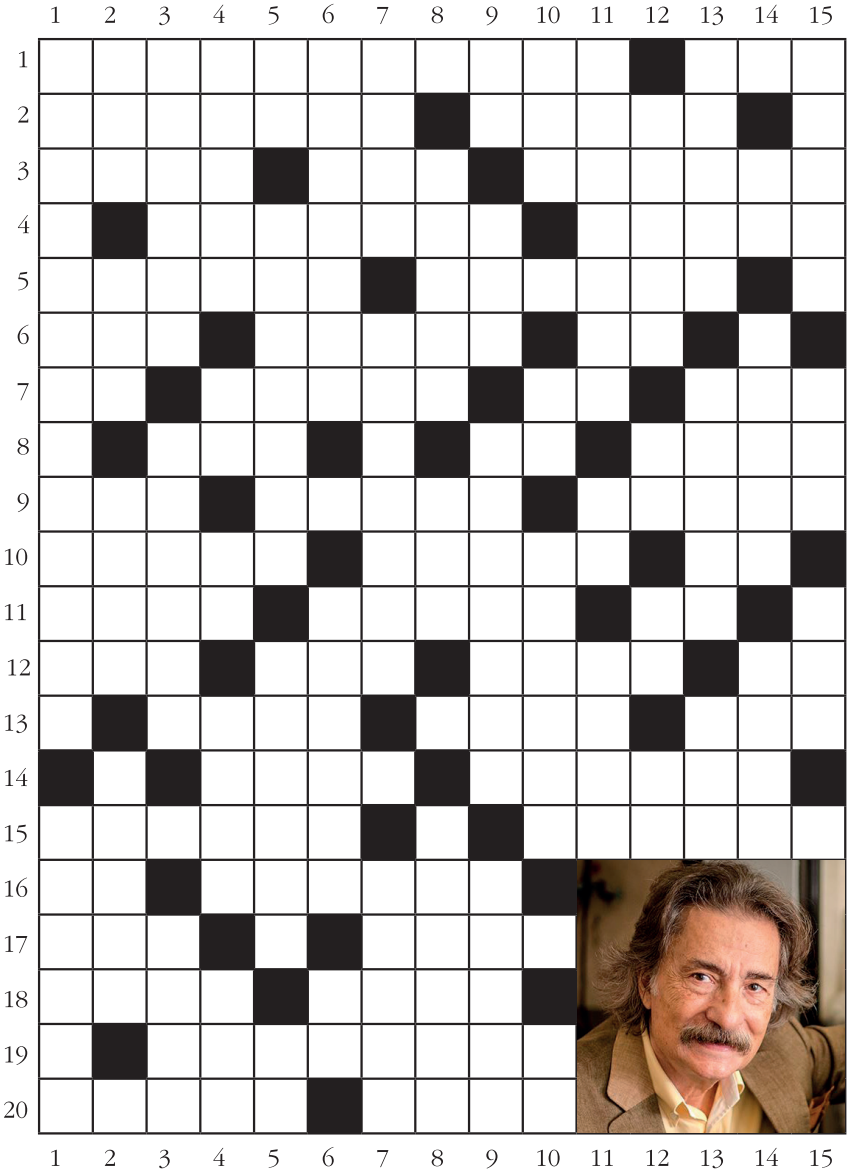
Yağmur Genç, Ankara

Aysu Atabaş, Ankara

Gamze Kalkan, Ankara

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz fotoğrafta görülen piyanist ve bestecimiz.-Büyük sarp kaya. 2-Bursa'nın Gemlik ilçesine bağlı bir belde.- Kandaki üre oranının normalin üzerinde olması hali. 3-İstanbul'un bir semti.-Arnavutluk'un para birimi.-Parazit. 4-Avrupa'da bir ülke.-Abdal, derviş. 5-Eylemsizlik.-Küçük kitapçık. 6-Çok taneli bir meyve türü.- Parlak beyaz renkli, basit bir element-Neonun simgesi. 7-Müstahkem yer.- Gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan, farazi olan.-Demirin simgesi-Genellikle yakmak için kullanılan iri saman. 8-Beceriksizce ve yersiz söz yahut davranış.-Kiloamperin kısa yazılışı.-Uluslararası Güreş Federasyonu'nun kısa adı. 9-Muğla'nın bir ilçesi.-Çanakka- le'nin peyniri ile ünlü ilçesi.- Ceviz ağacının mobilya yapmaya yarar iç kısmı. 10-Tutana- k.-Yakut kırmızısı anlamına da gelen bir sözcük.-İlave. 11-'... Pitt' (ABD'li oyuncu ve film yapımcısı)-Konusunu denizden alan resim-Türkiye'nin plaka imi. 12-İsviçre'de bir akarsu.- Satranç oyununda taraflardan birinin yenilgisi.- Kabiyla birlikte tartılan bir nesnenin kabının ağırlığı.-Kimyasal oksijen ihtiyacı anlamında bir kısaltma. 13-Bayındır.- Protein değeri bakımından zengin bir tür fasulye.-Müzikte en kalın erkek sesi. 14-Kastamonu'nun bir ilçesi.- Birinin suçunu bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için aracılık etmek. 15-Pehlivanların gıydıkları kispetin bele gelen bölümü.-Asya'da bir başkent. 16-Bağışlama-Orta Asya'da Yenisey Irmağı'nın bir kolu.. 17-Ayak bileklerini de içine alan kapalı bir tür jimnastik ayakkabısı.-Avrupa ile Asya kıtasını ayıran sıradağlar 18-'... Beni Öldürsene' (Yönetmen Barış Pirhasan'ın 1997 yapımı bir filmi).-Kur'anda bir sure. 19-Güney İspanya'da bir liman kenti. 20-Onurlu, şeref sahibi.- Bir işte sebat eden, direnen.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'İspanyol Meyhanesi','Sonbahar Akşamları' adlı şi- ierlerinden de tanıdığımız ve 1997 yılında yitirdiğimiz edebiyatçımız.- Zencefilgiller- den, sıcak iklimlerde yetişen güzel kokulu bir bitki. 2-Dolayısı ile anlatma.-Telli bir çalgı.-Antalya'nın dünyaca ünlü plajı.- Ah- şap yapıların direk ve çatmalardan oluşan kaplama tahtaları dışında kalan iskeleti. 3-Koyunun kalın bağırsaklarının iç harç ile doldurulmasıyla yapılan bir çeşit dol- ma.- Bir binanın, yöre imar dairesinin öngördüğü azami yüksekliği.-Çok ünlü müzik sanatçısı. 4-Ortodoks geleneğinde adı geçen bir melek.-Nazi hücum kıtası.-İ- terbiyumun simgesi.-Anlam, meal.-Bir tür İngiliz birası. 5-Rubidyumun simgesi.- Gü- zellik, hoşluk.- Çiftçilikte, toprağı işleyerek ürüne ortak olan kimse.-İşaret. 6-Osmanlı padişahlarının veya eşlerinin yaptırıkları camilere verilen ad.- İran'da seyirlik oyuna verilen ad.-Bir renk. 7-Binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nes- ne.-Onarım, tamir.- Telli çalgılarda tel ger- meye yarayan burgu. 8-Kaide.-Eski dilde ateş.-Brezilya'nın bir eyaleti. 9-Çukurova Üniversitesi'nin kısa adı.-Mezar.-Merci- mek, buğday, nohut ve yoğurt ile yapılan bir yemek türü.- Peşin olarak, peşinen. 10-Sınır nişanı-Bir nota.-Yardım, bağış.- İlaç. 11-Kayıngillerden, ılıman iklimlerde yetişen ,kerestesi doğramacılıkla kullanı- lan bir orman ağacı.-Tarla sınırı.- Kaldı- ran, yükselten, yücelten. 12-Dağların bir yana doğru alçalıp giden taraflarından her biri.-Bir spor kuruluşumuzun kısa adı.-U- zaklık işareti.- Görevden çıkarılma. 13-Elin iç yüzüyle vurulan tokat.- Evlerde yiyecek, içecek ve erzakın saklandığı oda, ambar veya dolap.-Tatlı bir besin türü. 14-Eski dilde su.- Gün ağarması.-Kesin. 15-Karda batmamak için ayağa takılan düzenek.-Bön, avanak.-Güney Fransa'da bir liman kenti.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

FIDE Online Yaş Grupları Şampiyonası'nda
İKİ FİNALİSTİMİZ

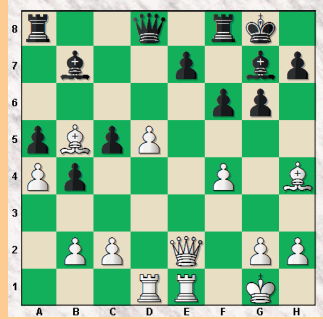
Ediz Gürel – Uygur Duruçay

(Fotoğraf, TSF Web sitesinden alınmıştır.)

27 Kasım - 23 Aralık tarihlerinde düzenlenen FIDE Online Dünya Yaş Grupları Şampiyonası'nda ülkemiz adına yarışan Uygur Duruçay (10) ve CM Ediz Gürel (12) finale yükseldiler.

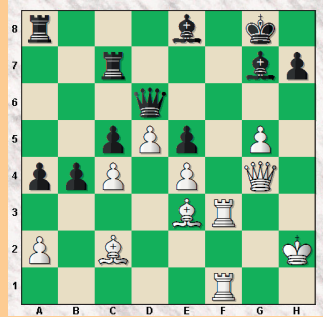
Ediz Gürel (Türkiye) – Luka Kikadze (Gürcistan), 1. Tur

20...Fxd5? Siyah, korumakta zorlandığı e7 piyonuna karşılık d5 piyonunu aldı. Bunun ne kötü bir seçim olduğunu Gürel gösterdi: **21.Kxd5 Vxd5 22.Fc4 e6** Siyah vezir, açmazda yakalandı! **23.Fxd5 exd5 24.Ve6+ Şh8 25.Vxd5 Kac8 26.Ke7 f5 27.Vb7 Fd4+ 28.Ff2 Kb8 29.Fd4+** Siyah terk etti. Zaten vezir düştükten sonra niye bu kadar oynadı ki?

Uygur Duruçay (Türkiye) - Bayarjavkhan Delgerdalai, 3. Tur

Beyazın oyunu şah kanadında, Siyah'ın vezir kanadında... Oyun planının başarılı olması zamanın doğru ve yerinde kullanılmasına bağlıdır. İşte Beyaz, tam zamanında kalite feda ederek rakip şaha giden yolları açıyor. **39.Kf6 Fxf6 40.gxf6+** Vezirle açarak şah çekiş. **40...Şh8 41.Fh6 Fg6 42.f7 Kcc8 43.Fxa4!! Kf8** 8.yatayı zayıflatmak için fil feda ediliyor ama Siyah, fili yemiyor. **44. Fxf8 Vxf8 45. Fb3 Vh6+ 46. Şg2 Vd2+** (46...Fxf7 Eşitlik.) **47.Kf2 Vh6 48.Ve6 Fxe4 49.Şf1 Vc1+ 50. Şe2 Vb2+ 51. Şe3 Vc3+??** Son hata, büyük hata. (51...Vd4+ Beraberlik) **52. Şxe4** ve Siyah terk etti.

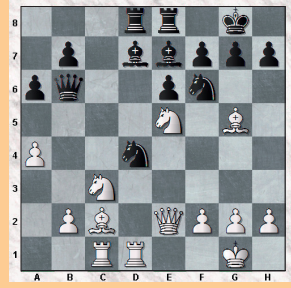

TÜRK SATRANÇ TARİHİ'NDEN

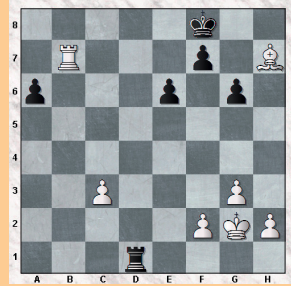
1946 İSTANBUL BİRİNCİLİĞİ

Selim Palavan – Serj Poraponov, 12. Tur
1.d4 d5 2.Af3 Af6 3.c4 dxc4 4.e3 e6 5.Fxc4
c5 6.0-0 a6 7.a4 (7. Ve2 Ac6 8.Kd1 b5 9.dxc5
 Ve7 10. Fd3 Fxc5 '10... Ab4 çok daha iyidir'
 11.a4 bxa! 12.Kxa4 belirsizlik.) **7...Ac6 8.Ve2**
exd4 9.Kd1 Fe7 10.exd4 0-0 11. Ac3 Vc7
12.Fg5 Fd7 13.Kac1 Kfe8 14. Ae5 Kad8 15.
Fb3 Vb6 16. Fc2 Axd4 Oyunu kaybettiren
 hata. (D1) **17.Kxd4!! Vxd4 18. Kd1 Vb4** Vezir
 için daha iyi yer yok. **19.Fxf6 Fxf6** (19...gxf6
 20.Vh5 f5 21.Kd3'ten sonra Siyah'ın savunması
 yok.) **20. Fxh7+ Şf8** (20... Şxh7 21. Vh5+ Şg8
 22. Vxf7+Şh7 23.Kd3 Savunmasız.) **21. Axd7**
Kxd7 (Zorunlu, zira 21... Şe7 22. Ad5+ ile ve-
 zir kaybettirir.) **22.Kxd7 Fxc3 23.bxc3 Vxa4**
24. Kxb7 Kd8 25.g3 Vd1+ 26. Vxd1 Kxd1+
27.Şg2 g6 (D2) Beyaz, fili geri verip kesin kazan-
 ç kale oyun sonuna giriyor. **28.Fxg6 fxg6**
29. Kb6 Şf7 30.Kxa6 Birkaç hamle sonra Siyah
 terk etti.

(Türk Satranç Tarihi facebook sayfasından yararlanılmıştır.)

(D1)

(D2)

ÖĞRETİCİ BİR KONUM

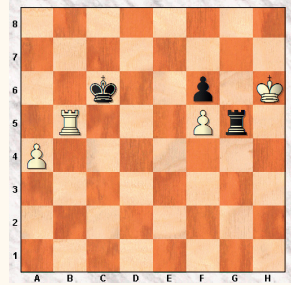
Önemli Bir Savunma Yöntemi

1.Ke5'ten sonra beraberlik yolu nu
 bulunuz.

1...Şb7 2.a5 Şa8 3.a6 Şa8 (3...Şxa6
 4.Ke6+ Şb7 5.Kxf6 +-) 4.Kb5 Şa7
 5.Ka5 Kg1 Kazanç yok.

Başarıya Giden Yol / Peyço Peev

Keres - Gligoriç, Bled, 1950

1.Ke5?! Beraberlik

mustafayildizbd@gmail.com

Bize Gönderilen Kitaplardan

İstanbul Öyküleri

Kolektif
İBB Kültür
A.Ş.
Yayınları

İstanbul sadece onu ele geçirmek için savaşanların değil onu sanatta edebiyatta yaşatmak isteyenlerin de rüyasını süsleyen büyümlü bir kent. Gezgincilerin anlatmaktan bıkmadıkları, gravür-cülerin, ressamın resimlemekten doyamadığı kenti, şairler, yazarlar da yapıtlarında işliyorlar. Şarkıların, türkülerin, filmlerin haddi hesabı yok. Sanatçılar etkileniyorlar, etkileniyorlar. Etkilenenlerden biri de Ekrem İmamoğlu: “İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak bu dönemde yeni vizyonumuzu yayınlarmıza da aktarıyoruz. Yaptığımız, ürettiğimiz kitaplar bir hayli dikkat çekiyor. Tarih, araştırma alanında ilk fidelerini veren kitaplarımız toplumun hemen her kesiminde ilgiyle karşılandı. Fakat farklı tarzda eserler de üretmek istiyoruz. Romanlar, öyküler, hikayeler ve şiirler... İstanbul o kadar çok hak ediyor ki. İşte elinizdeki eser İstanbul Öyküleri bu amaçla yola çıktı.”

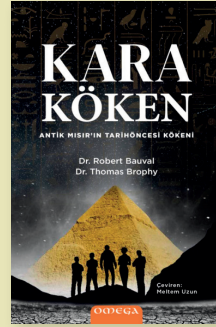

Ayhan Bozkurt, Ahmet Bozkurt’un sunuşları eşliğinde, Başar Başarır, Buket Uzuner, Burhan Sönmez, Gönül Kıvılcım, Mario Levi, Murat Gülsoy, Murat Uyrakulak, Murat Yalçın, Nazlı Eray, Nihan Eren’den etkisinden kurtulamayacağımız İstanbul Hikayeleri: “Bu senin hikâyen, senin yalnızlığın, senin sessizliğın, senin özlemin, senin sevgin, senin ümidin, senin öfken, senin sevincin, senin aşkların. Çünkü bu senin hikâyen, Çünkü sen (Nerede oluşan ol) İstanbul’sun.” Selçuk Ören’in resimlediği, Faruk Güney’in tasarımını yaptığı “İstanbul Öyküleri”nde Tarihî mekânları, kadim kültürüyle büyüleyen İstanbul’un on muhteşem öyküsünü on usta yazarın kaleminden okuma fırsatı sunuyor bu yapıt.

Kara Köken

Antik
Mısır’ın
Tarihöncesi
Kökene

Dr. Robert
Bauval, Dr.
Thomas
Brophy
Omega
Yayınları

Avrupa merkezli yorumlara göre Antik Yunan, bugünkü medeniyetin doğum yeridir. Yüzyıllardır doğru kabul edilen bu yorumun arkasında Antik Mısır medeniyeti ve onun

kökene ile ilgili gerçeklerin inkârı var. 1954’de Siyahi Afrikalı Prof. Diop “Siyahi Halklar ve Kültür” tezini yayımladığında engizisyonun eline düştü. Seçkin bir antropolog, saygın bir fizikçi; dahası antik mummyaların-cesetlerin ten rengini belirlemek için son teknoloji bilimin yanı sıra radyokarbon tarihleme ve biyokimyadaki en son teknolojinin kullanımını konusunda da donanımlıydı ama Diop’a, kraliyet mummyalarının cilt örneklerini vermediler. 1974’te Kahire’de sempozyumda “rezil edilen, dışlanan, cezalandırılan” Diop, 1986’da öldü. “Kurtulduk” diye sevinenler bir yıl sonra Güneş’in balçıkla sıvanamayacağını gördüler. Üç ciltlik “Black Athena”yı yayımlayan Prof. Martin Bernal’ın önünü kesemediler. En karanlık Afrika’nın Livingstone, Burton, Stanley ve diğerleri tarafından keşfinden bir yüzyıldan fazla bir süre sonra, 2009’da, BBC bugün yaşayan tüm insanların Afrika kökenli olduğu, aslında, bu kökenlerin Afrika’dan Havva olarak adlandırılan tek bir Siyahi Afrikalı kadına kadar izlenebileceği fikrini veren belgesel dizisini yayımladı. Yıllarını Mısır ve piramitler ile ilgili araştırmalara vermiş Bauval ile Brophy “Kara Köken”de, Firavunlar dönemi öncesi olarak bilinen, bugünkü medeniyetin doğuşuna katkıda bulunduğu dair kanıtlar olan siyahi yıldız insanları ile ilgili araştırmaları okura sunuyor.”

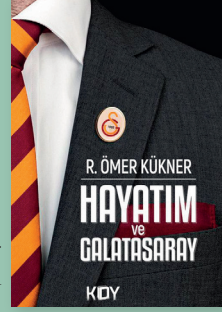
Hayatım ve Galatasaray

Reşit Ömer
Kükner

KDY
Yayıncılık

Mete Ak-
yol gibi
birçok değer-

li insanımızın hayatına dokunan “toplumdan alacaklı değil borçlu” gibi hissedip kendilerini "Garcia'ya Mektup" öyküsünde olduğu gibi hizmete adayan öğrenciler yetiştiren Tarsus Amerikan Kolejinin olan Reşit Ömer Kükner, yaşadıklarını, tanıklıklarını anlatıyor: “Çok güzel bir hayatım oldu. Şimdiye dek. Çocukluğum, gençliğim ve bugüne kadar olan yaşadıklarımı anlatmak istedim. Türkiye’nin en iyi okullarında okudum, en muteber şirketlerinde çalıştım. Tarsus Amerikan Koleji, ODTÜ, Gazi Üniversitesi, Interbank, Yapı Kredi, Galatasaray Sportif günlerimi aktardım. Akşam ve Fanatik’te kalem oynattım. Dünyanın en güzel takımı olan Galatasaray’a âşık oldum henüz bebek iken. Hayat karşıma daima çoğunlukla iyi insanlar çıkardı. Mutlu geçen bir yaşam kesiti hepsi (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: DERYA BAYHAN, SİVAS

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor.
Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız
yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak.
Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın,
bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

EREN EYÜBOĞLU

Resme aşıkı: “Ortaokulda iken yaptığı resimlerine hayran olduğum bir arkadaşım vardı. “Nasıl başarıyor?” derdim. Ben de oraya buraya çizmeye başladım. Artık resmi düşünüyor ve seviyordum. Akademide çok ciddi bir eğitim vardı. Çok çalıştım. Antik resmi öğrendim. Perspektifi öğrendim. Ben, yağlıboya çalışmayı seviyorum. Karton olsun, kâğıt olsun, her şey üzerine çalışırım.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun “Önde zeytin ağaçları, arkasında yâr”ı oldu. İlk günler zordu. Şarap panolarını boyayarak aştılar. Şiirler, mektuplar, resimler, seramiklerle hayatı sanatla buluşturdular. 1943'te “Kutlu Kahvesi”nde açtıkları sergide dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Eren Eyüboğlu'nun bir resmini satın aldı. Devlet'in sanata ilgisini halka da yaymayı başardılar. Bedri'nin bayrağını da omuzlayıp oğlu Mehmet'e bıraktı.

